

**Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
Ipeľská ul. č. 1, 040 11 Košice**

**PROGRAMY A PROJEKTY
ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
na rok 2016 a na ďalšie roky**

**Odpočet plnenia úloh odborními Regionálneho úradu
verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach
za rok 2016**

Január 2017

1 ODBOR HYGIENY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

1.1 Plnenie akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky (NEHAP IV.)

Mikrobiologická a biologická analýza vzoriek pitných vôd

V rámci ŠZD a monitoringu kvality pitnej vody sa *Odborom mikrobiológie životného prostredia* podľa platnej legislatívy za rok 2016 analyzovalo 1410 vzoriek pitných vôd, z toho 722 vzoriek pitných vôd pre RÚVZ Košice, pre RÚVZ Michalovce 245 vzoriek, RÚVZ Rožňava 281 vzoriek a RÚVZ Trebišov 162 vzoriek. Z celkového počtu analyzovaných vzoriek pitných vôd bolo po mikrobiologickej stránke pozitívnych 125 vzoriek vôd z vodovodov, 85 zo studní a 9 vzoriek z prameňov, spolu je to 219 pozitívnych vzoriek, čo predstavuje 15,5% z celkového počtu.

Biologickým požiadavkám na kvalitu pitnej vody nevyhovelo 9 vzoriek a to v ukazovateľoch abiosesón a bezfarebné bičikovce.

V súvislosti s hnačkovým ochorením boli analyzované 3 vzorky na prítomnosť baktérií rodu *Salmonella*, všetky s negatívnym výsledkom.

Na prítomnosť baktérií rodu *Legionella* bolo analyzovaných 38 vzoriek, z ktorých 7 bolo pozitívnych.

Mikrobiologická a biologická analýza piesku

Za rok 2016 sa *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovalo 81 vzoriek piesku, z toho pre odbor HDaM RÚVZ Košice 32 vzoriek, RÚVZ Trebišov 30 vzoriek piesku, RÚVZ Rožňava 8 vzoriek a RÚVZ Michalovce 11 vzoriek, podľa ukazovateľov uvedených vo Vyhláske MZ SR č.521/2007 Z.z. o podrobnostiach o požiadavkách na pieskoviská.

Všetky analyzované vzorky vyhovovali limitom pre biologické ukazovatele. V 6 vzorkách boli prekročené limity pre mikrobiologické ukazovatele termotolerantné koliformné baktérie, fekálne streptokoky a v 1 vzorke bola izolovaná *Salmonella Infantis*.

2 Odbor preventívneho pracovného lekárstva

2.1 Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

V roku 2016 bolo vydaných 73 rozhodnutí na zaradenie prác do 3. a 4. kategórie, a to:

- 54 rozhodnutí na základe prehodnotenia zdravotných rizík s tým, že staré rozhodnutia na zaradenie prác do kategórie stratili účinnosť právoplatnosťou vydaných nových rozhodnutí.
- 19 nových rozhodnutí na základe návrhov zamestnávateľa na zaradenie prác do kategórie, pričom podkladom bola objektivizácia faktorov práce a pracovného prostredia a hodnotenie zdravotného rizika pri práci.

61 rozhodnutí na zaradenie prác do 3. a 4. kategórie bolo zrušených z dôvodu prehodnotenia zdravotných rizík, organizačných zmien a zániku prevádzok.

V sledovanom období bolo na rizikových pracoviskách vykonaných 219 kontrol, v rámci ktorých boli rozdane zamestnancom na vyplnenie kontrolné listy informovanosti v počte 157 (typ C – 10, H – 96, K – 41, V – 10).

Evidencia rizikových prác bola priebežne doplňovaná a aktualizovaná v programe ASTR_2011.

Údaje v tabuľke porovnávajú počty vydaných rozhodnutí a ŠZD za roky 2015 a 2016

<i>Rok</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>trend</i>
Nové rozhodnutia RP	09	19	+ 10
Prehodnotenú rozhodnutia RP	54	54	=
Vydané rozhodnutia spolu	63	73	+ 10
Zrušené rozhodnutia RP	66	61	- 05
ŠZD – previerky RP	241	219	- 22

Prehľad počtu exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom a subjektov s RP za rok 2015 a rok 2016

Okres	Za rok 2015			Za rok 2016		
	Počet subjektov	Počet zamestnancov v riziku		Počet subjektov	Počet zamestnancov v riziku	
		celkom	z toho ženy		celkom	z toho ženy
Košice I, II, III, IV a Košice – okolie	103	11 642	1 085	111	12 042	1 111

Prehľad počtu exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za obdobie rokov 2012 - 2016

Počet exponovaných rizikovým faktorom									
2016		2015		2014		2013		2012	
Spolu	ženy	spolu	ženy	Spolu	ženy	Spolu	ženy	spolu	Ženy
12 042	1 111	11 642	1 085	11 986	1 112	12 263	1 107	12 386	1 069

Z celkového prehľadu za posledných 5 rokov je zrejmé, že v priebehu roka 2016 došlo oproti rokom 2015 a 2014 k zvýšeniu počtu zamestnancov zaradených do 3. a 4. kategórie, a to najmä v dôsledku prehodnotenia prác v existujúcich prevádzkach, resp. zaradenia prác do 3. a 4. kategórie v novovzniknutých prevádzkach.

Stanovenie koncentrácie pevných aerosólov bolo vykonávané *Odborom chemických analýz* za účelom objektivizácie pracovného prostredia pre okres Košice a Košice – okolie, Sp. N. Ves, Gelnica a Rožňava. Prevádzky, na ktorých sa vykonávali odbery, boli pekárň Furča Košice a píla Poľov, pre Rožňavu to boli vzorky dodané firmou Belmer. V Sp. N. Vsi

boli vzorky odobraté vo firme Embraco na požiadanie PZS ProCare. Všetky vzorky boli v limite.

Pevný aerosól

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	147	314	430
<i>stacionárny</i>	-	-	-
<i>spolu</i>	147	314	430

V druhom polroku sa vykonávali odbery vzoriek v okrese Košice okolie – Teide s. r. o. Sandrik Štós a Kolonial Medzev, kde bol prekročený 1 osobný odber v Lakovni pri nanášaní práškovej farby. V spoločnosti Hydina Slovensko v Košiciach bol prekročený osobný odber u výrobného robotníka pri porážke hydiny viac ako 2-násobne. V okrese Gelnica v prevádzke Potrubie Prakovce boli prekročené 2 osobné odbery pre profesiu zámočník a zvérač viac ako 2-násobne.

Chemické faktory v ovzduší

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	41	279	454
<i>stacionárny</i>	47	230	350
<i>spolu</i>	88	509	804

Stanovenie koncentrácie chemických faktorov bolo vykonané pre okresy Košice, Rožňava, Sp. N. Ves a Trebišov a tiež pre Prešovský kraj. V okrese Rožňava bol vykonaný odber vzoriek v SCA Hygiene Gemerská Hôrka v ČOV, kde sa stanovoval formaldehyd, amoniak, oxidy dusíka, kyselina sírová a chlorovodíková, prchavé organické látky a detekčne sírovodík, oxid siričitý a etylmerkaptán. Všetky namerané hodnoty boli v norme.

V okrese Sp. N. Ves boli vykonané merania vo firme Embraco pre PZS ProCare, stanovovali sa minerálne oleje, hliník, kyselina sírová a kyselina fosforečná, žiadne namerané hodnoty neboli prekročené. V tomto okrese boli vykonané aj odbery vo firme Agrovýkrm Spiš na stanovenie amoniaku a sirovodíka detekčne, hodnoty boli v limite.

V okrese Trebišov bolo vykonané meranie vo firme GMP Pribeník, kde sa merali prchavé organické látky pri nanášaní farby striekaním. Namerané hodnoty boli v limite.

V okrese Poprad boli odobraté vzorky v spoločnosti Whirlpool Slovakia na stanovenie formaldehydu, oxidu uhoľnatého a oxidu uhličitého, všetko v limite.

V okrese Košice bola vykonaná objektivizácia pracovného ovzdušia v spoločnosti U-shin Slovakia, kde sa sledovala koncentrácia prchavých organických látok, kyseliny sírovej a olova. Výsledky boli v limite.

Pre PZS Nemocnica Šaca Košice boli vykonané merania v spoločnosti RMS Vstupný areál U. S. Steel, profesia hutný murár torkretár a zámočník.

Vo vzorkách na stanovenie kyseliny mandľovej a fenylglyoxylovej bol stanovený aj kreatinín, na ktorý sa výsledky prepočítavajú. Hodnoty kyseliny mandľovej a fenylglyoxylovej boli v 6 prípadoch prekročené a tieto vzorky boli opätovne odobraté a analyzované.

Vzorky na stanovenie kyseliny δ -aminolevulovej boli dodané zo Železničného zdravotníctva Košice, jednalo sa o vzorky pracovníkov U-Shin Slovakia, v 1 prípade bola koncentrácia prekročená. V každej vzorke sa stanovila aj koncentrácia kreatinínu.

Biologické expozičné testy

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		
<i>Kyselina mandľová a fenylglyoxylová</i>	42	-	42	124	246
<i>Kyselina δ-aminolevulová</i>	16	-	16	32	117
Spolu	58	-	58	156	363

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z veľmi toxických a toxických látok a zmesí

V sledovanom období bolo v rámci štátneho zdravotného dozoru (ŠZD) vykonaných 32 kontrol zameraných na kontrolu dodržiavania právnych predpisov na ochranu zdravia pri práci s veľmi toxickými a toxickými látkami a zmesami (ďalej len VTLaZ a TLaZ).

Išlo o 2 pracoviská Parazitologického ústavu SAV, pracoviská Ústav fyziológie hospodárskych zvierat SAV a Neurobiologický ústav SAV, kde sa VTLaZ a TLaZ používajú pri laboratórnych analýzach, pri vedecko-výskumnej a vzdelávacej činnosti. Na obdobné účely sa tieto látky používajú aj na pracoviskách UPJŠ, a to v Laboratóriách nukleárnej magnetickej rezonancie, na Katedre organickej chémie, Katedre analytickej chémie, Katedre anorganickej chémie, Katedre biochémie a Katedre fyzikálnej chémie Ústavu chemických vied, ďalej na Ústave experimentálnej medicíny Lekárskej fakulty UPJŠ, na Ústave fyzikálnych vied a na Ústave lekárskej a klinickej mikrobiológie Lekárskej fakulty UPJŠ. V Botanickej záhrade sa VTLaZ používajú na laboratórne činnosti pri riedení a aplikácii prípravkov na ochranu rastlín. Spoločnosť DB Biotech, spol. s r. o. používa VTLaZ a TLaZ pri laboratórnej výrobe klonálnych protilátok.

Ďalšie kontroly boli vykonané v spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o. V DZ Zušľacht'ovňa a obalová vetva, na prevádzke Pocínovne a prevádzke Deliace linky a zlievareň anód sa VTLaZ používajú vo výrobnom procese. V prevádzke Útvar GM pre environment v laboratóriu GME sa VTLaZ používajú na sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd pomocou fyzikálno-chemických analýz. Kontrola bola vykonaná aj v prevádzke Útvar GM pre materiálové riadenie v sklade nebezpečných látok, kde sa vykonáva príjem, skladovanie a výdaj chemikálií a na DZ Energetika v prevádzke Vodné hospodárstvo – ČOV Sokolany, kde sa VTLaZ používajú v laboratóriu na sledovanie kvality odpadových vôd.

V spoločnosti USS Košice, Labortest s. r. o. sa VTLaZ naďalej používajú na rôzne laboratórne analýzy v laboratóriu Koksovne, laboratóriu Studenej valcovne a Kvantometrickom laboratóriu. Ďalej boli kontroly vykonané v spoločnosti VVS, a. s. v laboratóriu pitných vôd, v spoločnosti GETRAG FORD Transmissions Slovakia, s. r. o. v špecializovanom laboratóriu vôd a laboratóriu odpadových vôd, v spoločnosti TEKO a. s. - akreditovanom skúšobnom laboratóriu, v spoločnosti FRUCONA Košice a. s., kde sa v laboratóriu vykonávajú analytické rozbery alko, nealko nápojov, konzervárenských výrobkov a pochutín. V spoločnosti GEOLAB s. r. o. sa VTLaZ používajú na laboratórne analýzy vôd a zemín a v spoločnosti Carmeuse Slovakia s. r. o. v Závode Vápenka Košice na laboratórne skúšky na zaistenie kvality vstupných a výstupných surovín.

V roku 2016 bolo vydaných 11 súhlasných rozhodnutí na používanie VTLaZ, a to pre pracoviská Parazitologického ústavu SAV na Hlinkovej 3 a Puškinovej 6

v Košiciach, pre Ústav lekárskej a klinickej mikrobiológie Lekárskej fakulty UPJŠ, pre spoločnosť PANDA-KOŠICE s. r. o., pre U. S. Steel Košice, s. r. o. DZ Zušľacht'ovňa a Obalová vetva, EUROCAST Košice, s. r. o., Laboratória analýzy vôd a zemín spoločnosti GEOLAB s. r. o., Ústav chemických vied PF UPJŠ, Botanickú záhradu UPJŠ a pre dve pracoviská spoločnosti VVS, a. s., konkrétne pre Laboratórium odpadových vôd a Špecializované laboratórium vôd. Pre obidve pracoviská Parazitologického ústavu SAV, pre U. S. Steel Košice, s. r. o. DZ Zušľacht'ovňa a obalová vetva, pre Ústav lekárskej a klinickej mikrobiológie Lekárskej fakulty UPJŠ, pre spoločnosť GEOLAB s. r. o., Ústav chemických vied UPJŠ, Botanickú záhradu UPJŠ a pre obe pracoviská VVS, a. s. bol jedným rozhodnutím vydaný zároveň aj súhlas na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov. Spoločnosti PANDA-KOŠICE s. r. o. bol zároveň vydaný súhlas na použitie VTLaZ pri dezinfekcii, regulácii živočíšnych škodcov a na ochranu rastlín.

Porušenie predpisov na ochranu zdravia pri používaní VTLaZ a TLaZ nebolo v priebehu roka 2016 zaznamenané.

Bolo zistené, že vo väčšine prevádzkových poriadkov pre prácu v expozícii chemickým faktorom predkladaných po 01. 06. 2015 sú chemické faktory klasifikované podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí.

V roku 2016 bolo 3. a 4. kategórie práce pre expozíciu TLaZ zaradených 227 zamestnancov, z toho 51 žien a pre expozíciu VTLaZ bolo zaradených 19 zamestnancov, z toho 0 žien.

V sledovanom období bolo vydaných spolu 136 osvedčení, pričom 128 osvedčení sa týkalo práce s VTLaZ a TLaZ a 8 osvedčení bolo vydaných na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie. Na základe skúšky bolo vydaných 8 osvedčení (na VTLaZ a TLaZ) a bez vykonania skúšky, t. j. na základe overenia dĺžky odbornej praxe, 128 osvedčení. Komisia na preskúšanie odbornej spôsobilosti zasadala 1-krát.

Mimoriadna situácia, resp. havária v súvislosti s expozíciou VTLaZ a TLaZ sa v sledovanom období nevyskytla.

	Počet
Previerky	32
Osvedčenia o odbornej spôsobilosti pre prácu s VTLaZ a TLaZ	128

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

V roku 2016 bolo v rámci ŠZD vykonaných 39 kontrol zameraných na vystavenie zamestnancov karcinogénnym a mutagénnym faktorom (ďalej len KaMF) na pracovisku.

RÚVZ so sídlom v Košiciach (ďalej len RÚVZ Košice) vydal 11 rozhodnutí na zaradenie prác do 3. a 4. kategórie pre faktor KaMF.

Pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o. bolo vydaných 8 rozhodnutí, a to pre DZ Mechanika (expozícia šesťmocnému chrómu - Cr⁶⁺), DZ Koksovňa, DZ Údržba, útvary GM pre bezpečnosť a hygienu USSK, útvary Riaditeľa pre inšpekciu strategických zariadení, útvary Riaditeľa pre spoľahlivosť vyhradených technických zariadení a útvary Generálneho manažéra pre environment (pracovný proces s rizikom expozície polycyklickým aromatickým uhl'ovodíkom - ďalej len PAU) a DZ Koksovňa (expozícia PAU, fenolu a benzénu).

Pre Detskú fakultnú nemocnicu Košice boli vydané 2 rozhodnutia na zaradenie prác do 3. kategórie pre KaMF (práca s cytostatikami), a to pre Oddelenie detskej onkológie a hematológie (ďalej len ODOH). Prvé rozhodnutie bolo vydané vo februári 2016, dôvodom bolo zrušenie profesie cytostatická sestra a zaradenie novej profesie zdravotnícky asistent do rizikovej kategórie. Takisto novou skutočnosťou bolo, že príprava cytostatík prešla do lekárenskej starostlivosti a vykonáva sa na novo vytvorenom pracovisku Oddelenia prípravy cytostatík nemocničnej lekárne, na ktorom bola práca vykonávaná profesiami farmaceut, farmaceutický laborant, sanitár a upratovačka zaradená do 3. kategórie pre karcinogénne a mutagénne faktory. Do 3. kategórie bola zaradená práca vykonávaná profesiami lekár, sestra pri lôžku, sanitár, sestra na ambulancii, vedúca sestra, zdravotnícky asistent a upratovačka na ODOH a profesiami farmaceut a farmaceutický laborant v Nemocničnej lekární. Druhé rozhodnutie bolo vydané v decembri 2016. V hodnotení zdravotných rizík súvisiacich s expozíciou zamestnancov cytostatikám bolo konštatované, že vytvorením pracoviska oddelenia prípravy cytostatík nemocničnej lekárne, kde cytostatiká pripravujú farmaceut a farmaceutický laborant, nedochádza ku priamej expozícii zamestnancov ODOH cytostatikám. Nariadené cystostatiká sú na ODOH aplikované v uzavretých systémoch intravenózne a intratekálne. Ku sekundárnej expozícii zamestnancov ODOH cytostatikám vylučovaným z tela pacientov môže dochádzať pri ošetrovateľskej starostlivosti, starostlivosti o osobnú hygienu pacientov, pri upratovaní a sanitácii, pri manipulácii s nebezpečným odpadom, preto boli práce vykonávané profesiou sestra v nepretržitej prevádzke, sanitár, zdravotnícky asistent, upratovačka zaradené do 3. kategórie a práce vykonávané profesiou lekár, sestra na ambulancii a vedúca sestra boli zaradené do 2. kategórie.

Pre Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, súdnolekárske a patologickoanatomické pracovisko Košice bolo vydané 1 rozhodnutie na zaradenie prác do 3. a 4. kategórie, konkrétne pre profesie lekár, toxikológ VŠ, histologický laborant, toxikologický laborant, pitevný sanitár, umývačka skla, upratovačka do tretej kategórie pre biologické faktory a pre profesie toxikológ VŠ a toxikologický laborant do 4. kategórie pre karcinogénne a mutagénne faktory (benzén).

V porovnaní s rokom 2015 mierne poklesol (o 10) počet zamestnancov zaradených do 3. a 4. kategórie práce pre faktor KaMF. Kým v roku 2015 to bolo 726 zamestnancov, z toho 215 žien, tak v roku 2016 je to 716 zamestnancov, z toho 192 žien (zdroj ASTR). V 3. kategórii prác je zaradených 566 zamestnancov, z toho 186 žien a vo 4. kategórii je to 150 zamestnancov, z toho 6 žien.

Najviac zamestnancov zaradených do 3. a 4. kategórie práce pre faktor KaMF, konkrétne PAU, vykonáva pracovné činnosti na DZ Koksovňa. Ide o zamestnancov spoločnosti U. S. Steel Košice s. r. o., ISS Facility Services s. r. o. a KOKSMONT a. s. Košice.

V priebehu roka 2016 bolo na pracoviskách U. S. Steel Košice, s. r. o. vykonaných 11 kontrol so zameraním na vystavenie zamestnancov KaMF na pracovisku. Pri kontrole vykonanej na DZ Zušľacht'ovne a obalová vetva, prevádzka Zušľacht'ovne III, časť – Lakoplastovacia linka bolo zistené, že na predmetnom pracovisku došlo k organizačným zmenám a z používania boli vyradené chemické zmesi na báze šesťmocného chrómu (karcinogén kategórie 1A, mutagén kategórie 1B). Pri výrobnom procese sú v súčasnosti na finálne spracovanie ocelových zvitkov valcovaných za studena a pozinkovaných zvitkov nanášané organické povlaky, ktoré nie sú klasifikované ako karcinogénne a mutagénne.

Kontrolou vykonanou na DZ Zušľacht'ovne a obalová vetva, časť Obalová vetva, prevádzka Pocínovne a Deliace linky a zlievareň anód vykonanou na základe žiadosti spoločnosti o schválenie prevádzkového poriadku pre prácu v expozícii hluku a vydanie súhlasu na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov

a mutagénov a skladovanie a manipuláciu s veľmi toxickými látkami a zmesami bolo zistené, že pri čistení a odmastňovaní nádrže prístroja Elipsomer S/N 258 používaná zmes Leksol AL (reprodukčná toxicita kategória 1B) a pri výrobe pocínovaných plechov vo zvitkoch a tabuliach, ktoré sa následne využívajú na výrobu konzervových plechoviek ako obalového materiálu v potravinárskom a chemickom priemysle je používaný oxid chrómový (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B) a dichroman sodný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B).

Na druhom mieste v počte zamestnancov exponovaných KaMF sú zdravotnícke zariadenia, v ktorých je do 3. kategórie zaradená práca s cytostatikami. Ide o Východoslovenský onkologický ústav a. s., Kliniku hematológie a onkohematológie UNLP Košice, Nemocničnú lekáreň UNLP Košice, Oddelenie detskej onkológie a onkohematológie Detskej fakultnej nemocnice Košice, Nemocničnú lekáreň Detskej fakultnej nemocnice Košice a Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, súdnolekárske a patologickoanatomické pracovisko Košice.

Pri výkone ŠZD v UNLP Košice, pracovisko Tr. SNP 1 bolo zistené, že v bývalých priestoroch oddelenia prípravy sterilných liekov nemocničnej lekárne boli zahájené rekonštrukčné práce pre potreby zriadenia pracoviska centrálnej riediarnie cytostatík s termínom ukončenia do 31. 12. 2016.

V sledovanom období bolo vydaných 9 súhlasných rozhodnutí na činnosti spojené s používaním, manipuláciou a skladovaním KaMF (3 rozhodnutia pre pracoviská Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2 rozhodnutia pre pracoviská Parazitologického ústavu SAV a Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s. a po 1 rozhodnutí pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o. a spoločnosť GEOLAB, s. r. o).

V roku 2016 RÚVZ Košice vydal 33 súhlasných rozhodnutí na činnosti spojené s manipuláciou s materiálmi obsahujúcimi azbest, klasifikovaný ako karcinogén 1A a látka s toxicitou pre špecifický cieľový orgán po opakovanej expozícii (STOT RE) kategórie 1. Je to o 12 rozhodnutí menej ako v roku 2015. Činnosti spojené s odstraňovaním azbestu v exteriéri boli posudzované v 28-ich prípadoch, z toho 14 x bol azbest odstraňovaný zo striech rodinných domov, 2 x zo striech bytových domov, 1 x zo strechy chaty a 8 x zo striech nebytových budov, 2 x boli odstraňované panely z obvodových plášťov budov a 1x boletické panely. V interiéri boli demontované azbestocementové (ďalej len azc) lávky v káblových kanáloch (2 rozhodnutia), stúpačky bytových jednotiek (2 rozhodnutia) a obkladové dosky zo sauny rodinného domu (1 rozhodnutie). Spolu bolo odstránených cca 177,26 ton materiálov s obsahom azbestu.

V uplynulom polroku bola vykonaná 1 kontrola zameraná na dodržiavanie nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci. Išlo o kontrolu odstraňovania azc kanalizačných potrubí v bytovom dome na Kurskej 2 v Košiciach realizovaného na základe podnetu. Zistené bolo, že demontáž vykonávala spoločnosť NOVÁK IMRICH s. r. o. bez súhlasného rozhodnutia RÚVZ Košice na odstraňovanie azbestu a materiálov obsahujúcich azbest zo stavieb a bez oznámenia začiatku a ukončenia výkonu odstraňovania azbestu alebo materiálov obsahujúcich azbest zo stavieb, na základe čoho bolo vo veci začaté správne konanie a spoločnosti bola uložená sankcia.

V priebehu roka 2015 vypracoval odbor PPL 358 odborných vyjadrení k prevádzkovým poriadkom pre prácu v expozícii chemickým faktorom formou interných oznámení pre odbory HDM, HŽPaZ a HV, pričom v 10-tich prípadoch upozornil podľa § 3 ods. 5 NV SR č. 356/2006 Z. z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom pri práci v znení neskorších predpisov na zákaz používania chemických karcinogénov a mutagénov (fenolftaleín a síran nikelnatý) na základných a stredných školách.

Pri vypracovaní vyjadrenia k prevádzkovému poriadku pre prácu v expozícii chemickým faktorom pre Nemocničnú lekárňu Detskej fakultnej nemocnice Košice bolo zistené, že v rámci nemocničnej lekárne bola zriadená centrálna riediareň cytostatík podľa ustanovení vyhlášky MZ SR č. 129/2012 Z. z. o správnej lekárenskej praxi, čím bude možné zrušiť riedenie cytostatík na lôžkovej časti Oddelenia detskej onkológie a onkohematológie Detskej fakultnej nemocnice Košice.

Znižovanie zdravotných rizík z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém bolo zamerané na ich aktívne vyhľadávanie.

V roku 2016 bolo v 3. a 4. kategórie práce pre expozíciu látkam poškodzujúcich reprodukciu zaradených 276 zamestnancov, z toho 141 žien (zdroj ASTR).

Pri výkone ŠZD v spoločnosti TPA s. r. o. bolo zistené, že na pracovisku Laboratórium Geča zamestnávateľ vyradil z používania rozpúšťadlo trichlóetylén, (karcinogén kategórie 1B) a nahradil ho terachlóretylénom. Po zmene rozpúšťadla bola vykonaná objektivizácia tetrachlóretylénu v pracovnom ovzduší, z ktorej vyplynulo, že NPEL v pracovnom ovzduší nebol prekročený. Na základe výsledkov objektivizácie bolo vykonané nové hodnotenie zdravotného rizika a práca vykonávaná profesiou laborant bola zaradená do 2. kategórie pre chemické faktory. V súvislosti s uvedeným schválil RÚVZ Košice pre predmetné pracovisko nový prevádzkový poriadok pre prácu v expozícii chemickým faktorom. Výkon ŠZD bol tiež zameraný na aktívne vyhľadávanie zamestnancov exponovaných látkam poškodzujúcim reprodukciu a látkam narúšajúcim endokrinný systém (endokrinné disruptory). Zistené bolo, že endokrinné disruptory sa na pracovisku nepoužívajú a neboli ani nájdené. Na pracovisku je používaný chemický faktor imidazol (reprodukčná toxicita kategórie 1B) a skladovaný je N, N-dimetylformamid (reprodukčná toxicita kategória 1B).

Na pracovisku Laboratórna výroba klonálnych protilátok spoločnosti DB Biotech, spol. s r. o. bolo zistené, že látky poškodzujúce reprodukciu a látky narúšajúce endokrinný systém sa na pracovisku už nepoužívajú a nie sú ani skladované.

Látky poškodzujúce reprodukciu a narúšajúce endokrinný systém boli aktívne vyhľadávané aj pri kontrole vykonanej pred vydaním súhlasu na manipuláciu a skladovanie chemických karcinogénov a mutagénov pre pracoviská Parazitologického ústavu SAV na Hlinkovej 3 a Puškinovej 6 v Košiciach. Zistené bolo, že na pracoviskách sú používané a skladované reprodukčne toxické látky a zmesi (TBE pufer, formamid, chlorid kademnatý, chlorid kobaltnatý, borohydrid sodný, síran kademnatý, citrát olova, tetraboritan sodný) a endokrinné disruptory (chlorid kademnatý, síran kademnatý, citrát olova).

Pri kontrole vykonanej na Neurobiologickom ústave SAV, ktorý vykonáva výskumné činnosti v oblasti nervového systému stavovcov bolo zistené, že pracovisko skladuje chlorid kobaltnatý (karcinogén kategórie 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) a farbičku evans blue (karcinogén kategória 1B). Pri laboratórnej činnosti je používaný propylénoxid (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), diaminobenzidine (karcinogén kategória 1B), hydrazín (karcinogén kategória 1B), akrylamide (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B). Taktiež bolo zistené, že dichroman draselný, používaný na čistenie skla, bol vyradený z používania.

Na akademických pracoviskách Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (ďalej len UPJŠ), ktoré zabezpečujú výchovno-vzdelávacie a vedecko-výskumné pracovné činnosti, bolo vykonaných 10 kontrol. Kontrolami bolo zistené, že pracoviská skladujú a pri svojej činnosti používajú aj látky a zmesi klasifikované ako karcinogénne, mutagénne, reprodukčne toxické a narúšajúce endokrinný systém. *Ústav lekárskej a klinickej mikrobiológie Lekárskej fakulty UPJŠ* skladuje fuchsín (karcinogén kategórie 1A) a neufuchsín (karcinogén kategórie 1A), ktoré sa v súčasnosti pri laboratórnych činnostiach nepoužívajú. Pracoviská *Botanickej záhrady UPJŠ* pri príprave preparátov pre karyologické štúdium vyšších rastlín a ich ďalšej

analýze používajú kolchicín (akútna toxicita kat 2, karc. kat. 1B). V *Laboratóriu nukleárnej magnetickej rezonancie* je ako rozpúšťadlo používaný N,N-dimetylformamid a 2-etoxyetanol (reprodukčná toxicita kategória 1B). *Katedra analytickej chémie* používa pri výskumných činnostiach imidazol (reprodukčná toxicita kategória 1B), zlúčeniny kadmia (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B) a niklu (karcinogén 1A). Pracoviská *Katedry biochémie* používajú chróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B). *Katedra anorganickej chémie* pri laboratórnych činnostiach využíva chlorid kobaltnatý (karcinogén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), benzén (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B), síran kademnatý (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B, akútna toxicita kategória 2) a N,N-dimetylformamid (reprodukčná toxicita kategória 1B). Ďalej bolo zistené, že *Katedra fyzikálnej chémie* vyradila z používania dichroman draselný (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B, akútna toxicita kategória 2) a *Katedra organickej chémie* jeho používanie obmedzuje na nevyhnutné množstvá, pričom zlúčeniny kadmia, olova a ortute vyradila z používania.

V priebehu roka 2016 boli pracoviská Špecializovaného laboratória vôd a Laboratória odpadových vôd spoločnosti Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s. (ďalej len VVS, a. s.), presťahované do novovybudovaných priestorov na Vodárenskej ulici. Pre predmetné pracoviská vydal RÚVZ Košice súhlasné rozhodnutie na uvedenie týchto priestorov do prevádzky, súhlas na skladovanie a manipuláciu s veľmi toxickými látkami a zmesami a súhlas na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov. Pracoviská vykonávajú laboratórne činnosti spojené so stanovením jednotlivých ukazovateľov v pitných a odpadových vodách a kaloch. Pri týchto činnostiach sú používané látky klasifikované ako KaMF a reprodukčne toxické, a to dichroman draselný, fenolftaleín, kyselina boritá, formaldehyd, hexachlórbenzén, hydrazínsulfát, chlorid kobaltnatý, štandardný roztok arzenu a štandardný roztok niklu. Pri výkone ŠZD na pracovisku Laboratórium pitných vôd, Úpravňa vody Bukovec VVS, a. s. bolo zistené, že na pracovisku je používaný chlorid kobaltnatý (reprodukčná toxicita kategória 1B).

Do prevádzky boli uvedené aj priestory Laboratória analýzy vôd a zemín spoločnosti GEOLAB, s. r. o. Zamestnanci spoločnosti používajú pri laboratórnych činnostiach KaMF, reprodukčne toxické látky a látky narúšajúce endokrinný systém (kobalt, nikel, chlorid kobaltnatý, chroman draselný, dichroman draselný, formaldehyd, benzén, 1,2-dichlóretán, štandardný roztok beríliá a dusičnan olovnatý). Spoločnosti bol preto súčasne vydaný aj súhlas na skladovanie a manipuláciu s veľmi toxickými látkami a zmesami, súhlas na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov a schválený bol prevádzkový poriadok pre prácu v expozícii chemickým faktorom a biologickým faktorom.

Výkon ŠZD v spoločnosti Carmeuse Slovakia, s. r. o. bol okrem iného zameraný aj na aktívne vyhľadávanie látok klasifikovaných ako KaMF a reprodukčne toxické. Pri kontrole bolo zistené, že pri skúškach kvality vstupných a výstupných surovín závodu Vápenka Košice je používaný fenolftaleín (karcinogén kategória 1B) a kyselina boritá (reprodukčná toxicita kategória 1B).

Pri kontrole na pracovisku Akreditovaného skúšobného laboratória spoločnosti TEKO, a. s. bolo zistené, že z používania bol vyradený chloroform, ktorý bol nahradený iným organickým rozpúšťadlom (acetón).

Pri posudzovaní prevádzkových poriadkov pre prácu v expozícii chemickým faktorom pri práci v 3 prípadoch upozornil odbor PPL v internom oznámení pre odbor HDaM, na potrebu zabezpečenia opatrení na zníženie zdravotných rizík z expozície látkam klasifikovaným ako reprodukčne toxické (octan olovnatý – kategória 1A, dusičnan olovnatý –

kategória 1A, chlorid olovnatý – kategória 1A, kyselina boritá – kategória 1B, tetrabóritan sodný – kategória 1B), prípadne na potrebu nahradiť ich chemickými faktormi, ktoré nie sú klasifikované ako reprodukčne toxické.

PAU, BaP a azbest

ODBER stacionárny	POČET VZORIEK odobratých	POČET VZORIEK analyzovaných	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
PAU	53	27	384	986
BaP	9	9	55	83
Azbest	9	9	56	76
Spolu	71	45	495	1145

2 vzorky azbestu boli odobraté *Odborom chemických analýz* v spoločnosti U. S. Steel na požiadanie firmy ASTANA Poprad, 3 vzorky boli odobraté v Pôdohospodárskej platobnej agentúre v Košiciach a 4 vzorky v bytoch po výmene azbestocementových rúr v okrese Prešov. Vzorky boli zaslané na vyhodnotenie do NRC RÚVZ Nitra.

27 vzoriek PAU bolo odobratých na jar v U. S. Steel, v troch prípadoch boli hodnoty prekročené, v 1 prípade viac ako 2-násobne.

Zároveň bolo odobratých a analyzovaných počas roka aj 9 vzoriek BaP.

Genetická toxikológia

V roku 2016 boli monitorované nasledovné pracoviská s vyhláseným rizikom karcinogenity, resp. prevádzky s mutagénnym rizikom v pracovnom prostredí a chemické látky s možným, mutagénnym vplyvom:

U. S. Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVŇA : VKB1, VKB3, RaRV, CHÉMIA, ODSÍRENIE KP

SWS spol. s. r.o. Vojany

DIAKOL Strážske s. r.o.

STERIS AST SK, s. r. o.

VÚSCH, a.s. Košice

V roku 2016 bolo celkovo odobraných 156 vzoriek krvi:

3 kontrolné vzorky

100 vzoriek z DZ Koksovňa - VKB3(20), VKB1 (20), CHÉMIA (20), Odsírenie KP(20), RaRV (20)

SWS spol. s. r.o. Vojany 14 vzoriek

DIAKOL Strážske s. r.o. 23 vzoriek

STERIS AST SK, s. r. o. 13 vzoriek

VÚSCH a.s. Košice 3 vzorky

Expedované vzorky v roku 2016: 117

U. S. Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVŇA 100 vzoriek

SWS spol. s. r.o. Vojany 14 vzoriek

VÚSCH a.s. Košice 3 vzorky

V roku 2017 bude zanalyzovaných a vyexpedovaných 23 vzoriek DIAKOL Strážske s. r. o. a 13 vzoriek STERIS AST SK, s. r. o.

2.1.4 Pilotné testovanie nových navrhovaných metód hodnotenia fyzickej záťaže pri práci

Po prvý krát sa pracovná skupina na prípravu novelizácie vyhlášky MZ SR č. 542/2007 Z. z. o podrobnostiach o ochrane zdravia pred fyzickou záťažou pri práci, psychickou pracovnou záťažou a senzorickou záťažou pri práci stretla dňa 30. 03. 2016 na RÚVZ Prievidza so sídlom v Bojniciach. Bolo dohodnuté, že vedúca NRC dopracuje metodický postup na rýchle skrínigové hodnotenie fyzickej záťaže pri práci formou kontrolných listov indexových metód a pripraví ho na pilotné testovanie vybranými RÚVZ.

Na poradnom zbere (PZ) hlavnej odborníčky hlavného hygienika SR pre preventívne pracovné lekárstvo a toxikológiu konanom dňa 26. 10. 2016 na RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici vedúca NRC pre fyziológiu práce a ergonómiu - MUDr. Mária Šťastná oboznámila členov PZ s pilotným overovaním návrhu metodického postupu na rýchly odhad zdravotného rizika pri lokálnej fyzickej záťaži (ďalej „metodický postup“) v praxi. Bolo dohodnuté, že na pilotnom overovaní metodického postupu sa bude podieľať 12 RÚVZ v SR.

Na základe výberu sme sa dňa 03. 11. 2016 zúčastnili na ÚVZ SR na odbornom seminári k návrhu nového metodického postupu na hodnotenie lokálnej fyzickej záťaže pomocou kontrolných listov (rýchly odhad zdravotného rizika), ktorého účelom bolo oboznámiť sa s metodickým postupom a min. technickým vybavením na pilotné testovanie.

Dňa 30. 11. 2016 sa konal ďalší odborný seminár na ÚVZ SR, na ktorom došlo ku vyhodnoteniu pilotného testovania nového návrhu metodického postupu vybranými RUVZ pomocou referenčného videa č. 1, v rámci riešenia úlohy 2.I.4 Programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR na rok 2016 a na ďalšie roky. Bolo dohodnuté, že úloha bude pokračovať aj v roku 2017.

2.2 Intervencie na podporu zdravia pri práci

2.2.1 Zdravé pracoviská

V sledovanom období boli poskytované informácie o zdraví škodlivých faktoroch práce a pracovného prostredia najmä formou osobného poradenstva, resp. pri získavaní informácií do kontrolných dotazníkov, a to priamo zamestnancom alebo ich zamestnávateľom. Samostatné regionálne aktivity neboli vykonané.

2.2.2 Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci

V roku 2016 boli dohodnuté spoločné aktivity orgánov verejného zdravotníctva a orgánov inšpekcie práce, a to na základe listu ÚVZ SR č. OPPL/427/17652/2016 zo dňa 10. 06. 2016 po vzájomnej dohode ÚVZ SR a NIP v roku 2016, so zameraním za košický kraj :

- 2 spoločné previerky podľa aktuálnej situácie sa konali v okresoch Michalovce a Rožňava,
- 2 spoločné previerky zamerané na zamestnávateľov, ktorých zamestnanci vykonávali práce zaradené do 1. a 2. kategórie sa konali v okresoch Spišská Nová Ves a Košice.

RÚVZ Košice v spolupráci s IP Košice sa dňa 06. 07. 2016 podieľal na prešetrovaní podnetov, a to v spol. U. S. Steel Košice, s.r.o., DZ Zušľacht'ovňa a Obalová vetva, prevádzka Zušľacht'ovne III – Lakoplastovacia linka. Previerka bola zameraná na nevyhovujúce pracovné podmienky – splodiny lakov a riedidiel vo výrobnej hale počas výroby štvornáteru. Obidve strany sa o výsledkoch prešetrovania vzájomne informovali. Okrem toho bol spoločne s IP KE prešetrovaný podnet p. Martina Ďzavoronoka, ktorý sa sťažoval na nevhodné pracovné podmienky pre občanov v hmotnej núdzi na pracovisku Mestská časť Košice, Nad Jazerom.

O priebehu a záveroch z vykonania uvedených spoločných kontrol RÚVZ so sídlom v Košiciach informoval UVZ SR a zaslal záznamy z prešetrovania.

2.3 Príčinné súvislosti nádorových ochorení v pracovnom a životnom prostredí a životný štýl

Geneticko-epidemiologická štúdia ochorení močového mechúra (GERMM)

Na plnení tejto úlohy sa náš úrad nepodieľal.

2.4 Úroveň ochrany zdravia na chránených pracoviskách

V roku 2016 bol vykonaný ŠZD a obhliadky u 105 prevádzkovateľov, ktorí zamestnávajú, resp. navrhovali zamestnávať občanov zo zdravotným postihnutím (ZP).

V 19 prípadoch išlo o existujúce prevádzky s celkovým počtom zamestnancov 43, z toho so zdravotným postihnutím (ZP) 14 mužov a 29 žien.

Na 45 pracoviskách bolo zistené zrušenie chránených pracovísk s celkovým počtom zamestnancov 139, z toho so ZP 114, z toho 68 žien a 46 mužov. Dôvodom bolo u 7-ich z nich aj to, že ÚPSVaR im zrušil štatút chráneného pracoviska alebo došlo ku presunu chráneného pracoviska na inú adresu.

Rozhodnutím RÚVZ bolo uvedených do prevádzky 35 nových pracovísk s celkovým počtom zamestnancov 163, z toho so ZP bolo 81 zamestnancov (51 žien a 30 mužov). V spolupráci s odborom hygieny výživy bolo schválené pracovisko s postavením chránenej dielne v prevádzke Pekáreň pri sýpke s počtom zamestnancov so ZP 4, všetko ženy – 2 pekárky a 2 predavačky.

V sledovanom období bolo 6 x prerušené konanie pre doplnenie podania o doklad stavebného úradu o užívaní stavby na posudzovaný účel, 5 x účastník konania pre chýbajúci doklad vzal späť svoju žiadosť, 2 x bola už schváleným pracoviskám s postavením CHD alebo CHP zaslaná kladná odpoveď na rozšírenie pracovných miest pre občanov so ZP, 1 x bolo vydané súhlasné rozhodnutie k územnému a stavebnému konaniu - prístavba k existujúcemu pracovisku a 3 x bolo vydané stanovisko k zmene v užívaní stavby.

Tak ako aj po minulé roky bolo pri obhliadkach vykonaných pred uvedením priestorov do prevádzky zistené, že prevádzkovateľ v čase schvaľovacieho konania nemá vedomosť o zdravotnom postihnutí zamestnanca, ktorého bude zamestnávať. O uvedenej skutočnosti sa dozvie až na základe ponuky z ÚPSVaR po schválení štatútu chráneného pracoviska, resp. chránenej dielne.

Ďalej vyplynulo, že všetky posudzované priestory spĺňali požiadavky ustanovené v nariadení vlády SR č. 391/2006 Z. z. o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na pracovisko. Zamestnanci chránených dielní a chránených pracovísk vykonávali jednoduché manuálne činnosti bez fyzickej záťaže. V prevádzke pekárne 2 zamestnanci so ZP boli exponovaní pri výrobe múčnych výrobkov pevnému rastlinnému aerosólu - múke. Na základe predložených výsledkov meraní v pracovnej pozícii pekár bola uvedená profesia zaradená do 2. kategórie práce.

Počet vytvorených pracovných miest na jedno pracovisko sa pohybuje od 1 do 3. Zamestnanci vykonávajú nenáročné ľahké práce v administratíve, ako predavačka, krajčír – strihač, montáž nábytku, dispečer, informátor a rôzne pomocné práce.

Ostatné zistenia sú obdobné ako po minulé roky. Ani na jednom pracovisku nie sú zamestnanci zaradení do 3. a 4. kategórie práce. Pred zaradením na výkon pracovnej činnosti boli obvykle u zamestnancov vykonané vstupné lekárske preventívne prehliadky vo vzťahu k práci.

Kontrolné dotazníky boli vyplnené zamestnancami na 4 pracoviskách. Z nich vyplynulo, že na pracoviskách pracujú osoby s 50 a viac % zdravotným postihnutím a zamestnávateľia im vytvárajú vhodné pracovné podmienky s individuálnym prístupom a umožňujú im pracovné prestávky.

Tak ako v predošlých rokoch aj v sledovanom období bolo zistené, že na pracoviskách často dochádza ku zmene v počte osôb so ZP, k ich obmene ale aj ku zrušeniu do 2 rokov od vydania súhlasného rozhodnutia na uvedenie priestorov do prevádzky. Stáva sa, že niektoré pracoviská ani po schválení priestorov RÚVZ za účelom zriadenia chránených miest nezískali štatút postavenia chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, preto boli vyradené z evidencie alebo celkom zrušené.

V sledovanom období sme boli požiadaní a informácie, a to Prezidiom PZ národnou kriminálnou agentúrou, národnou protikorupčnou jednotkou, expozitúra Východ vo veci sa chránených pracovísk u dvoch subjektov.

Počet nových posúdení		Počet kontrolovaných CHP	Počet kontrol	Počet zamestnancov so ZP na kontrolovaných CHP v danom roku (spolu)	Kontrolné listy aké, koľko	Zistené nedostatky aké, koľko	Uložené opatrenia Aké, koľko
rozhodnutí	stanovísk						
25	4	105	105	238	Z - 8	0	0

Odbor hygieny detí a mládeže v danom období neuviedol do prevádzky priestory, ktorých účelom by bolo priznanie postavenia chránenej dielne.

3 ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

3.1 Bezpečnosť kozmetických výrobkov a ochrana spotrebiteľov

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V hodnotenom období v rámci plnenia úlohy boli zamestnancami Odboru hygieny výživy z distribučnej siete mesta Košice odobraté vzorky kozmetických výrobkov v počte **12 vzoriek kozmetických výrobkov** na laboratórne vyšetrenia. Odobraté vzorky boli vyšetrené v mikrobiologických ukazovateľoch (prítomnosť *Staphylococcus aureus*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Candida albicans* a prítomnosť patogénnych a podmienených patogénnych mikroorganizmov) a chemicky na kontrolu regulovaných látok a to: chemických konzervačných (kyselina benzoová, a ostatné soli kyseliny benzoovej, kyselina 4-hydroxybenzoová a jej soli a estery, kyselina sorbová, kyselina salicylová, benzylalkohol, chlórbutanol), chemických prvkov (kadmium, olovo, ortuť, chróm, nikel, zinok, meď) vonných látok (hexylcinnamal, linalool, geraniol, citronellol, coumarin, benzylsalicylate, citral-cis, citral-trans, limonene), ftalátov a nepovolených látok a regulovaných látok vo farbách na vlasy-fenyléndiamín, m-fenyléndiamín, toluén-2,4-diamín, o-aminofenol, p-aminofenol, 4-amino-2-hydroxytoluén, hydrochinón, rezorcinol.

Všetky vyšetrené vzorky v sledovaných ukazovateľoch **vyhoveli** požiadavkám nariadenia európskeho parlamentu a rady (ES) č. 1223/2009 o kozmetických výrobkoch v platnom znení.

3.2 Bezpečnosť výrobkov z bambusu

RÚVZ so sídlom v Košiciach sa na tejto úlohe nepodieľa

3.3 Problematika plastifikátorov v materiáloch a predmetoch určených na styk s potravinami

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V hodnotenom období v rámci plnenia úlohy bola odobratá zamestnankyňou odboru hygieny výživy tunajšieho úradu vo veľkosklade Sklo a porcelán Poltár na území mesta Košice **jedna vzorka sklenej fľaše na úschovu potravín, pôvodom z Turecka.**

Vzorka bola vyšetrená v laboratóriu Národného referenčného centra pre obalové materiály a predmety bežného užívania RÚVZ so sídlom v Poprade, na prítomnosť esterov kyseliny ftalovej (dimetylftalát, dietylftalát, diizobutylftalát, dibutylftalát, butylbenzylftalát, di (2-etylhexyl) ftalát, di-n-oktylftalát, diizononylftalát, dialylftalát, diizodecylftalát, dicyklohexylftalát).

Vyšetrená vzorka v sledovaných ukazovateľoch **vyhovela** požiadavkám nariadenia Komisie (EÚ) č. 10/2011 o plastových materiáloch a predmetoch určených na styk s potravinami a jeho dodatkov nariadenia Komisie (EÚ) č. 1282/2011, nariadenia Komisie (EÚ) č. 1183/2012, nariadenia Komisie (EÚ) č. 202/2014 a nariadenia Komisie (EÚ) č. 174/2015.

3.4 Prehľad 5-ročného výkonu hraničných kontrol nad melamínovými a polyamidovými výrobkami v SR a EÚ

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

RÚVZ so sídlom v Košiciach sa na tejto úlohe nepodieľa.

3.5 Monitoring probiotík v potravinách na osobitné výživové účely a vo výživových doplnkoch

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Na plnenie úlohy boli z lekární na území mesta Košice odobraté **3 vzorky výživových doplnkov** a to: BioGaia- citrónová príchuť – výživový doplnok s náhradnými sladidlami, Biopron – probiotické kvapky a Jamieson – acidophilus komplex bakteriálnych kultúr. Odobraté vzorky boli zaslané na stanovenie prítomnosti a počtu deklarovaného množstva probiotických kmeňov na Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Trenčíne. Výsledky mikrobiologických skúšok do t. č. nie sú k dispozícii.

3.6 Monitoring príjmu jódu

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Bol rozpracovaný plán plnenia úlohy na odber vzoriek kuchynskej soli z distribučnej siete okresov Košice. Výroba resp. baliareň kuchynskej soli sa na dozorovanom území nenachádza. Podľa vypracovaného plánu bol stanovený odber vzoriek na jednotlivé mesiace počas celého roka á 2 vzorky vrátane morskej soli.

Za hodnotené obdobie bolo odobratých celkom **24 vzoriek kuchynskej soli, z toho 8 vzoriek soli morskej**, s cieľom stanovenia jodidu resp. jodičnanu draselného.

Obsah jodidu draselného resp. jodičnanu draselného (vyjadrený na KI) bol vo všetkých vzorkách posúdený podľa požiadavky Potravinového kódexu SR (15 – 35 mg/kg) a zároveň podľa označenia obsahu jódu na obale výrobku.

Všetky vyšetrené vzorky **vyhoveli** požiadavke PK SR.

Odborom chemických analýz bolo prijatých so spádových okresov 97 vzoriek soli (RÚVZ Košice – 24 vzoriek, RÚVZ Trebišov – 25 vzoriek, RÚVZ Rožňava –24 vzoriek a RÚVZ Michalovce – 24 vzoriek). V uvedených vzorkách bolo požadovaných 299 ukazovateľov (KI, KIO₃, ferokyanidy, v niektorých aj fluór). V rámci tejto úlohy bolo vykonaných 534 analýz. 2 vzorky soli nespĺňali požadované kritéria (nízky obsah KI).

3.7 Monitoring spotreby vybraných prídavných látok a aróm v potravinách

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Plnenie úlohy bolo vykonané podľa určenej metodiky a v stanovenom termíne. Na monitoringu sa zúčastnilo **20 klientov v 2 vekových kategóriách: muži a ženy ľahko/stredne pracujúci** (zaradení podľa členenia fyziologických skupín uvedených v Odporúčaných výživových dávkach obyvateľov SR - Vestník MZ SR čiastka 4-5 z 19. júna 2015, 9. revízia), a to v každej kategórii **po 5 klientov** nasledovne:

- a) pracujúce ženy – stredná práca, veková kategória 19-35 rokov
- b) pracujúce ženy – stredná práca, veková kategória 36-54 rokov
- c) pracujúci muži – stredná práca, veková kategória 19-35 rokov
- d) pracujúci muži – stredná práca, veková kategória 36-54 rokov

V rámci monitoringu bola sledovaná spotreba vybraných 3 skupín prídavných látok, a to:

- E 104 chinolínová žltá
- E 951 aspartam
- E 960 glykozidysteviolu

Spotreba týchto prídavných látok z potravín bola monitorovaná dotazníkovou metódou a laboratórnym vyšetrením vybraných potravín s ich predpokladaným obsahom.

Na zber dát (dotazníkovou metódou) bol použitý 1 druh dotazníka, a to **24-hodinový retrospektívny dotazník spotreby potravín/pokrmov/nápojov** (príloha 1).

24-hodinové dotazníky o spotrebe boli spísané klientmi retrospektívne, do ktorých uviedol každý klient konkrétny druh potraviny s jeho presným obchodným názov, presný názov pokrmu a nápoja, ktorý skonzumoval v daný deň a skonzumované množstvo uvedené v merných jednotkách. Získané údaje slúžili na zistenie najčastejšie konzumovaných pokrmov a potravín vrátane nápojov s predpokladaným obsahom sledovaných prídavných látok, ako aj na zistenie predpokladaného skonzumovaného množstva týchto potravín.

Laboratórne vyšetrenie

Na základe údajov získaných z 24-hodinových retrospektívnych dotazníkov spotreby z najfrekvencovanejšie konzumovaných potravín, ktoré obsahujú aspoň 1 sledovanú prídavnú látku, boli vybrané vzorky potravín za účelom ich odberu na laboratórne skúšky - stanovenie obsahu uvedených prídavných látok.

Z distribučnej siete obchodných reťazcov boli odobraté celkovo 3 vzorky potravín za účelom stanovenia obsahu sledovaných prídavných látok, a to nasledovne:

- 2 vzorky potravín (2 nealkoholické nápoje: „RAUCH – bravo multivitamínový viac druhový ovocný nápoj“ a „Slice – pomaranč – limonáda s príchuťou pomaranča so sladidlami“) boli odobraté na stanovenie obsahu aspartámu,
- 1 vzorka na obsah glykozidov steviolu (nealkoholický nápoj s názvom LiptonlemonICE TEA – ľadový čaj s citrónovou príchuťou, s cukrom a sladidlom).

Potraviny s obsahom chinolínovej žltej (E 104) sme nenašli.

Vzorky na stanovenie obsahu glykozidov steviolu boli zaslané na laboratórne skúšky Úradu verejného zdravotníctva v Bratislave (ďalej len „ÚVZ SR v Bratislave“).

Spracovanie údajov z dotazníkov a výsledkov chemických laboratórnych skúšok

Získané údaje a výsledky boli vložené do určených tabuliek - excel tabuľky č. 1 a), 1 b), 1 c), 2 a), 2 b), 2 c).

Výsledky skúšaných vzoriek z chemického laboratória RÚVZ Košice a ÚVZ SR v Bratislave boli spracované do určených tabuliek a odoslané ÚVZ SR v Bratislave pre ich ďalšie spracovanie - porovnanie získaných výsledkov s aktuálnymi hodnotami ADI.

Na kvalitatívne stanovenie syntetických farbív boli *Odborom chemických analýz* odobratých 9 vzoriek, čo predstavuje 9 ukazovateľov a 18 analýz.

Požadovaným kritériám nevyhoveli: 1 vzorka - zistený výskyt farbiva chinolínova žltá a 1 vzorka - zistený výskyt farbív tartrazín a žltá SY.

Taktiež boli stanovované konzervačné látky (kyselina benzoová a kyselina sorbová), dodaných bolo 29 vzoriek, požadovaných bolo 57 ukazovateľov a vykonaných 91 analýz.

Najčastejšie sledovanou komoditou boli šaláty, v menšom počte aj iné komodity- zákusky, nealko nápoje, hamburgery, steaky, sirupy a výživové doplnky.

Výsledky analýz spĺňali požadované kritéria pre obsah konzervačných látok v jednotlivých komoditách.

3.8 Monitoring príjmu kuchynskej soli

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Úloha bola plnená v dvoch etapách a to:

1. etapa: Odber 3 vzoriek hotových pokrmov (obedového menu) a 3 vzoriek chleba a pečiva od výrobcov SR v ZSS na stanovenie obsahu kuchynskej soli.
V rámci plnenia úlohy boli odobraté a laboratórne vyšetrené 3 vzorky obedového menu z prevádzok ZSS a to: verejného, uzavretého a nemocničného pre zamestnancov. Zároveň boli odobraté 2 vzorky chleba a jedna vzorka pečiva. V odobratých vzorkách bol stanovený obsah NaCl. Výsledky boli spracované do určených tabelárnych prehľadov aj RÚVZ Košického kraja a boli zaslané na celoslovenské spracovanie RÚVZ so sídlom v Trenčíne.
2. etapa: Dotazník o frekvencii konzumácie potravín s pridanou jedlou soľou, ktorý bol vyplnený 20 respondentmi v 2 vekových kategóriách (19 - 34 r., 35 - 62 r.) u oboch pohlaví.

Získané údaje z dotazníkov boli zaslané na ďalšie spracovanie podľa usmernenia RÚVZ Banská Bystrica.

V rámci tejto úlohy každé RÚVZ v sídle kraja odobralo vzorky hotových pokrmov (polievka a jednotlivé časti hlavného jedla) a vzorky chleba alebo pekárenských výrobkov

(od výrobcov SR) zamerané na kontrolu obsahu pridanej kuchynskej soli. V rámci tejto úlohy bolo *Odborom chemických analýz* vyšetrených 48 vzoriek: z RÚVZ Košice – 14 vzoriek, RÚVZ Trebišov – 12 vzoriek, RÚVZ Rožňava – 12 vzoriek a RÚVZ Michalovce – 10 vzoriek.

Spolu bolo stanovených 48 ukazovateľov a vykonaných 96 analýz.

Stanovené limity obsahu pridanej soli neboli prekročené v žiadnej vzorke.

4 ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 - 2025 (NAPPO)

Realizácia projektu v sledovanom období:

K bodu a) Podpora zdravého štartu do života

Realizácia úlohy prebieha cestou Odboru podpory zdravia

K bodu b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

- cielený výkon ŠZD prioritne zameraný na:
 - posudzovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy,
 - kontrolu pestrosti stravy,
 - kontrolu dodržiavania zásad pri zostavovaní jedálnych lístkov s ohľadom na OVD,
 - dodržiavanie pitného režimu pre deti v predškolských zariadeniach,
 - odber vzoriek pokrmov na laboratórne vyšetrenie obsahu kuchynskej soli v pokrmoch podávaných v školských stravovacích zariadeniach,
 - hygienické podmienky pri príprave diétného stravovania.

K bodu c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení

- školiace akcie organizované SČK územný spolok Košice v rámci kurzov pred získaním odbornej spôsobilosti na epidemiologicky závažné činnosti pri výrobe, manipulácii a uvádzaní do obehu potravín a pokrmov v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež, súčasťou ktorých sú aj prednášky o racionálnej výžive,
- edukačné aktivity v oblasti zdravej výživy detí, problematiky HACCP, prevádzkovej a osobnej hygieny, prevádzkových poriadkov, aktuálnej legislatívy, PZS v ŠJ, zdravotným dôsledkom pri nadmernej konzumácii kuchynskej soli: organizované zriaďovateľmi ZŠ a SŠ v rámci Košického kraja a mesta Košice a Národným centrom celoživotného vzdelávania Košice (počet prednášok: 9).

K bodu d) Podpora pohybových aktivít

- podpora pohybových aktivít je realizovaná v rámci prednášok o racionálnej výžive.

4.2 Zneužívanie návykových látok (alkohol, tabak, drogy) u detí a mládeže na Slovensku

Realizácia úlohy v sledovanom období :

V sledovanom období nebola daná požiadavka zo strany gestora.

4.3 Monitoring úrazovosti u detí predškolského a školského veku

Realizácia úlohy v sledovanom období :

Úloha bola zrealizovaná v II. polroku v mesiaci september. Súbor sledovaných detí

pozostával zo 60 detí vo veku 11 – 14 rokov (2 triedy ZŠ v rámci II. stupňa - 1 mestská, 1 vidiecka). Údaje boli zisťované prostredníctvom dotazníkov priamo od žiakov, odpovede boli kódované číselnými symbolmi. Na spracovanie údajov bol použitý program EXCEL. Spracované údaje boli zaslané elektronicky gestorovi projektu .

4.4 Monitoring telovýchovných podmienok žiakov základných a stredných škôl; využitie hodín TV

Realizácia projektu v danom období:

Monitoring telovýchovných podmienok v rámci základných škôl bol realizovaný v roku 2014. T. č. gestor projektu spracováva získané údaje do databázy, na základe ktorej bude spracovaná analýza a vyhodnotenie získaných údajov.

5 ODBOR OCHRANY ZDRAVIA PRED ŽIARENÍM

5.1. Zhodnotenie zdravotného rizika z prírodnej rádioaktivity v balených vodách dodávaných do distribučnej siete v rámci SR

Plnenie úlohy

V dôsledku personálnych zmien na jednotlivých RÚVZ došlo aj k zmenám pracovných skupín riešiacich Hlavnú úlohu č. 5.1. Pracovná vyťaženosť pracovníkov vo všetkých pracovných skupinách je zvýšená aj nevyhnutnosťou prác na transpozícii nových smerníc EC. Harmonogram prác sa musel prispôbiť pracovnému vyťaženiu pracovníkov a narastajúcim problémom s prístrojovým vybavením laboratórií.

Na celoslovenskej porade pracovníkov odborov ochrany zdravia pred žiarením v dňoch 22.03. – 23.03.2016 v Dudinciach sa dohodlo, že Hlavná úloha č. 5.1 sa v roku 2016 preruší a ukončí sa do konca roku 2017. V roku 2017 sa zhodnotia výsledky ako celok a súčasne každá skupina bude prezentovať výsledky vykonané na svojom pracovisku, teda laboratóriu, vo forme publikácií.

5.2. MONITOROVANIE RÁDIOAKTIVITY V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ PRE ÚČELY PLNENIA POŽIADAVIEK ODPORÚČANIA EURÓPSKEJ KOMISIE A ZABEZPEČOVANIE ČINNOSTI KOMUNIKAČNÉHO INFORMAČNÉHO SYSTÉMU MEDZI ÚVZ SR A EURÓPSKOU KOMISIOU

Plnenie úlohy

Rádioaktivita stavebných materiálov

Na obsah prírodných rádionuklidov sa vyšetřilo 12 vzoriek stavebného materiálu a surovín a 3 vzorky kalov z U. S. Steel Košice. V odobratých vzorkách sa stanovovala aktivita nasledujúcich rádionuklidov: ^{226}Ra , ^{232}Th , ^{40}K a index hmotnostnej aktivity - I. V 7 vzorkách bolo zistené prekročenie úrovne 120 Bq.kg^{-1} pre ^{226}Ra - najvyššia hodnota bola nameraná v kale s označením KB 2 - $209,17 \pm 2,01 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

Rádioaktivita pitných vôd

Zo 167 odberových miest bolo odobratých 525 vzoriek pitných vôd a vykonalo sa v nich 525 vyšetření.

Od 1. januára 2016 vstúpilo do platnosti Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 8/2016 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 354/2006 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu

a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 496/2010 Z. z., ktoré sprísnilo indikačnú hodnotu v ukazovateli celková objemová aktivita alfa z hodnoty 0,2 Bq.l⁻¹ na hodnotu 0,1 Bq.l⁻¹. Pretože obce Východoslovenského regiónu sú väčšinou zásobované vodou z podzemných zdrojov, bol očakávaný zvýšený počet vzoriek vôd, ktoré hodnotu 0,1 Bq.l⁻¹ prekročia a bude sa musieť pokračovať v tzv. optimalizácii podľa prílohy č. 2 obrázku č. 1. vyššie spomínaného Nariadenia vlády SR. Získané výsledky to v plnej miere potvrdili.

Postup optimalizácie zahŕňa overenie alebo spresnenie situácie opakovaným odberom a následným stanovením rádiologických ukazovateľov v ďalších vzorkách, identifikáciu zdroja vody, ktorý je zodpovedný za zvýšený obsah rádionuklidov, analýzu situácie, návrh a realizáciu opatrení na zníženie obsahu rádionuklidov v pitnej vode.

V ukazovateli celková objemová aktivita alfa indikačná hodnota 0,1 Bq.l⁻¹ bola prekročená v 14 vzorkách vôd. Maximálna hodnota bola zistená vo vzorke vody odobratej z vodovodu v kuchyni ZŠ (vlastný vodný zdroj) v Gemerskej Panici (okres Rožňava) – $a_{v,\alpha} = 0,54 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 14\%$. Trikrát bolo zistené prekročenie indikačnej hodnoty vo vzorkách vôd odobratých v Trstenom pri Hornáde – 2 krát z verejného vodovodu v kuchyni materskej škôlky - 19.4.2016 aktivita $a_{v,\alpha} = 0,144 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 25\%$ a 9.6.2016 aktivita $a_{v,\alpha} = 0,12 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 22\%$ a raz z verejného vodovodu na OcÚ - 21. 11. 2016 aktivita $a_{v,\alpha} = 0,16 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 25\%$. Dvakrát bolo zistené prekročenie indikačnej hodnoty vo vzorkách vôd odobratých na Bočiaroch – 17.5.2016 z verejného vodovodu v kuchyni rodinného domu č. 24 - $a_{v,\alpha} = 0,137 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 23\%$ a 7. 3. 2016 z verejného vodovodu na WC-ženy na OcÚ - $a_{v,\alpha} = 0,134 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 31\%$. Prekročenie indikačnej hodnoty bolo ďalej zistené vo vodách odobratých z vodného zdroja - studne HGK-5 v Kechneci - $a_{v,\alpha} = 0,13 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 22\%$, z verejného vodovodu na OcÚ v Gyňove - $a_{v,\alpha} = 0,13 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 19\%$, z verejného vodovodu v turistickej ubytovni LIPA v Lipanoch - $a_{v,\alpha} = 0,12 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 19\%$, z vodovodu na RÚVZ v Prešove- $a_{v,\alpha} = 0,12 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 20\%$, z verejného vodovodu v kuchyni na OcÚ v Ruskove - $a_{v,\alpha} = 0,116 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 34\%$, z verejného vodovodu v umývarke na OcÚ v Skároši - $a_{v,\alpha} = 0,104 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 53\%$ a dvakrát z verejného vodovodu v umývarke na OcÚ v Pači (okres Rožňava) - 28. 11. 2016 aktivita $a_{v,\alpha} = 0,14 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 44\%$ a 12. 12. 2016 aktivita $a_{v,\alpha} = 0,11 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 45\%$.

V ukazovateli celková objemová aktivita beta namerané hodnoty neprekročili indikačnú hodnotu 0,50 Bq.l⁻¹. Maximálna hodnota bola zistená vo vzorke vody odobratej z vodovodu v kuchyni ZŠ (vlastný vodný zdroj) v Gemerskej Panici (okres Rožňava) – $a_{v,\beta} = 0,46 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 25\%$.

V ukazovateli objemová aktivita ²²²Rn bola indikačná hodnota 100 Bq.l⁻¹ prekročená vo vodách z dvoch odberových miest. Jednalo sa o vzorky vôd odobratých v kuchyni MŠ (obecný rezervoár) v Hýľove – (okres Košice – okolie) - $a_{v,222\text{Rn}} = 191,3 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 14\%$ (odber 12. 12. 2016) a $a_{v,222\text{Rn}} = 156,5 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 12\%$ (odber 15. 11. 2016) a vzorky vôd odobratých v umývarke na OcÚ (obecný vodovod) v Pači (okres Rožňava) - $a_{v,222\text{Rn}} = 147,2 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 13\%$ (odber 28. 11. 2016) a $a_{v,222\text{Rn}} = 136,8 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 14\%$ (odber 12. 12. 2016).

V odberových miestach, v ktorých boli odobraté vzorky vôd, v ktorých boli prekročené indikačné hodnoty rádiologických ukazovateľov, bol začatý proces optimalizácie za účelom identifikácie zdroja vody, ktorý je zodpovedný za zvýšený obsah rádionuklidov v pitnej vode, na analýzu situácie a na návrh a realizáciu opatrení na zníženie obsahu radónu v pitnej vode.

V odberových miestach Krásna nad Hornádom (fy TAMAS), Gemerská Panica (ZŠ), Trstené pri Hornáde (OcÚ) a Lekárovce (OcÚ) boli odobraté vzorky pitných vôd na stanovenie rádionuklidu trícium ³H. Stanovenia vykonal ÚVZ SR v Bratislave. Aktivita trícia v pitných vodách sa pohybovala na úrovni detekčného limitu použitej aparatúry a nepresiahla hodnotu $2,5 \pm 1,4 \text{ Bq/l}$.

Rádioaktivita minerálnych vôd

Vo vzorkách minerálnych vôd sa oproti pitným vodám zaznamenávajú vyššie hodnoty rádioaktivity. Rádioaktivita minerálnych a geotermálnych vôd je určovaná predovšetkým vlastnosťami geologického podložja lokalít, v ktorých sa vrty nachádzajú.

Z 28 lokalít bolo odobratých 84 vzoriek minerálnych vôd. Vykonalo sa v nich 84 vyšetrení. Vzorky pre stanovenie ukazovateľov celková objemová aktivita alfa a celková objemová aktivita beta z dôvodu nedostatočnej kapacity meracieho zariadenia neboli odobierané.

V stanovovaných ukazovateľoch sa rádioaktivita minerálnych vôd pohybovala na úrovni dlhodobých priemerných hodnôt charakteristických pre daný zdroj vody.

Maximálne hodnoty objemovej aktivity radónu-222 boli zaznamenané vo vzorkách vôd odobratých z prameňa Ondrej na Sivej Brade (okres Levoča) – odber 4. 4. 2016 - $a_{V,222Rn} = 193,2 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 23\%$ a odber 12. 12. 2016 - $a_{V,222Rn} = 173,6 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 14\%$. Maximálna hodnota objemovej aktivity rádia-226 - $a_{V,226Ra} = 0,825 \pm 0,038 \text{ Bq.l}^{-1}$ bola stanovená vo vode z vrtu CH-1 Cígelka v Cígelke (okres Bardejov). Maximálna hodnota koncentrácie prírodného uránu - $c_{U_{nat}} = 0,554 \pm 0,020 \text{ mg.l}^{-1}$ bola stanovená vo vode z tretieho vrtu (bazén) na Sivej Brade (okres Levoča).

Rádioaktivita termálnych vôd

Rádioaktivita termálnych vôd je určovaná vlastnosťami geologického podložja lokalít, v ktorých sa vrty nachádzajú.

Z 8 lokalít (Vyšné Ružbachy - 5, Vrbov - 2, Zemplínska Šírava - 1) bolo odobratých 36 vzoriek termálnych vôd a vykoná sa v nich 36 rádiologických vyšetrení.

Maximálna hodnota v ukazovateli celková objemová aktivita alfa bola stanovená vo vode odobratej z vrtu 2 vo Vrbove (okr. KK) - $a_{V,\alpha} = 17,06 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 31 \%$. Maximálne hodnoty v ukazovateľoch celková objemová aktivita beta - $a_{V,\beta} = 6,66 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 11 \%$ a objemová aktivita rádia-226 - $a_{V,226Ra} = 3,249 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 3 \%$ boli stanovená vo vode z vrtu 1 vo Vrbove. Maximálna hodnota v ukazovateli objemová aktivita radónu-222 bola stanovená vo vode z vrtu Kráter vo Vyšných Ružbachoch (okr. SL) - $a_{V,222Rn} = 57,3 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 13 \%$. Maximálna hodnota koncentrácia prírodného uránu $c_{U_{nat}} = 0,187 \text{ mg.l}^{-1} \pm 2 \%$ bola stanovená vo vode z vrtu GTH-1 v TermalParku Zemplínska Šírava, obec Kaluža (okr. MI)

Rádioaktivita povrchových vôd a ich sedimentov

Vzorky povrchových vôd sa v lokalite Krásna nad Hornádom odoberajú v pravidelných mesačných intervaloch a v lokalite Viničky (okres Trebišov) v kvartálnych intervaloch. V roku 2016 bolo odobratých 32 vzoriek povrchových vôd a uskutočnilo sa v nich 32 vyšetrení rádioaktivity. V meraných vzorkách povrchových vôd neboli zaznamenané zvýšené hodnoty rádioaktivity. Maximálna hodnota v ukazovateli celková objemová aktivita alfa bola zistená vo vzorke vody odobratej dňa 27. 01. 2016 z rieky Hornád v Krásnej nad Hornádom - $a_{V,\alpha} = 0,097 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 58\%$ a maximálna hodnota v ukazovateli celková objemová aktivita beta bola stanovená vo vzorke vody odobratej dňa 12. 10. 2016 z rieky Bodrog vo Viničkách - $a_{V,\beta} = 0,17 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 20\%$.

Spolu so vzorkami povrchových vôd sa z odberových miest odoberajú aj vzorky riečnych sedimentov. Vo vzorkách sa stanovujú hmotnostné aktivity prírodných rádionuklidov a ^{137}Cs . Maximálna hodnota ^{137}Cs bola stanovená vo vzorke sedimentu z lokality Viničky (Bodrog), odber dňa 12. 10. 2016 a hodnota je $5,45 \pm 0,15 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

V odberových miestach Krásna nad Hornádom (rieka Hornád), Gemerská Panica (rieka Slaná), Trstené pri Hornáde (rieka Hornád) a Lekárovce (rieka Uh) boli odobraté vzorky povrchových vôd na stanovenie rádionuklidu trícium ^3H . Stanovenia vykonal ÚVZ SR

v Bratislave. Aktivita trícia v povrchových vodách sa pohybovala na úrovni detekčného limitu použitej aparatury a nepresiahla hodnotu $2,9 \pm 1,4$ Bq/l.

Rádioaktivita zrážkových vôd

Vzorka snehových zrážok bola odobraná 15. januára 2016 na lúke pri RÚVZ v Košiciach na Ipeľskej 1. Vzorka je v súčasnosti v štádiu spracovania pre gamaspektrometrické vyšetrenie.

Vzorky dažďovej vody v roku 2016 neboli odobraté.

Rádioaktivita odpadových vôd

V roku 2016 bola vyšetrovaná jedna vzorka odpadovej vody pre GJ U. S. Steel Košice. Vo vzorke bola stanovená hmotnostná aktivita ^{40}K a ^{226}Ra a dosiahla hodnoty $a_{40\text{K}} = 11,23 \pm 1,07$ Bq.l⁻¹ a $a_{226\text{Ra}} = 0,22 \pm 0,02$ Bq.l⁻¹.

Kontinuálne meranie príkonu dávkového ekvivalentu – RÚVZ Košice

Merania príkonu dávkového ekvivalentu (PDE) sa uskutočňovali sondou FHZ 621 G-L2 na streche budovy RÚVZ, Ipeľská č. 1, Košice. Celodenné meranie pozostáva z kontinuálneho merania PDE v hodinových intervaloch. Priemerný mesačný PDE sa stanovuje z priemerných denných PDE. Zistené hodnoty sa zasielajú do Ústredia radiačnej monitorovacej siete SR (RMS SR) na ÚVZ SR v Bratislave.

V roku 2016 bolo vykonaných 291 celodenných meraní. Významné zvýšenie hodnôt PDE nad dlhodobý priemer nebolo zaznamenané. Priemerný denný PDE bol $93,98 \pm 21,12$ nSv.h⁻¹ s maximálnou hodnotou $123,29 \pm 5,32$ nSv.h⁻¹ nameranou 16. 12. 2016 a minimálnou hodnotou $67,65 \pm 2,12$ nSv.h⁻¹ nameranou 10. 05. 2016. Dlhodobý priemer PDE pre dané odberové miesto je $106,81$ nSv.h⁻¹.

V čase od 3.10.2016 do 16.12.2016 bola sonda na overovacích meraniach na SMÚ v Bratislave.

Plošné integrálne a jednorazové meranie príkonu dávkového ekvivalentu

Na 18-tich pevných stanovištiach v Košickom a Prešovskom kraji sú od roku 1989 rozmiestnené termoluminiscenčné dozimetre (TLD), ktorých pravidelná výmena sa uskutočňuje v kvartálnych intervaloch. V roku 2016 sa výmeny TLD uskutočnili v dňoch 20. – 27. januára, druhá výmena v dňoch 12. – 20. apríla, tretia výmena v dňoch 22. – 30. júna a štvrtá výmena v dňoch 4. – 12. októbra.

Pretože RÚVZ Košice nevlastní prístroj na vyhodnocovanie dozimetrov tieto sú po výmene merané na zariadení ÚVZ SR v Bratislave. Po vyhodnotení na RÚVZ v Košiciach sú výsledky zasielané do centra Slovenského ústredia radiačnej monitorovacej siete na ÚVZ SR v Bratislave.

V roku 2016 nebolo zaznamenané významné zvýšenie rádioaktivity a hodnoty integrálnych meraní PDE v sledovaných lokalitách sa pohybovali na úrovniach dlhodobých priemerov charakteristických pre danú lokalitu. Maximálna hodnota PDE bola zistená na stanovišti Milhošť (okres Košice – okolie) za II. kvartál 2016 - PDE = 176 ± 25 nSv.h⁻¹. Minimálna hodnota bola zistená na stanovišti Stará Voda (okres Gelnica) za II. kvartál 2016 - PDE = 67 ± 15 nSv.h⁻¹.

Pri odberoch vzoriek v teréne sa meria aj aktuálny príkon dávkového ekvivalentu (PDE) v danom odberovom mieste. V roku 2016 bol PDE zmeraný jednorazovými meraniami prenosným meračom DC-3-E v 206 odberových miestach. Nebolo zaznamenané významné zvýšenie hodnôt PDE oproti dlhodobým priemerom. Hodnoty PDE sa pohybovali na úrovniach charakteristických pre dané lokality. Maximálne hodnoty PDE boli namerané pred vstupom do štôlne Jozef v Gelnici PDE = 292 ± 4 nSv.h⁻¹ a v priestoroch štôlne PDE

v intervale od 175 do 246 nSv.h⁻¹. Minimálna hodnota bola nameraná v odberovom mieste na poľnohospodárskom dvore v Jarovniciach (okres Prešov) - hodnota PDE = 65 ± 5 nSv.h⁻¹.

Rádioaktivita prašného spadu

Odberové miesto pre vzorky mesačného spadu sa nachádza na streche budovy RÚVZ, Ipeľská č. 1, Košice. Meranie vzoriek sa uskutočňuje na gamaspektrometri (¹³⁷Cs a ⁷Be) a nízkooperačným alfa-beta merači. Vyhodnotených bolo 12 vzoriek. Obsah ¹³⁷Cs je pod detekčným limitom a najvyššia hodnota ⁷Be bola nameraná vo vzorke spadu z mesiaca júl – 110,07 ± 10,38 Bq.m⁻². Najvyššie hodnoty alfa (92,69 ± 4,83 Bq.m⁻²) a beta (45,77 ± 2,26 Bq.m⁻²) boli namerané vo vzorke odoberanej od 1.4. – 2.5.2016.

Rádioaktivita aerosólov v ovzduší

Jedno zo stanovišť merania aerosólov v ovzduší sa nachádza v priestoroch Slovenského hydrometeorologického ústavu v Stropkove - Tisinci, kde vzorky aerosolov odoberali pracovníci SHMÚ kontinuálne počas jedného týždňa v každom mesiaci. Filtre boli zasielané na vyhodnotenie na RÚVZ v Košiciach.

Už v roku 2015 bolo odobratých iba 7 vzoriek aerosólov. Uvedená skutočnosť sa vyskytla v dôsledku zastaraného prístrojového vybavenia na odber aerosólov. Slovenský hydrometeorologický ústav oznámil RÚVZ Košice, že z dôvodu vznikajúcich prevádzkových problémov pri činnosti predmetného zariadenia, zastavuje odber vzoriek aerosólov v ďalších mesiacoch a požaduje zakúpenie nového odberového zariadenia. Z toho dôvodu v roku 2016 vzorky aerosólov neboli odoberané.

Meranie vzoriek potravinového reťazca

Pri monitorovaní sa berie zreteľ na sledovanie tých druhov potravín, ktoré predstavujú rozhodujúci zdroj príjmu rádionuklidov obyvateľstvom. U plodín sú hmotnostné aktivity na takej nízkej úrovni, že sa vytvárajú zmesné vzorky a pomocou špeciálnej metodiky sa ¹³⁷Cs koncentruje. Merania sa vykonávali na RÚVZ Košice gamaspektrometrickou analýzou.

V rámci monitorovania rádioaktivity v životnom prostredí boli v sledovanom období odoberané vzorky kravského (16) a ovčieho (19) mlieka. Kravské mlieko sa odoberalo v mliekarni Kežmarok a Sabinov a na dvoch poľnohospodárskych družstvách (Jarovnice a Turnianska Nová Ves) a ovčie mlieko sa vzorkovalo na PD Kluknava - Slatvina, PD Hermanovce a PD Uzovské Pekľany. Hodnoty aktivity sa stanovovali v mesačných zlievaných vzorkách (100 ml/deň). Najvyššia hodnota objemovej aktivity ¹³⁷Cs vo vzorkách kravského mlieka bola nameraná vo vzorke odobratej v apríli na družstve v Turnianskej Novej Vsi - ¹³⁷Cs = 0,032 ± 0,006 Bq.l⁻¹. Vo vzorkách ovčieho mlieka sme namerali hodnoty ¹³⁷Cs: min.: 0,015 ± 0,005 Bq.l⁻¹ vo vzorke odobratej v marci z PD v Uzovských Pekľanoch a max.: 0,064 ± 0,006 Bq.l⁻¹, ktorá bola nameraná v mlieku taktiež z PD v Uzovských Pekľanoch v mesiaci jún.

V súvislosti s požiadavkou Európskej únie sa od roku 2005 odberajú vzorky celodennej stravy bez diétnych obmedzení na pracoviskách Univerzitnej nemocnice L. Pasteura. Z odobratých vzoriek sa vytvára zmesná vzorka, ktorá sa po spracovaní gamaspektrometricky vyhodnocuje. Najvyššia hodnota hmotnostnej aktivity ¹³⁷Cs bola nameraná vo vzorke odobratej 7.6.2016 – 0,020 ± 0,006 Bq.kg⁻¹.

Gamaspektrometricky boli vyhodnotené aj vzorky sladu, sladovníckeho jačmeňa a sladového kvetu zo sladovne v Michalovciach. Vo vzorkách namerané hodnoty ¹³⁷Cs boli pod detekčným limitom.

Meranie vzoriek pôd a porastov

V súvislosti so vstupom do Európskej únie za účelom sledovania migrácie ^{137}Cs v hĺbkovom profile vrstvenom na 0 – 5 cm, 5 – 15 cm a 15 – 30 cm sa v lokalite Krásna nad Hornádom, v povodí rieky Hornád a v lokalite Viničky, v povodí rieky Bodrog, raz kvartálne odoberajú vzorky pôd. Spolu so vzorkami pôd sa v uvedených lokalitách odoberali aj vzorky porastov. Vzorky pôd a porastov sa raz ročne odoberajú aj v lokalitách, kde sú rozmiestnené termoluminiscenčné dozimetre.

V roku 2016 bolo odobraných 77 vzoriek pôd a 24 vzoriek porastov. Najvyššia hodnota aktivity ^{137}Cs bola stanovená vo vzorke pôdy z I. vrstvy z lokality Rudná (24. 06. 2016) a dosiahla hodnotu $15,05 \pm 0,46 \text{ Bq.kg}^{-1}$. Minimálna hodnota aktivity ^{137}Cs bola stanovená vo vzorke pôdy z I. vrstvy z lokality Krásna nad Hornádom odobratej 30.6.2016 a dosiahla hodnotu $0,69 \pm 0,19 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

Radón v obytných a pracovných priestoroch a pôdnom vzduchu (v životnom prostredí)

Objemová aktivita radónu (OAR) v obytných priestoroch a objemová aktivita radónu v pôdnom vzduchu v roku 2016 nebola stanovovaná v žiadnom objekte ani v žiadnej lokalite.

Objemová aktivita radónu v pracovnom prostredí bola meraná v prostredí banskej štôlne Jozef v Gelnici. OAR bolo merané pred vstupom do štôlne a v 20 m intervaloch od vstupu do štôlne. Namerané hodnoty OAR sa pohybovali v intervale od $2\,406 \text{ Bq.m}^{-3}$ do $6\,267 \text{ Bq.m}^{-3}$.

Na základe nameraných hodnôt objemovej aktivity radónu a v zmysle § 34 ods. 2 písm. b) a písm. d) NV SR č. 345/2006 Z. z. o základných bezpečnostných požiadavkách na ochranu zdravia pracovníkov a obyvateľov pred ionizujúcim žiarením možno priestory štôlne Jozef zaradiť do kategórie pracovisko s rizikom z ožiarenia pracovníkov zvýšeným prírodným ionizujúcim žiarením.

Vzhľadom k tomu, že v budúcnosti sa predpokladá prestavba štôlne a jej následné využitie na múzejné účely, je potrebné v súlade s § 35 NV SR č. 345/2006 Z. z. o základných bezpečnostných požiadavkách na ochranu zdravia pracovníkov a obyvateľov pred ionizujúcim žiarením, zabezpečiť radiačnú ochranu pracovníkov na pracovisku so zvýšeným prírodným ionizujúcim žiarením.

Príležitostný a krátkodobý pobyt návštevníkov v priestoroch šachty z hľadiska radiačnej ochrany obyvateľstva nepredstavuje významné zvýšenie radiačnej záťaže a zdravotného rizika týchto osôb.

Objemová aktivita radónu v pracovnom prostredí bola meraná vo vybraných priestoroch prečerpávacej vodnej elektrárne (PVE) Čierny Váh a vodnej elektrárne (VE) Bešeňová. Vyšetrovacía úroveň 400 Bq.m^{-3} pre objemovú aktivitu radónu (OAR) v ovzduší pri výkone prác na pracoviskách v podzemných priestoroch elektrárni (v zmysle § 34, ods. 1, písm. a) Nariadenia vlády SR č. 345/2006 Z. z. o základných bezpečnostných požiadavkách na ochranu zdravia pracovníkov a obyvateľov pred ionizujúcim žiarením) nebola prekročená v žiadnom odberovom mieste.

Jahodná – okolie prieskumných vrtov a príľahlé lokality

V súvislosti s negatívnymi reakciami rôznych ochranárskych organizácií na geologicko-prieskumnú činnosť a vo vzťahu k novej ťažbe uránu v lokalite Jahodná - Kurišková boli v roku 2016 uskutočnené merania a odbery vzoriek v lokalitách Jahodná, Košická Belá, Alpinka, Myslava a Nižný Klátov.

V odberových miestach (20 miest) bolo vykonaných 104 meraní aktuálneho príkonu dávkového ekvivalentu (PDE). Nebolo zaznamenané významné zvýšenie rádioaktivity a hodnoty PDE sa pohybovali na úrovniach dlhodobých priemerov charakteristických pre dané odberové miesto. Príkon dávkového ekvivalentu sa v týchto miestach pohyboval

v intervale PDE = 101 ± 4 nSv.h⁻¹ (stanovište TLD na Jahodnej) až PDE = 187 ± 4 nSv.h⁻¹ (na Jahodnej, na ryhe (ryha = miesto s najvyššou koncentráciou uránovej rudy)).

Pitné vody (30 vzoriek) boli odobraté zo šiestich priľahlých lokalít. V stanovovaných ukazovateľoch (celková objemová aktivita alfa, celková objemová aktivita beta, objemová aktivita ²²²Rn, objemová aktivita ²²⁶Ra, koncentrácia prírodného uránu c_{Unat}, gamaspektrometrické vyšetrenie) bolo zistené prekročenie indikačných hodnôt platných pre pitnú vodu v ukazovateli celková objemová aktivita alfa: vlastný vodný zdroj – studňa č. 1, chata Klatovianka, Nižný Klátov - $a_{v,\alpha} = 0,154$ Bq.l⁻¹ \pm 39% a vlastný vodný zdroj, hotel Gardena, Košická Belá - $a_{v,\alpha} = 0,124$ Bq.l⁻¹ \pm 41%. Maximálne hodnoty celkovej objemovej aktivity beta sa pohybovali pod úrovňou 0,094 Bq.l⁻¹. Maximálna hodnota objemovej aktivity radónu-222 $a_{v,222Rn} = 146,5$ Bq.l⁻¹ \pm 23% bola zistená vo vzorke vody: vlastný vodný zdroj, chata Klatovianka, Nižný Klátov. Hodnoty objemovej aktivity rádia-226 vo všetkých vodách nepresahovali úroveň 0,024 Bq.l⁻¹. Maximálna hodnota koncentrácie prírodného uránu c_{Unat} = $0,016 \pm 0,003$ mg.l⁻¹ bola stanovená vo vode z vlastného vodného zdroja na chate Jahodná na Jahodnej.

Povrchové vody a ich sedimenty boli odoberané z piatich lokalít. Odoberaných bolo 25 vzoriek povrchových vôd a 5 vzoriek ich sedimentov. V povrchových vodách v stanovovaných ukazovateľoch (celková objemová aktivita alfa, celková objemová aktivita beta, objemová aktivita ²²²Rn, objemová aktivita ²²⁶Ra a koncentrácia prírodného uránu c_{Unat}) nebolo oproti dlhodobým hodnotám zaznamenané zvýšenie hodnôt týchto ukazovateľov. Najvyššia stanovená hodnota ¹³⁷Cs v sedimente, bola vo vzorke z Čermel'ského potoka na Alpinke - $4,12 \pm 0,19$ Bq.kg⁻¹.

Zároveň bolo odobraných 24 vzoriek pôd. Najvyššia hodnota aktivity ¹³⁷Cs bola stanovená vo vzorke pôdy z II. vrstvy z lokality Jahodná – hlavná ryha a dosiahla hodnotu $42,83 \pm 1,40$ Bq.kg⁻¹. Minimálna hodnota aktivity ¹³⁷Cs bola stanovená vo vzorke pôdy z I. vrstvy z lokality Košická Belá a dosiahla hodnotu $1,65 \pm 0,65$ Bq.kg⁻¹.

Spolu so vzorkami pôd sa v uvedených lokalitách odobralo 7 vzoriek porastov, 1 vzorka zmesi húb a 1 vzorka bylinky - papraď samčia. Stanovené hodnoty v týchto vzorkách sa pohybujú na úrovni dlhodobého priemeru a nevykazujú zvýšenie hodnôt.

5.3 SLEDOVANIE A HODNOTENIE VEĽKOSTI OŽIARENIA PACIENTOV Z LEKÁRSKEHO OŽIARENIA

Plnenie úloh

V rámci riešenia projektu „Sledovanie a hodnotenie veľkosti ožiarenia pacientov z lekárskeho ožiarenia“ prebiehalo vyhodnocovanie a spracovávanie získaných výsledkov týkajúcich sa počtu vyšetrení vykonaných na jednotlivých pracoviskách oddelení nukleárnej medicíny v rámci Slovenskej republiky.

V dňoch 22. – 23. 03. 2016 sa uskutočnila celoslovenská porada pracovníkov Odborov ochrany zdravia pred žiarením. Prejednávaný bol aj stav riešenia Programov a projektov úradov verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Aktuálny stav riešenia úloh je dočasne pozastavený vzhľadom na pracovnú záťaž vyplývajúcu z povinnosti transpozície Smernice Rady 2013/59 Euratom do právnych predpisov Slovenskej republiky.

6 ODBOR EPIDEMIOLOGIE

6.1 Národný imunizačný program SR

Plnenie:

Zabezpečenie prioritných úloh pre rok 2016

Prípiskom ÚVZ SR HH SR č. OE/9504/2015, RZ-31475/2015 zo dňa 30.11.2015 bol *aktualizovaný očkovací kalendár* pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých na rok 2016. Na povinné očkovanie dočiat proti pneumokokovým invazívnym ochoreniam boli k dispozícii 13-valentná a 10-valentná konjugovaná vakcína. Preočkovanie dospelých proti záškrtu a tetanu sa vykonávalo kombinovanou očkovačou látkou každých 15 rokov, prvé preočkovanie dospelých sa odporúča vo veku 30 rokov a ďalej každých 15 rokov. Aktualizovaný očkovací kalendár bol uverejnený na internetovej stránke RÚVZ.

Surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním, manažment očkovania

Priebežne je vykonávaný monitoring ochorení preventabilných očkovaním vrátane laboratórnej diagnostiky. Z ochorení, proti ktorým sa vykonáva pravidelné povinné očkovanie, boli hlásené sporadické výskyty ochorení na **pertussis** a **parotitídu**.

V prípade ochorení na **pertussis** bolo spolu zaznamenaných 12 ochorení: v okr. Košice I – 3, Košice II – 4, Košice III – 3, Košice okolie – 2. Ochorenia boli zaznamenané vo vekových skupinách: 5-9 roč.=1x, 25-34 roč.=1x, 35-44 roč.=7x a 45-64 roč.=3x. V 1 prípade bolo dieťa riadne očkované 4 dávkami, v 11 prípadoch sa údaj o očkovaní nepodarilo zistiť.

V r. 2016 bolo hlásených 15 ochorení na **parotitídu**: v okr. Košice I 1, v okr. Košice II 1, Košice IV 1 a v okr. Košice okolie 12 ochorení (v obci Kalša, Veľká Ida, Žarnov – po jednom prípade, Moldava nad Bodvou – 9 ochorení). Ochorenia sa vyskytli vo vekových skupinách: 1-4 roč.= 1x, 5-9 roč.= 4x, 10-14 roč.=1x, 15-19 roč.=1x, 20-24 roč.=3x, 25-34 roč.=2x, 35-44 roč.=2x a 45-64 roč.=1x. Očkovací status: 4 detí boli očkované 1 dávkou, 4 chorí 2 dávkami. V 4 prípadoch neboli dospelí chorí očkovaní pre vek a v 3 prípadoch údaj o očkovaní nebol k dispozícii. V 7 prípadoch bolo ochorenie potvrdené na základe laboratórneho vyšetrenia a klinického obrazu. Ostatných 8 ochorení bolo potvrdených na základe klinických príznakov a epidemiologickej súvislosti. Hlásená bola 1 komplikácia – parotitická meningitída.

Na Odbore lekárskej mikrobiológie bolo v roku 2016 vyšetrených 23 vzoriek sér (46 vyšetrení) a 7 vzoriek likvoru (14 vyšetrení) na prítomnosť protilátok proti osýpkam triedy IgM a IgG. Protilátky triedy IgM neboli pozitívne ani v jednej vzorke.

V súlade s listom ÚVZ SR č. OE/2623, RZ-10526/2016 zo dňa 11. 04. 2016 boli dňa 19.05.2016 vyhodnotené aktivity **Európskeho imunizačného týždňa 2016 „Vyplňte diery v imunizácii“**, ktoré boli realizované od 24.- 30.04.2016. V roku 2016 bola kampaň zameraná na opatrenia, ktoré je potrebné prijať v európskych krajinách, aby bola zabezpečená primeraná ochrana pred výskytom a šírením osýpok a rubeoly v európskom regióne. Aktivity na zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania sú realizované v priebehu celého roka cestou Poradne očkovania, pre zdravotníckych pracovníkov organizovaním seminárov a sprístupňovaním aktuálnych informácií na webovej stránke úradu. Kampaň bola orientovaná na laickú verejnosť, zdravotníckych pracovníkov a rómsku komunitu s využitím printového média (KOŠICE:DNES), webovej stránky tunajšieho úradu, edukačných a propagačných letákov a pod. Spolu bolo zrealizovaných 98 aktivít, z toho bolo 25 určených pre laickú verejnosť, 70 pre zdravotníckych pracovníkov a 3 pre rómsku komunitu. Edukačné aktivity vykonávali odborní zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia. Na organizácii každoročného **Východoslovenského vakcinačného dňa**, ktorý sa konal 08.06.2016, sa podieľalo 5 zamestnancov odboru, z toho 1 lekár aktívne s prednáškou.

Kontrola očkovania

V období september - november bola vykonaná kontrola povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek v zmysle Odborného usmernenia ÚVZ SR č. OE/6290/2016, RZ-19532/2016 zo dňa 01.07.2016 vrátane spracovania a vyhodnotenia výsledkov na okresnej a krajskej úrovni.

Výsledky kontroly boli na celokrajsej úrovni priaznivé, v priemere 95,5 % (od 94,6 % do 96,1 %), v roku 2015 95,6 %. K poklesu zaočkovanosti pod 95 % na celookresnej úrovni došlo v 5 okresoch – v okresoch Košice I-IV a v okr. Spišská N. Ves. Na znížení percenta zaočkovanosti sa podieľali predovšetkým:

- vysoký počet odmietaní povinného pravidelného očkovania detí zo strany zákonných zástupcov, spochybňovanie významu očkovania v rámci agresívnych antivakcinačných aktivít zameraných cielene na rodičov detí a na budúcich rodičov,
- dlhodobý pobyt v zahraničí,
- migrácia obyvateľov minoritnej skupiny bez udania adresy
- chyba malých čísiel.

Na požiadanie všeobecných lekárov pre deti a dorast boli RÚVZ Košice u 56 detí schválené návrhy očkovacích schém na dodatočné doočkovanie detí v rámci povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek.

6.2 Surveillance infekčných chorôb

Plnenie:

V zmysle pokynov ÚVZ SR boli spracované štatistické a analytické podklady a vypracovali sa *výročné správy* za rok 2015 za okr. Košice I-IV, Košice okolie a Košický kraj v termíne a požadovanej kvalite a rozsahu. Pravidelne a podľa potreby sa vypracovávali analýzy aktuálnej *epidemiologickej situácie* a výskytu mimoriadnych situácií v spádovom území RÚVZ.

Cielene podľa aktuálnej epidemiologickej situácie sa sledoval stav *zaočkovanosti u nákaz* zaradených do Národného imunizačného programu SR (NIP). V sledovanom období nebolo hlásené podozrenie ani ochorenie u očkovaných detí na diftériu, morbilli, tetanus, poliomyelitídu, rubeolu či invazívne hemofilové ochorenie. Pretrváva sporadicky výskyt ochorení na pertussis a parotitídu. V okr. Košice I-IV bolo hlásených 10 ochorení a v okr. Košice okolie 2 ochorenia na pertussis. V sledovanom období bolo nahlásených 15 ochorení na parotitídu: v okr. Košice I 1, v okr. Košice II 1, Košice IV 1 a v okr. Košice okolie 12 ochorení. V rámci surveillance legionelózy sme spolupracovali pri spracovaní a doplnení epidemiologickej anamnézy muža (Slováka) vodiča TIR, ktorý ochorel na legionelózu vo Francúzsku resp. u zamestnávateľa v Taliansku. Vyšetrenie, zabezpečenie laboratórnej diagnostiky a následne edukácia rodinných príslušníkov i cestujúcich bola vykonaná pri výskyte ochorenia vyvolaného Zika vírusom u muža z Košíc, ktorý sa vrátil chorý z dovolenky v Karibiku.

V súlade s listom ÚVZ HH SR č. OE/2460/2013, RZ-9842/2013 zo dňa 07.05.2013 sa pokračuje v sledovaní ochorení a úmrtí na SARI.

Vyhodnotenie chrípkovej sezóny 2015/2016

Aktivitu chrípky v chrípkovej sezóne 2015/2016 v okresoch Košice I-IV a Košice okolie možno charakterizovať zníženým výskytom ochorení na akútne respiračné ochorenia (ARO) a chrípku v porovnaní s predchádzajúcou sezónou. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky až na malé epidémie v predškolských a školských zariadeniach.

Priebeh sezóny:

V sezóne 2015/2016 bolo v **okresoch Košice I-IV** hlásených 62 853 ARO, čo predstavuje chorobnosť 60 222,72/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 2721 ochorení, chorobnosť 2665,55/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka 4,3%. Spolu bolo hlásených 770 komplikácií (1,2%).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 74 818 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 63 325,25/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 4246 ochorení, chorobnosť 3715,75/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov.

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k poklesu počtu hlásených ARO o 11 965, čo predstavuje 16% a chrípky o 1525 prípadov, čo je 35,9% .

V **okr. Košice okolie** bolo hlásených 17 463 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 49565,01/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 383 ochorení, chorobnosť 1087,08/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka 2,2%. Spolu bolo hlásených 29 komplikácií.

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 21 561 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 60750,01/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 1264 ochorení, chorobnosť 3561,43/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov.

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k poklesu počtu hlásených ARO o 4098, čo predstavuje 19% a chrípky o 881 prípadov, čo je 69,7%.

V **okresoch Košice I-IV** sa krivka chorobnosti pohybovala od najvyššej 2835,2/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov (v 7. KT), kedy bolo hlásených 2461 ARO (z toho 197 chrípok) po 971,3/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov (v 52. KT), hlásených bolo 826 ochorení ARO (z toho 9 chrípok).

Najviac komplikácií – 89 bolo hlásených v 43. KT, čo tvorilo 4,08% z celkového počtu hlásených ochorení v tomto KT.

V **okr. Košice okolie** sa chorobnosť na ARO a chrípku v chrípkovej sezóne pohybovala od najvyššej 2380,3/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 9. KT, kedy bolo hlásených 1011 ARO (z toho 28 chrípok), po najnižšiu 932,5/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 52. KT, hlásených bolo 299 ARO (z toho 1 chrípka).

Najviac komplikácií - 6 bolo hlásených v 6. KT, čo tvorilo 0,8% z celkového počtu hlásených ochorení.

Vekovo-špecifická chorobnosť:

Najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť na ARO v okresoch Košice I-IV bola v okr. Košice III vo vekovej skupine **0-5 ročných** – 261 970,95/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 4209 ochorení.

V okrese Košice okolie bola najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť vo vek. skupine **6-14 ročných** a činila 128 768,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 5773 ochorení.

Najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť na ARO v okresoch Košice I-IV bola v okrese Košice IV vo vekovej skupine 60+ 7522,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 434 ochorení.

V okr. Košice okolie bola najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť vo vekovej skupine 20-59 ročných a činila 21 292,3//100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 3937 ochorení.

Protiepidemická komisia: Z dôvodu nízkeho počtu ochorení na akútne respiračné ochorenia a chrípku v tejto sezóne regionálna protiepidemická komisia nezasadala.

Vyučovací proces:

V okresoch Košice I-IV bol z dôvodu viac ako 30% chorobnosti žiakov prerušený vyučovací proces v 31 MŠ a 2 ZŠ. V okrese Košice okolie bol prerušený vyučovací proces v 15 MŠ, 10 ZŠ a 1 SŠ.

Sentinelová surveillance SARI a chrípky A(H1N1):

V sledovanej sezóne bol vo virologickom laboratóriu RÚVZ so sídlom v Košiciach z okresov Košice I – IV a Košice okolie

izolovaný: 6x vírus chrípky A/California/7/2009-pdm(H1N1)-like
15x vírus chrípky A(H1N1)
13x vírus chrípky B/Brisbane/60/2008-like

Izolovaný vírus chrípky B/Brisbane/60/2008 nebol antigénne zhodný s vakcinálnym kmeňom vírusu chrípky B/Phuket/3073/2013, ktorý bol obsiahnutý v očkovacích látkach určených pre sezónu 2015/2016.

Ochorenia: dg. J10.9 - 21x (Košice I – 2x, Košice II – 7x, Košice III – 4x, Košice IV – 1x, Košice okolie 7x)

Počet prípadov SARI: 0

Úmrtia: 0

6.3 Informačný systém prenosných ochorení

Plnenie:

Nadalej priebežne pri metodických návštevách lekárov prvého kontaktu a v rámci odborných seminárov boli informovaní zdravotnícki pracovníci o možnosti *využívania systému EPIS* v lekárskej praxi – on-line hlásenia infekčných ochorení. Dosiaľ túto možnosť využívajú 7 praktickí lekári, z toho 2 z okr. Košice okolie. On-line hlásenia do EPIS podáva mikrobiologické laboratórium HPL a NRC. Kontrola kvality údajov v EPISe sa vykonáva priebežne a 1x mesačne na základe zaslaných výstupov z RÚVZ B. Bystrica. Pre zabezpečenie rozšírených údajov v programe EPIS a posúdenie objemu práce v ohnisku nákaz sa komplexne spracovávali ohniská nákaz vírusových hepatítid, meningokokovej meningitídy a pertussis.

V roku 2016 bolo spracovaných a do systému EPIS:

1. vložených a potvrdených prípadov: 3761
2. počet hlásení do SRV: 61
3. počet epidémií: 31, z toho 22 rodinných (s počtom chorých 2-5) a 1 epidémia s počtom chorých 44 (kliešťová encefalitída).

V rámci epidemiologického vyšetovania a prijatých opatrení bolo vydaných 193 rozhodnutí (71 v okr. Košice I-IV a 122 v okr. Košice okolie). Úplnosť a správnosť povinných údajov a premenných zadávaných do EPISu je pravidelne kontrolovaná vedúcim pracovníkom.

6.4 Nozokomiálne nákazy

Plnenie:

Analýza a evidencia hlásených nozokomiálnych nákaz (ďalej NN) sa vykonáva v pravidelných mesačných intervaloch. Za obdobie r. 2016 lôžkové zdravotnícke zariadenia nahlásili **437 nozokomiálnych nákaz** (v r. 2015 - 455), z toho bolo **89 septických infekcií** (r. 2015 - 80), **60 respiračných infekcií** (r. 2015 - 71), **28 ochorení zo skupiny iných nozokomiálnych nákaz** (r. 2015 - 50), **82 infekcií v mieste chirurgického výkonu** (r. 2015 - 97), **32 urogenitálnych infekcií** (r. 2015 - 38) a **146 črevných nákaz** (z toho bolo 80 klostrídiových infekcií, 23 rotavírusových a 5 norovírusových).

Etiologický agens bol potvrdený v 369 prípadoch (23 x negatívny výsledok kultivácie, 45x biologický materiál neodobratý). Najčastejšími vyvolávateľmi NN boli: mikroorganizmy rodu *Staphylococcus* 123x – druh *Staphylococcus aureus* 53x (z toho 27x MRSA), *Staphylococcus epidermidis* 39x (z toho 34x MRSE) a *Staphylococcus haemolyticus* 31x (z toho 24x MRSH). Ďalšími najčastejšími vyvolávateľmi NN boli: *Clostridium difficile* 78x, *Pseudomonas aeruginosa* 34x, *E. coli* 23x (z toho 1x rezistentná na karbapenémy) a rotavírus 23. **144 nozokomiálnych infekcií (t.j. 32,95 %) bolo vyvolaných polyrezistentnými**

mikrobiálnymi kmeňmi (z toho 94x multirezistentnými kmeňmi). 9x bola nozokomiálna nákaza vyvolaná kmeňmi Enterobacteriaceae produkujúcimi karbapenemázy (Klebsiella pneumoniae 8x a E. coli 1x). Na pracoviskách, kde bol zaznamenaný výskyt mikroorganizmov s klinicky a epidemiologicky významnými mechanizmami rezistencie voči antibiotikám, boli prijaté protiepidemické opatrenia na zabránenie ich ďalšieho šírenia. Za uvedené obdobie nebol v zdravotníckych zariadeniach zaznamenaný epidemický výskyt septických infekcií spôsobených meticilín – rezistentným mikrobiálnym kmeňom. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky.

Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice hlásila 220 nemocničných nákaz (r. 2015-282x), Detská fakultná nemocnica Košice 94 ochorení (r. 2015-79x), Nemocnica Košice-Šaca, a.s., I.súkromná nemocnica 52 ochorení (r. 2015-44x), Kúpele Štós, a.s. 42 ochorení (r. 2015-0x), Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb a.s. Košice 15 ochorení (r. 2015-21x), Východoslovenský onkologický ústav a.s. 7 NN (r. 2015-10x), Letecká vojenská nemocnica a.s. 4 nemocničné nákazy (r.2015-10x), Vysokošpecializovaný odborný ústav geriatrický n.o. sv. Lukáša v Košiciach 2 prípady (r. 2015-8x) a Ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody - 1 NN (r. 2015-0x).

V súvislosti s monitoringom hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz bolo v rámci ŠZD vykonaných 166 kontrol, počas ktorých bolo odobratých 3627 vzoriek, z toho 878 cielených sterov z prostredia, predmetov a plôch, 885 sterilných predmetov, 1436 biologických a chemických indikátorov na kontrolu účinnosti sterilizačného procesu sterilizátorov, 48 vzoriek dialyzačných vôd, 1 dezinfekčných roztokov na kontrolu účinnosti a 20 vzoriek z ovzdušia. Za sledované obdobie bolo posúdených 201 prevádzkových poriadkov s hygienicko – epidemiologickým režimom. Výkon ŠZD zameraný na dodržiavanie hygienicko - epidemiologického režimu, bariérovej ošetrovacej techniky, dodržiavanie dekontaminačných (sterilizačných a dezinfekčných) procesov bol v tomto roku zameraný predovšetkým na stomatologické ambulancie na území okresov mesta Košice a Košice - okolie.

V rámci tohtoročnej kampane „**Clean care is safer care**“ boli vykonané kontroly účinnosti dezinfekcie rúk zdravotníckych pracovníkov, počas ktorých bolo z rúk zdravotníckych pracovníkov po vykonaní dezinfekcie odobratých spolu 80 sterov. Všetkým ústavným zdravotníckym zariadeniam bola poskytnutá informácia o tejto kampani a o možnosti zaregistrovať sa do siete nemocníc WHO.

Do programu **HELICS** v súčasnej dobe nie je zapojené žiadne lôžkové zdravotnícke zariadenie.

V súlade s Akčným programom Spoločenstva v oblasti zdravia (2014 - 2020) a odporúčaním Rady Európy o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií vzniknutých v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou (2009/C 151/01) bol v priebehu mesiaca september realizovaný **Bodový prevalenčný prieskum infekcií súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou a užívania antimikrobiálnych látok v zariadeniach pre dlhodobu chorých (HALT-3).** Štúdia bola realizovaná v dvoch zariadeniach: ARCUS – Špecializované zariadenie a zariadenie pre seniorov na Skladnej 4 v Košiciach a v Zariadení opatrovateľskej služby na Južnej triade 23 v Košiciach. Spolu bolo vyplnených 232 dotazníkov od klientov a dva formuláre pre zariadenie, ktoré boli zadané do predpísaného software - u. Gestorom projektu sú RÚVZ so sídlom v Trenčíne a RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, ktoré následne dotazníky spracujú a vyhodnotia za celú SR.

V súlade s Odporúčaním Rady 2009/C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou bola v období od októbra do decembra 2016 realizovaná **Surveillance infekcií spôsobených Clostridium difficile** v Univerzitnej nemocnici L. Pasteura Košice. Prípady infekcií spôsobených

Clostridium difficile zaznamenané za uvedené obdobie (18x) boli štandardne zadané do EPIS a následne exportované do TESSy.

V rámci monitoringu hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz bolo Odborom mikrobiológie životného prostredia analyzovaných 3760 vzoriek čo predstavuje 4876 ukazovateľov a 19778 analýz. Súčasťou vykonaných kontrol v zdravotníckych zariadeniach bolo skúšanie účinnosti vzoriek dezinfekčných roztokov, celkovo bolo vyšetrených 29 vzoriek. Na kontrolu účinnosti sterilizačnej techniky bolo vyšetrených 543 sterilizačných prístrojov. V zdravotníckych zariadeniach bola sledovaná účinnosť sanitácie a dekontaminácie povrchov plôch, predmetov a ovzdušia, na tento účel bolo celkovo vyšetrených 3188 vzoriek.

6.5 Mimoriadne epidemiologické situácie

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy sa priebežne sledovali odozvy správy v SRV s využitím filtra „vlastné hlásenie“ .

Pre posilnenie surveillance a kontroly infekčných ochorení sa využíval (denne a týždenne) systém rýchleho varovania (SRV) v SR. V sledovanom období bolo do SRV zadaných 61 hlásení. Informácie z ÚVZ SR, ako kontaktného bodu o výskyte prenosných ochorení a preventívnych opatreniach sú okamžite sprístupnené na internetovej stránke úradu resp. sú postúpené ďalej lekárom či zdravotníckym zariadeniam.

V zmysle prílohy č. 6 Usmernenia HH SR „Koordinácia postupov pri zistení vysoko nebezpečnej nákazy v Slovenskej republike“ zo dňa 18.06.2015 pod č. OE/2312/2015 boli vykonané školenia všeobecných lekárov pre detí a dorast, všeobecných lekárov pre dospelých, operátorov krajského operačného strediska ZZS Košice a primárov CPO lôžkových zdravotníckych zariadení v Košickom a Prešovskom kraji. Predmetom školenia boli postupy a používanie OOPP pri zistení osoby podozrivej z ochorenia na VNN.

V súlade s plánom hlavných úloh v oblasti prípravy na obranu, krízové situácie a na plnenie opatrení hospodárskej mobilizácie v rezorte zdravotníctva pre rok 2016 sa zamestnanec odboru zúčastnil praktických nácvikov zameraných na precvičenie postupov centrálného prijímacieho oddelenia pri zistení podozrenia na výskyt VNN v 2 lôžkových zdravotníckych zariadeniach (dňa 13.04.2016 v Univerzitetnej nemocnici L. Pasteura Košice a dňa 22.06.2016 v Detskej fakultnej nemocnici Košice). Precvičenie príjmu osoby podozrivej na VNN na Klinike infektológie a cestovnej medicíny v Univerzitetnej nemocnici L. Pasteura Košice bolo za účasti zamestnanca odboru realizované dňa 08.06.2016.

Dňa 16.06.2016 sa odborní zamestnanci RÚVZ Košice aktívne zúčastnili vykonania ukázkového cvičenia „Tatranské Matliare 2016“. Ukázkové cvičenie, ktorého témou bola činnosť zložiek integrovaného systému záchranného systému a zdravotníctva pri zistení osoby s podozrením na vysoko nebezpečnú nákazu v zariadení pre utečencov bolo súčasťou XIX. ročníka medzinárodnej konferencie Medicína katastrof v Slovenskej republike. Cieľom cvičenia bolo prakticky precvičiť a ukázať pre účastníkov konferencie koordináciu činnosti a postupy dotknutých síl a prostriedkov, ich vybavenie osobnými ochrannými prostriedkami a zariadeniami na riešenie výskytu osoby s podozrením z ochorenia vysoko nebezpečnou nákazou ustanovených v zdravotníctve Slovenskej republiky.

6.6 Environmentálna surveillance poliomyelitídy a sledovanie VDPV

Plnenie:

V januári bol Odborom lekárskej mikrobiológie RÚVZ Košice vypracovaný harmonogram odberov odpadových vôd z ČOV pre Východoslovenský región

pre sledovanie cirkulácie poliovírusov a iných enterálnych vírusov vo vonkajšom prostredí. Pracovníci odboru epidemiológie spolu odobrali 12 vzoriek odpadových vôd v lokalitách spádového územia určeného pre RÚVZ Košice: ČOV Kokšov-Bakša a ČOV Moldava nad Bodvou v zmysle vypracovaného harmonogramu. Výsledky všetkých laboratórnych vyšetrení odobratých vzoriek odpadovej vody boli negatívne na prítomnosť enterálnych vírusov.

Každý týždeň je z DFN Košice hlásený výskyt hospitalizácie detí do 15 rokov s tzv. polio like ochorením s akútnou chabou obrnou. V roku 2016 nebol hlásený u detí do 15 rokov ani jeden prípad akútnej chabej obrny. V okresoch Košice I-IV a Košice okolie bolo zaznamenaných 17 ochorení s dg. paréza nervu facialis (G51). V sledovanom období bol hlásený jeden prípad ochorenia na Guillainov-Barrého syndróm (okr. Košice I).

Dosiahnuté výsledky:

Systém práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu odpadových vôd, ich zaslanie do virologického laboratória RÚVZ Košice (v týždenných intervaloch z dvoch okresov), následné spracovanie a laboratórne vyšetrenie na výskyt poliovírusov a iných enterálnych vírusov.

V roku 2016 bolo Odborom lekárskej mikrobiológie vyšetrených 84 vzoriek odpadových vôd, v dvoch prípadoch s pozitívnym výsledkom kultivácie enterálnych vírusov:

– ČOV Vranov nad Topľou, odber vzorky 29.06.2016: SF - negatívna, IF - ECHOVÍRUS 15

– ČOV Trebišov, odber vzorky 10.08.2016: SF aj IF - ECHOVÍRUS 6

V hodnotenom období sme vyšetřili 547 klinických materiálov na prítomnosť enterovírusov, všetky s negatívnym výsledkom. S diagnózou suspektná akútna chabá obrna (ACHO) od dvoch pacientov do 15 rokov sme vyšetřovali 6 materiálov s negatívnym výsledkom a nad 15 rokov od dvoch pacientov 8 materiálov taktiež s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých doteraz vykonávaných aktivitách surveillance poliomyelitídy na udržanie stavu bez poliomyelitídy, predovšetkým v rýchlej detekcii zavlečených divokých vírusov a v detekcii cirkulácie vírusov derivovaných z vakcíny. Významnou aktivitou je vyšetřovanie odpadových vôd, preto bol pre obdobie rokov 2016/17 vypracovaný a Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Košického a Prešovského kraja zaslaný časový harmonogram odberu odpadových vôd na obdobie marec 2016 – február 2017.

Návrh na ďalší postup:

Vzhľadom na výskyt VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) v odpadových vodách Západoslovenského regiónu v minulých rokoch je nevyhnutné naďalej pokračovať v monitorovaní cirkulácie divokých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetřovaním odpadových vôd a stolíc od pacientov s diagnózou akútna chabá obrna.

6.7 Prevencia HIV/AIDS

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy č. 6.7. Prevencia HIV/AIDS na projekte „Hrou proti AIDS“ spolupracovali pracovníci rôznych oddelení RÚVZ, predovšetkým oddelení epidemiológie, podpory zdravia a oddelenia hygieny detí a mládeže s cieľom zážitkovou formou upevniť charaktery mladých ľudí vo vzťahu k bezpečnému a zdravému spôsobu života.

Edukačné aktivity v rámci projektu „Hrou proti AIDS“ realizované RÚVZ v SR a iné edukačné aktivity:

RÚVZ	Hrou proti AIDS			Besedy/prednášky (ZŠ.....x/.....osôb, SŠ.....x/.....osôb)	Iné aktivity (.....x panely, médiá, letáky, WEB.....)
	Počet aktivít/ počet edukov.	ZŠ/ poč. žiakov	SŠ/poč. štud.		
Bardejov	0	0	0	ZŠ-1/41, SŠ-3/122	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, 1x článok v médiách
Banská Bystrica	2/40	2/40	0	ZŠ-2/42	1x nástenka
Bratislava hl. m.	3/84	0	3/84	0	3x médiá
Čadca	2/117	1/48	1/69	SŠ-1/26	2x panel, 1x WEB RÚVZ, 1x info lekárom
Dolný Kubín	9/200	0	9/200	0	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, 1x leták
Dunajská Streda	2/55	2/55	0	ZŠ-2/55	1x panel, 1x WEB RÚVZ
Galanta	4/126	2/65	2/61	SŠ-3/42	1x WEB RÚVZ, 1x panel
Humenné	6/272	2/100	4/172	ZŠ-17/350, SŠ-6/105	1x panel, 1x WEB RÚVZ
Komárno	1/31	1/31	0	SŠ-3/64	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka
Košice	0	0	0	ZŠ-31/704, SŠ-14/365	4x WEB RÚVZ, 3x WEB stredných škôl
Levice	0	0	0	ZŠ-1/19, SŠ-15/320, zdr. pracovníci 2/57	3x panely, 2x médiá, 1x WEB RÚVZ
Liptovský Mikuláš	0	0	0	ZŠ-1/20, SŠ-3/69, VŠ-1/4	1x nástenka
Lučenec	0	0	0	ZŠ-6/81, SŠ-2/50	0
Martin	0	0	0	0	0
Michalovce	0	0	0	ZŠ-3/20, SŠ-3/90	2x panely, 1x WEB RÚVZ
Nitra	0	0	0	ZŠ-2/40	1x WEB RÚVZ, 1x panel, 1x info leták
Nové Zámky	0	0	0	ZŠ-2/46	10x letáky, 1x panel, 1x WEB RÚVZ
Poprad	0	0	0	SŠ-3/95	1x WEB RÚVZ, 5x článok v médiách, 1x nástenka, 112x letáky
Považská Bystrica	0	0	0	ZŠ-7/310, SŠ-3/216	1x panel, 2x WEB RÚVZ
Prešov	0	0	0	SŠ-8/200	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka
Prievidza	8/157	4/101	4/56	ZŠ-6/101, SŠ-2/56	1x propagácia, 2x WEB RÚVZ
Rimavská Sobota	3/140	3/140	0	SŠ-1/45	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka
Rožňava	0	0	0	ZŠ-3/53, SŠ-2/80	1x nástenka, info letáky
Senica	4/112	0	4/112	SŠ-12/316	nástenky, plagáty na RÚVZ, panely
Spišská Nová Ves	6/150	2/50	4/100	ZŠ-5/125, SŠ-15/375	1x panel, 2x médiá, 1x leták, 1x sviečkový pochod, 1x športové a 1x kultúrne podujatie (s peer aktivistami)
Stará Ľubovňa	0	0	0	ZŠ-4/81, SŠ-4/79	1x leták, 1x WEB, 1x propagácia, 1x distribúcia, 2x fotodokumentácia z besedy, 4x prieskum vedomostí

Svidník	2/163	1/39	1/124	ZŠ-10	2x panel, 3x média, 1x WEB RÚVZ
Trebišov	0	0	0	ZŠ-1/32	1x panel, 1x WEB RÚVZ, 1x sviečkový pochod
Trenčín	0	0	0	ZŠ-13/525, SŠ-4/319	1x WEB RÚVZ, 1x názorná propagácia k AIDS
Topoľčany	0	0	0	ZŠ-7/152, SŠ-9/229	1x panel
Trnava	0	0	0	ZŠ-5/82, DD-1/15	1x WEB RÚVZ
Veľký Krtíš	0	0	0	SŠ-2/70	2x DVD projekcie
Vranov n. Topľou	0	0	0	ZŠ-3/180, SŠ-1/127	1x panel, 1x WEB RÚVZ
Zvolen	0	0	0	ZŠ-2/36	1x panel
Žiar nad Hronom	0	0	0	SŠ-5/92	75x zdravotno-výchovný materiál
Žilina	2/87	0	2/87	SŠ-2/87	0
SPOLU	54/1734	20/669	34/1065		

V rámci projektu „Hrou proti AIDS“ bolo spolu zrealizovaných 54 aktivít pre 1734 žiakov a študentov. Prístup zúčastnených k danej tematike sa zmenil z pasívneho na aktívny – interaktívny projekt, respondenti mali možnosť zúčastniť sa besied, kde neplnili len pasívnu úlohu, ale plnením rôznych úloh na piatich stanovištiach hravou formou získavali informácie k danej téme. Edukáciou mládeže za súčasného využitia audiovizuálnej techniky a formou diskusie mladých ľudí s odborníkmi sa postupne dosahuje zmena postojov mládeže k infekcii HIV a iným pohlavne prenosným ochoreniam. Zo strany pedagógov bol projekt hodnotený ako výborná výchovná pomôcka. Negatívna medializácia projektu v minulom roku mala za následok pokles záujmu zo strany škôl, resp. neúčast' niektorých RÚVZ na plnení projektu v roku 2016.

Na edukáciu a informačnú kampaň boli využité média, webové stránky jednotlivých RÚVZ, nástenky, panely, verejné tabule, DVD projekcie a distribúcia zdravotno-výchovných materiálov do školských a zdravotníckych zariadení. Zamestnanci niektorých RÚVZ usporiadali a aktívne sa zúčastnili Sviečkového pochodu a športového a kultúrneho podujatia s peer aktivistami.

Na RÚVZ pracovali poradne prevencie HIV/AIDS, resp. telefonické linky pomoci AIDS.

6.8 Poradne očkovania

Plnenie:

Priebežne sa realizuje vzdelávanie zdravotníckeho personálu i rodičov o význame očkovania vzhľadom na opakované antivakcinačné aktivity a zabezpečení dôslednej dokumentácie o odmietnutí očkovania.

Od 21.09.2012 je súčasťou Poradenského centra ochrany a podpory zdravia na úrade Poradňa očkovania, ktorú v priebehu roka 2016 navštívilo 79 osôb. Za sledované obdobie sa riešilo 72 prípadov odmietnutia povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek zo strany rodičov. Po ústnom prejednaní na Odbore epidemiológie boli prípady odmietnutia povinného očkovania postúpené k priestupkovému konaniu.

Za sledované obdobie bolo na RÚVZ so sídlom v Košiciach nahlásených všeobecnými lekármi pre deti a dorast 145 odmietnutí povinného pravidelného očkovania zo strany zákonných zástupcov, čo predstavuje oproti roku 2015 pokles o 18 odmietnutí.

Laická a odborná verejnosť bola v rámci EIW 2016 informovaná o vakcinologickom poradenstve na RÚVZ Košice prostredníctvom internetovej stránky úradu a cestou propagačných letákov.

6.9 Zvýšenie povedomia budúcich matiek o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania

Plnenie:

Dňa 18.04.2016 sa dvaja zamestnanci tunajšieho úradu zúčastnili školenia, ktoré sa konalo na RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici k úlohe č. 6.9. Programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v Slovenskej republike na rok 2016 a ďalšie roky pod názvom „Zvýšenie povedomia budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania“. Na edukácii študentov realizovanej v období od 29.04.2016 do 03.06.2016 sa podieľali zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia.

V zmysle manuálu k danej úlohe bolo vzdelávanie študentov 3. ročníka vykonané na 2 stredných školách – na Hotelovej akadémii, Južná trieda 10, Košice, v dňoch 25 a 26.06.2016 a Strednej zdravotníckej škole, Moyzesova 17, Košice, dňa 03.06.2016. V rámci pilotného projektu k danej úlohe boli dňa 29.04.2016 edukovaní aj študenti 1. ročníka bakalárskeho štúdia v odbore Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte UPJŠ v Košiciach. (Tab)

Efekt intervencie bol overovaný formou dotazníka vyplňaného pred a po edukácii. Celkovo bolo vyplnených **170 dotazníkov I a II**. Podľa pokynov z vyššie uvedeného školenia boli dotazníky po vyplnení zaslané na RÚVZ so sídlom v Komárne.

Tab.

Názov školy	Počet edukovaných študentov	Počet vyplnených dotazníkov I a II
Hotelová akadémia, Južná trieda 10, Košice	50	100
Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	23	46
1. ročník bakalárskeho štúdia v odbore Verejné zdravotníctvo na LF UPJŠ, Tr. SNP 1, Košice	12	24
SPOLU	85	170

7 OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA (BŽP, MŽP, CHA, FF)

7.1 Cyanobaktérie

Pri plnení úlohy v roku 2016 bolo *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovaných 119 vzoriek vôd z rekreačných nádrží, 79 vzoriek z RÚVZ Košice z vodných nádrží: Košice Jazero, Bukovec, Ružín, 39 vzoriek z RÚVZ Michalovce z vodných nádrží: Zemplínska Širava a Vinianske jazero a 1 vzorka RÚVZ Rožňava: Palcmanská Maša.

Odbor MŽP sa aj v roku 2016 podieľal na plnení projektu "Eliminácia výskytu siníc v lokalite - rekreačná oblasť Nad Jazerom Košice", ktorý vypracoval a realizoval Sdruženie Flos Aquae, pod vedením Prof. Ing. Blahoslava Maršálka PhD.

V jednej vzorke vody z Jazera Košice bol prekročený limit pre cyanobaktérie a v 16 vzorkách bol prekročený limit pre chlorofyl.

V 1 vzorke z Vinianskeho jazera a v 1 vzorke zo Zemplínskej Šíravy boli prekročené limity pre cyanobaktérie a v 6 vzorkách limit pre chlorofyl.

Okrem cyanobaktérií sa vo vodách z rekreačných nádrží sledovali aj mikrobiologické ukazovatele, celkovo sa analyzovalo 74 vzoriek. Všetky vzorky vyhoveli limitom pre mikrobiologické ukazovatele.

Za rok 2016 sa analyzovalo aj 733 bazénových vôd. Z toho pre RÚVZ Košice 514 vzoriek, RÚVZ Michalovce 167 vzoriek, RÚVZ Rožňava 36 vzoriek a RÚVZ Trebišov 16 vzoriek. Limitom pre mikrobiologické ukazovatele nevyhovelo 43 vzoriek bazénových vôd, čo predstavuje 5,8% pozitívnych vzoriek. Prekročené boli limity pre kultivovateľné mikroorganizmy pri 36°C, *Pseudomonas aeruginosa* a Enterokoky.

V bazénových vodách sa sledovali aj biologické ukazovatele. Všetky vzorky vyhoveli daným limitom.

V roku 2016 odobrali pracovníci odboru Hygiena životného prostredia a zdravia (ďalej len HŽPaZ) spolu 79 vzoriek vôd z prírodných vodných plôch na zistenie prítomnosti cyanobaktérií. Z toho počtu bolo 8 vzoriek odobratých z vodnej nádrže Ružín, 8 vzoriek z vodnej nádrže Pod Bukovcom a 63 vzoriek zo štrkoviska Jazero, ktoré je prírodným kúpaliskom (z počtu 63 vzoriek bolo 38 vzoriek odobratých planktónovou sieťkou).

Medzná hodnota v ukazovateli cyanobaktérie, stanovená v prílohe č. 1 vyhlášky č. 308/2012 Z. z. o požiadavkách na kvalitu vody a o požiadavkách na prevádzku, vybavenie prevádzkových plôch, priestorov a zariadení na prírodnom kúpalisku a na umelom kúpalisku, resp. v prílohe č. 4 k vyhláške č. 309/2012 Z. z. o požiadavkách na vodu určenú na kúpanie v znení vyhlášky 397/2013 Z.z. vo všetkých 16 vzorkách vôd odobratých z vodnej nádrže Ružín a z vodnej nádrže Pod Bukovcom, v hĺbke 10-30 cm pod hladinou vody, nebola prekročená.

V štrkovisku Jazero zabezpečovalo Mesto Košice v spolupráci so spoločnosťou Sdruženie Flos Aquae, Brno, ČR, ďalšie opatrenia na zlepšenie kvality vody v ukazovateli cyanobaktérie (2x aplikácia chemických prípravkov PAX – LR a 1x aplikácia PROFI baktérií). Počas kúpackej sezóny vykonávali pracovníci odboru HŽPaZ odbery vzoriek z viacerých odberných miest. Vzorky odobraté planktónovou sieťkou (38 vzoriek) boli odobraté výlučne pre potreby spoločnosti Sdruženie

Flos Aquae, Brno, ČR. Vo vzorkách vôd odobratých po prvej aplikácii chemických prípravkov (27. 06. 2016) bola zistená prítomnosť cyanobaktérií v hodnotách nad 20 000 buniek/ml vody, preto RÚVZ Košice vydal odporúčanie nekúpať sa pre citlivú časť populácie, t.j. deti, alergikov a osoby s oslabeným imunitným systémom. Po týždni hodnoty cyanobaktérií klesli pod hodnotu 20 000 buniek/ml vody a voda bola vhodná na kúpanie bez akýchkoľvek obmedzení. Napriek tomuto krátkodobému obmedzeniu kúpania, medzná hodnota v ukazovateli cyanobaktérie stanovená vo vyššie citovaných vyhláškach MZ SR č. 308/2012 Z. z. a č. 309/2012 Z. z. (100 000 buniek/ml vody) vo všetkých 63 vzorkách odobratých zo Štrkoviska Jazero počas celej kúpackej sezóny 2016 prekročená nebola.

7.2.1 Legionely a améby v zdravotníckych zariadeniach, nebytových budovách a v oddychových zónach

Zamestnanci odboru HŽPaZ vo februári 2016 odobrali a doručili do laboratória

5 vzoriek vôd teplej úžitkovej vody (TÚV) z Východoslovenského onkologického ústavu v Košiciach. Prítomnosť legionel v týchto vzorkách nebola laboratórne zistená.

V prvom polroku 2016 odobrali vzorky TÚV na zistenie prítomnosti legionely z týchto zariadení sociálnych služieb:

1. Zariadenie pre seniorov (ZpS) na Garbiarskej 4 v Košiciach - 4 vzorky
2. ZpS a špecializované zariadenie ARCUS, Skladná 4, Košice - 4 vzorky
3. ZpS a zariadenie opatrovateľskej služby Dom pokojnej staroby, Južná trieda – 4 vzorky
4. ZpS a ŠZ Meričiam v Košických Hámroch - 4 vzorky
5. ZpS Patria Drienovecké kúpele - 4 vzorky
6. DSS a ZpS Košice - Barca - 4 vzorky

Z odobratých vzoriek bola v 7-ich vzorkách zistená prítomnosť Legionelly species a to:

- v 3 vzorkách zo ZpS na Garbiarskej ulici,
- v 2 vzorkách zo ZpS Košice – Barca,
- v 2 vzorkách zo ZpS Patria Drienovecké kúpele.

Tieto vzorky boli zaslané na ÚVZ SR v Bratislave, kde ďalšími mikrobiologickými analýzami bol potvrdený sérotyp vykultivovaných legionel. Vo všetkých prípadoch sa jednalo o Legionellu pneumophilu sérotyp 3.

Prevádzkovatelia zariadení sociálnych služieb, u ktorých v odobratých vzorkách bola zistená prítomnosť Legionelly species, navrhli tieto technické opatrenia na ich elimináciu:

- pravidelná mesačná termodezinfekcia TÚV v zásobníkoch vody, v rozvode a cirkulačnom potrubí (zohriatie vody na 75 °C), s následným preplachom rozvodnej siete TÚV
- denné ohriatie vody na 60 °C v solárnych zariadeniach.

Problematiku výskytu legionel v rozvodnej sieti TÚV (teplej úžitkovej vody) riešia pracovníci odboru HŽPaZ v spolupráci s Ústavom pozemného staviteľstva (ÚPS) Stavebnej fakulty Technickej univerzity v Košiciach. S touto problematikou sa pracovníci odboru HŽPaZ spolu s ÚPS prihlásili do výskumných projektov (ktorých gestorom je ÚPS), a to: do projektu APVV-15-047 pod názvom „Hygienický audit rozvodov vody a vzduchu v budovách pre zdravotníctvo“ a do projektu VEGA 1/0697/17 pod názvom „Návrh technickej platformy hygienického auditu na elimináciu mikrobiologického znečistenia vzduchotechniky v nemocniciach“.

7.4 Rezíduá pesticídov v potravinách pre dojčenskú a detskú výživu

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V rámci plnenia úlohy bola podľa plánu v prvom polroku 2016 *Odborom hygieny výživy* odobratá z distribučnej siete mesta Košice 1 vzorka potraviny pre dojčatá a malé deti: OVKO BIO brokolicové pyré so zemiakmi od 4. mesiaca veku, ktorá bola zaslaná na laboratórne skúšky na prítomnosť rezíduí pesticídov ÚVZ SR.

Vo vzorke bola zisťovaná prítomnosť a množstvo 192 druhov pesticídov, ktorých prítomnosť použitou metodikou nebola zistená.

7.7 Objektívizácia účinkov zdrojov optického žiarenia v pracovnom a životnom prostredí

Výsledky v rámci plnenia úlohy Odborom chemických analýz:

Oddelenie fyzikálnych analýz RÚVZ so sídlom v Košiciach pokračovalo v priebehu roka 2016 v riešení projektu meraním ultrafialového žiarenia v životnom prostredí – na opaľovacích prístrojoch.

Na meranie UV žiarenia disponuje RÚVZ so sídlom v Košiciach nasledovným prístrojovým vybavením:

- prístroj Almemo 2290-8, fy. Ahlborn, Germany
- snímač PMA 1101-S-420-20 s erytemálne váženou spektrálnou citlivosťou podľa CIE (STN EN 60335-2-27) v rozsahu 280 až 400 nm.

Snímač k prístroju Almemo je kalibrovaný SMÚ Bratislava a možno ho použiť pri hodnotení solárií podľa STN EN 60335-2-27.

Meranie UV žiarenia bolo vykonávané v **82** prevádzkach solárií situovaných v Košickom (36 prevádzok), Prešovskom (35 prevádzok) a Banskobystrickom (11 prevádzok) kraji na základe štátneho zdravotného dozoru ako aj objednávok prevádzkovateľov solárií, ktorí sú v zmysle platnej legislatívy povinní predložiť protokol z objektivizácie UV žiarenia UV žiaričov.

Prehľad o počte vykonaných meraní ultrafialového žiarenia na opaľovacích prístrojoch je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tab.č. 1

Počet prevádzok	Počet opaľovacích prístrojov		Počet vzoriek	Počet ukazovateľov	Počet analýz
	vertikálny	horizontálny			
82	95	54	353	353	1765

Z meraní vyplynulo, že zo **149** opaľovacích prístrojov, na ktorých bolo v roku 2016 vykonané meranie UV žiarenia, požiadavkám Vyhlášky MZ SR č. 554/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia starostlivosti o ľudské telo, v znení Vyhlášky MZ SR č. 75/2014 Z. z. nevyhovovalo **7** opaľovacích prístrojov a na **33** opaľovacích prístrojoch nebolo možné vyjadriť súlad alebo nesúlad so špecifikáciou. Ostatné prístroje (spolu **109**) požiadavkám vyššie citovanej Vyhlášky MZ SR vyhovovali.

Maximálna doba opaľovania nebola prekročená na **108** opaľovacích prístrojoch sledovaných v roku 2016, na **17** z nich sa súlad alebo nesúlad so špecifikáciou podľa vyhlášky MZ SR č.554/2007 Z. z. v znení Vyhlášky MZ SR č.75/2014 Z. z. nedal vyjadriť, pretože vypočítaná doba expozície stanovená (stiahnutá) na účinnú prahovú dávku ožiarovania H_{er} podľa miestne rozšírených typov pokožky bola nad limitnou hodnotou o hodnotu menšiu, ako rozšírená neistota merania a na **24** opaľovacích prístrojoch prevádzkovatelia nemali maximálnu dobu opaľovania uvedenú vôbec.

Najčastejšie nedostatky, ktoré boli v prevádzkach solárií zistené počas merania UV žiarenia:

- prevádzkovatelia nemajú technickú dokumentáciu k opaľovacím prístrojom – návod na obsluhu prístroja
- dodávatelia UV žiaričov neposkytujú prevádzkovateľom solárií technickú dokumentáciu k trubiciam ani maximálne odporúčané časy opaľovania pre jednotlivé typy pokožky pre daný typ trubíc
- dodávatelia pri výmene UV žiaričov deklarujú prevádzkovateľom solárií, že nové trubice spĺňajú EU normu, čo však výsledky následne vykonaného merania UV žiarenia vylučujú.

7.8 Monitoring výskytu enterovírusov vo vodách určených na kúpanie

Plnenie úlohy Odborom lekárskej mikrobiológie:

System práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu rekreačných vôd vybranými RÚVZ Prešovského a Košického kraja, ich zaslanie do virologického laboratória RÚVZ Košice, následné spracovanie, uchovanie a zaslanie na vyšetrenie do NRC pre poliomyelitídu ÚVZ SR v Bratislave.

V roku 2016 bolo spracovaných a zaslaných na vyšetrenie 13 vôd určených na kúpanie.

7.10 Peľová informačná služba (PIS) – Monitoring biologických alergénov v ovzduší

Sledovanie koncentrácie peľových zŕn a spór plesní v ovzduší

V súvislosti s peľovým monitoringom bolo Odborom mikrobiológie životného prostredia analyzovaných 252 vzoriek ovzdušia. Priebežné výsledky výskytu peľových zŕn a spór plesní sú týždenne uvádzané na webovej stránke nášho úradu www.alergia.sk a www.pelovespravy.sk. Peľový monitoring sa zahájil v 8 kalendárnom týždni. V priebehu roka boli vysoké koncentrácie peľových zŕn rastlín nasledovné: v jarných mesiacoch to boli hlavne peľové zrná liesky, jelše, topoľa a čeľade tisovité, v mesiacoch máj a jún bola zaznamenaná vysoká koncentrácia peľových zŕn z čeľade borovicovitých. V júli a v auguste boli vysoké koncentrácie peľových zŕn čeľade pŕhl'avovité. Vysoká koncentrácia spór plesní bola dosahovaná od februára a pretrvávala až do konca septembra.

7.14 Monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách

Dosiahnuté výsledky

V rámci monitoringu TOC RÚVZ so sídlom v Košiciach odobral 5 vzoriek z prírodných kúpalísk a RÚVZ so sídlom v Michalovciach odobral 13 vzoriek taktiež z prírodných kúpalísk. Spolu bolo pri plnení tohto programu v roku 2016 spracovaných 18 vzoriek, stanovených 18 ukazovateľov a vykonaných 26 analýz.

7.15 Epidemiologická prevencia rizika karcinogenity v populácii

Dosiahnuté výsledky

V rámci plnenia tohto projektu *Oddelenie genetickej toxikológie* v roku 2016 pokračovalo v spolupráci s Východoslovenským onkologickým ústavom a s Ligou proti rakovine v Košiciach pri získavaní údajov pre anamnestické analýzy od pacientov, ktorí majú histologicky potvrdené rakovinové ochorenie. Kompletné anamnestické údaje v roku 2016 boli získané od **57** chorých pacientov, ktorí dobrovoľne poskytli údaje do tohto projektu.

Spracovanie čiastkovej záverečnej správy k tomuto projektu bude predložené začiatkom roka 2017.

V projekte sa bude pokračovať aj v ďalších rokoch.

8 LEKÁRSKA MIKROBIOLÓGIA

8.1 Diferenciálna diagnostika respiračných ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z členstva v EISN- European Influenza Surveillance Network.

Dosiahnuté výsledky:

Priamy dôkaz: pokus o izoláciu vírusov na bunkových kultúrach a dôkaz vírusov chrípky metódou PCR.

V roku 2016 bolo vyšetrených 448 materiálov od 430 pacientov s ochorením horných ciest

dýchacích, z toho 84 odberov od sentinelových lekárov, 19 pitevných materiálov od 6-tich pacientov, 8 materiálov od pacientov s diagnózou SARI a jeden materiál od pacienta s diagnózou ARDS.

82 materiálov bolo pozitívnych na vírusy chrípky, z toho bola identifikovaná 55-krát chrípka A a 27-krát chrípka B.

Za účelom bližšej identifikácie izolovaných kmeňov bolo 34 materiálov zaslaných do NRC pre chrípku na ÚVZ SR v Bratislave, kde boli identifikované nasledovne:

- 20-krát A/California/7/2009(H1N1) pdm-like (z toho 8-krát od sentinelových lekárov),
- 14-krát B/Brisbane/60/2008-like (z toho 4-krát od sentinelových lekárov).

Metódou RT-PCR boli dokázané vírusy chrípky nasledovne:

- 35-krát A(H1) pdm09 (z toho 16-krát od sentinelových lekárov, 3-krát od pacientov s dg.SARI a 3-krát z pitevného materiálu od troch pacientov),
- 13-krát B (z toho 3-krát od sentinelových lekárov).

Rýchlotestom bolo vyšetrených 37 materiálov na chrípku A a B, z nich bolo 8 pozitívnych na chrípku A a 4 na chrípku B.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok.

V roku 2016 bolo na dôkaz protilátok proti respiračným vírusom vykonaných 2780 sérologických vyšetrení metódou KFR. Štandardná sada vyšetrení obsahuje 5 antigénov (vírus chrípky A a B, adenovírus, RS-vírus, Mycoplasma pneumoniae).

Pozitívne vyšetrenia: 26x chrípka A, 11x chrípka B, 11x RS-vírus, 5x mykoplasma a 3x adenovírus.

Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM a IgG proti chrípke bolo vyšetrených 33 sér od 28 pacientov (132 vyšetrení). Z toho malo 29 vzoriek od 23 pacientov zvýšenú hladinu protilátok IgG proti chrípke A. V jednej vzorke bola zistená zvýšená hladina protilátok triedy IgM proti chrípke B a v 15 vzorkách od 17 pacientov zvýšená hladina protilátok triedy IgG proti chrípke B.

Na vyžiadanie vyšetrujeme metódou KFR aj protilátky proti ornitóze, Q-horúčke, chlamýdiovému skupinovému antigénu a legionelám. V tomto roku sme vyšetřili 30 vzoriek, všetky s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Materiál na vyšetrenie od pacientov s akútnym respiračným ochorením odoberajú ošetrojúci lekári v spolupráci s pracovníkmi odborov epidemiológie jednotlivých RÚVZ Košického a Prešovského kraja. Hlásenie o výsledkoch sa posiela v týždenných intervaloch do NRC pre chrípku.

Návrh na ďalší postup:

Neustále sa snažiť o vylepšovanie laboratórnej diagnostiky chrípky a chrípke podobných ochorení.

8.4 Diagnostika exantémových ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z procesu eliminácie osýpok v Slovenskej republike a vo svete.

Dosiahnuté výsledky:

Laboratórium vykonáva vyšetrenie protilátok triedy IgM a IgG u vzoriek sér dodaných od ošetrojúcich lekárov Košického a Prešovského kraja. V mesačných intervaloch k 20. dňu bežného mesiaca spracováva hlásenie v tabuľkovej forme o počte vyšetrených materiálov v stanovených vekových skupinách a zasiela elektronickou formou do NRC pre morbilli, rubeolu a parotitídu ÚVZ SR.

V roku 2016 bolo vyšetrených 23 vzoriek sér a 7 vzoriek liquoru na prítomnosť protilátok triedy IgM a IgG u osýpok, celkovo 60 vyšetrení s negatívnym výsledkom na prítomnosť protilátok triedy IgM.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie obyvateľstva:

Osýpky (morbili) je infekčné ochorenie, ktoré spôsobuje epidémie najmä v detskom veku. Očkovaním sa výskyt tohto ochorenia znížil na minimum, ale v porovnaní s ostatnými vakcinovanými nákazami sa osýpky sporadicky stále v modifikovanej forme vyskytujú. Je potrebné sledovať výskyt tohto ochorenia vyšetrením protilátok triedy IgM a tým zabrániť vzniku lokálnych epidémií v detskej populácii.

Návrh na ďalší postup:

Pokračovať v spolupráci s lekármi Košického a Prešovského kraja, s pracovníkmi jednotlivých oddelení epidemiológie RÚVZ a s NRC na zabezpečenie stavu eliminácie osýpok v Slovenskej republike.

9 PODPORA ZDRAVIA

9.1 Národný program podpory zdravia

Medziodborová úloha – na jej plnení sa podieľajú odbor podpory zdravia, odbor epidemiológie, odbor hygieny životného prostredia, odbor preventívneho pracovného lekárstva a odbor hygieny výživy.

Plnenie aktualizovaného Národného programu podpory zdravia v SR z roku 2014 (ďalej len *NPPZ*) bolo realizované činnosťou vzťahujúcou sa k dvom vymedzeným oblastiam – A., B.

Oblasť A. Preventívne opatrenia zamerané na zníženie výskytu chronických neinfekčných ochorení

I. Opatrenia zamerané primárne na podporu zdravého životného štýlu

S cieľom podieľať sa na znižovaní výskytu rizikových faktorov, ktoré súvisia so životným štýlom jednotlivca či skupín obyvateľstva, participujeme súčasne na plnení ďalších programov, t. j. *Národného programu prevencie obezity* (2008) v gescii ÚVZ SR (vrátane *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*, schváleného vládou SR), *Národného programu duševného zdravia* (2004) prijatého vládou SR, *Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020*, *Národného programu prevencie HIV/AIDS v SR na roky 2013 – 2016*, *Národnej protidrogovej stratégie na obdobie 2013 – 2020* (spolu s *Akčným plánom realizácie NPS SR na obdobie rokov 2013 – 2016* v rezorte zdravotníctva), *Národného programu kontroly tabaku* (2007) schváleného vládou SR, *Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2013 – 2020* a v neposlednom rade na plnení *Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020* a *Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020*. Jedným zo základných východiskových dokumentov, ktorý aktuálne určuje smerovanie nielen preventívnych programov podpory zdravia a prioritných oblastí pôsobenia je *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*.

V praxi, prevenciu vybraných chronických ochorení realizujeme ovplyvňovaním informovanosti a zdravotného uvedomenia obyvateľov v zmysle zásad zdravého spôsobu života, uplatňujúc najmä zdravotno-výchovnú edukáciu a činnosti Poradne zdravia (stabilnej a mobilnej zložky). V poradni sú klienti, resp. záujemcovia vyšetrení v zmysle štandardnej metodiky za účelom identifikovania rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení

(metabolického syndrómu). Na základe zistených údajov, nadväzujúce odborné poradenstvo je zamerané na zlepšenie nameraných hodnôt a optimalizáciu zložiek životného štýlu nefarmakologickou cestou.

V hodnotenom období sme okrem individuálneho poradenstva (včítane telefonických konzultácií) v stabilnej Poradni zdravia, zorganizovali a uskutočnili akcie výjazdovou formou pre pracovné kolektívy, seniorov a ostatnú verejnosť, pri ktorých sa spolupracovalo s rôznymi inštitúciami (bližšia informácia je uvedená v **bodoch 9.2, 9.5, 9.7**).

Výchovno-vzdelávacie aktivity sme orientovali predovšetkým na mladú generáciu. Objektom nášho záujmu sú však aj ostatné vekové kategórie. Konkrétne realizačné výstupy sa týkajú všetkých priorít tejto oblasti NPPZ, t. j. bodov 1. až 4.:

1. Výživa a stravovacie zvyklosti

Rizikové faktory výživy obyvateľstva sledujeme hlavne cez analýzy anamnestických dát od klientov **Poradenského centra ochrany a podpory zdravia** (ďalej len **PCOPZ**), vkladných do Testu zdravé srdce. Edukáciou a propagáciou v oblasti zásad správnej výživy sa snažíme zvyšovať celkové uvedomenie obyvateľstva, zlepšiť stravovacie návyky u všetkých jeho vekových skupín.

Téma ozdravenia výživy je v súlade s celoeurópskymi princípmi zahrnutými v dokumente „Zdravie 21. storočia“ a na národnej úrovni s úlohami Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2012 – 2016 na úseku verejného zdravotníctva a ochrany zdravia obyvateľov SR. V nadväznosti na to sa v spolupráci s Odborom hygieny výživy podieľame na ich plnení prostredníctvom vybraných aktivít PCOPZ, t. j. *Poradne zdravia* (stabilnej aj mobilnej zložky) a *Poradne správnej výživy* (pozri **bod 9.2**). Činnosť si kladie za cieľ vplývať na zlepšenie stravovacích návykov vo vybraných populačných skupinách, realizovať monitoring, intervencie a tiež zisťovať ich výživový stav.

Zdravotno-výchovný charakter má z našej strany podpora Národnej stratégie SR pre program „**Ovocie a zelenina do škôl**“, ktorej ciele majú napomôcť zvýšiť konzumáciu ovocia a zeleniny u detí, vplývať na zmenu ich stravovacích návykov a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity. V spádovom území sa na vybraných MŠ, ZŠ a SŠ realizujú *skupinové edukačné aktivity* (výklad s besedou, prednáška s diskusiou, s aplikáciou prvkov zážitkového učenia, panelová diskusia, projekcia DVD filmu) so zameraním na racionálnu výživu a zdravý spôsob života. Pre propagačné účely – ako doplnok edukácie – sa využívajú prezentačné materiály (letáky, skladačky, maľovanky) od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR.

V I. polroku 2016 boli edukačné aktivity realizované v 1 materskej škole, v 6 základných školách (I. a II. stupeň), na niektorých opakovane, a v 2 stredných školách. Intervenovaných bolo spolu 45 detí z MŠ, 405 žiakov zo ZŠ a 60 študentov zo SŠ.

Na programe participuje aj Odbor hygieny detí a mládeže prostredníctvom *štátneho zdravotného dozoru* v zariadeniach predškolského a školského stravovania (ZŠ, SŠ), účelom ktorého je sledovanie podmienok skladovania a manipulácie s ovocím, zeleninou; kvality spoločného stravovania; informovanie o význame dodržiavania zásad správnej výživy, o potrebe zaraďovania ovocia, zeleniny do jedálnych lístkov ako aj súvisiaca edukácia personálu daných zariadení.

Podľa metodického pokynu ÚVZ SR, sme sa v II. polroku školského roka 2015/2016 zapojili do realizácie *priebežného hodnotenia (monitoringu) vplyvu uvedeného programu na zvyšovanie zdravotného a nutričného uvedomenia u detí a rodičov*. V zmysle metodiky sa výber vzorky realizoval podľa stanovených kritérií – typu, sídla a zapojenia školy do programu. Cieľovou skupinou boli deti/žiaci z rovnakých škôl, ktoré sa zúčastnili vstupného monitoringu v roku 2011. Zber dát sa uskutočnil prostredníctvom dotazníkov, ktoré boli distribuované rodičom detí/žiakov vybraných vekových skupín (v celkovom počte

240) v MŠ, ZŠ a – v sídlach krajov navyše – v ZŠ so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami – t. j. v zapojených a nezapojených školách do daného programu. Zadané údaje z dotazníkov do masky v súbore programu Excel boli následne elektronicky zaslané na ÚVZ SR k celoslovenskému vyhodnoteniu.

Na podporu propagácie internetového (súťažného) kurzu zdravého životného štýlu „*Hravo ži zdravo*“ boli v prvej polovici školského roka 2015/16 písomne oslovené ZŠ v pôsobnosti RÚVZ Košice. Kurz je určený žiakom ZŠ, najmä na 2. stupni (súťažne len pre žiakov 5. ročníka). Vyhlasovateľom kurzu je Potravinárska komora Slovenska pod záštitou Kancelárie Svetovej zdravotníckej organizácie na Slovensku a Úradu verejného zdravotníctva SR. Kurz reaguje na absenciu systematického programu o správnych stravovacích návykoch detí v našich školách. V rámci participácie na projekte formou jeho propagácie sa ponúkla zapojeným školám spolupráca v organizovaní zdravotno-výchovných aktivít na tému „Zdravie a zdravý životný štýl školákov“. Na základe dopytu bolo v tomto smere intervenovaných 6 ZŠ (spolu 405 žiakov). Na webovom sídle RÚVZ Košice bola umiestnená upútavka – informačný leták ku kampani z edície RÚVZ Košice, s možnosťou jeho využitia k nástennému vystaveniu alebo rozhlasovému vysielaniu na školách.

Z medzinárodných dní venovaných problematike výživy sme sa sústredili na *Svetový deň zdravia – 7. apríl*, s heslom v roku 2016 „Porazme cukrovku“ a s heslom pre Európsky región WHO „Budme aktívni – jedzme zdravo – riaďme sa radami lekárov“. Prehľad informačno-propagačnej a intervenčnej činnosti vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám, ktorou sme podporili uvedený termín, sa nachádza v **bode 9.7**.

2. Fyzická inaktivita, dôležitosť podporovania fyzickej aktivity

Na podporu a propagáciu pohybovej aktivity (odporúčanej, primeranej) vo vzťahu k obyvateľstvu (školskej mládeži, dospeléj populácii, seniorom) využívame najmä edukáciu, poradenstvo, výstupy cez médiá. Hlavným zámerom aktivít bolo poukázať na význam pohybovej aktivity, jej priaznivý vplyv na zdravie, ak je pravidelnou súčasťou spôsobu života.

Uvedená priorita NPPZ o. i. úzko súvisí s úlohou pod názvom „*Vyzvi srdce k pohybu*“, ktorá sa realizuje v rámci CINDI programu SR, bez časového obmedzenia, každé dva roky zväčša v jarnom období (pozri **bod 9.2.1**).

V súvislosti s propagáciou *Svetového dňa „Pohybom ku zdraviu“ – 10. máj*, zaradeného do kalendára významných dní SZO od roku 2003, ako aj plnením *Národného programu prevencie obezity*, v oblasti pohybovej aktivity, realizovala sa informačno-propagačná a intervenčná činnosť v časovom období máj až jún 2016. Aktivity boli určené pre rôzne cieľové skupiny (z hľadiska veku, profesie, záujmu, ako aj pre širokú verejnosť) v spádovom území RÚVZ Košice. Ich stručný prehľad z hľadiska foriem, miesta výkonu uvádzame nižšie:

- *Edukácia s poradenstvom k pohybovej aktivite* pre seniorov (celkový počet aktivít: 8, v mesiaci máj 2016; počet spolupracujúcich inštitúcií: 2, celková účasť 82 osôb) na tému: „*Prevencia osteopénie a osteoporózy pohybom*“ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov) s konaním v dvoch zariadeniach:
 - Denné centrum seniorov MČ Košice-Sídlisko KVP, Trieda KVP 1, Košice – séria štyroch stretnutí (v pondelky);
 - Denné centrum seniorov MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice – séria štyroch stretnutí (vo štvrtky).(Vyššie uvedené aktivity sú realizované priebežne počas celého roka.)
- *Edukácia s poradenstvom k pohybovej aktivite* pre deti a rodičov (celkový počet aktivít: 3, dňa 31. 5. 2016; počet spolupracujúcich inštitúcií: 1) na tému:

„Zdravý spôsob života s akcentom na zdravú výživu a význam pohybovej aktivity“ – zorganizovanie a realizácia zdravotno-výchovného podujatia pre Domov sociálnych služieb pri SČK, územnom spolku Košice-mesto, s nasledovným programom:

- Pohybové a športové aktivity pre klientov DSS (názorná ukážka cvikov, precvičovanie, súťažné disciplíny, s účasťou 18 detí);
 - Zdravý spôsob života a význam pohybovej aktivity pre dospelých (teoretický výklad s besedou, s účasťou 3 osôb – 1 rodič, 2 zamestnankyne zariadenia);
 - distribúcia zdravotno-výchovných materiálov – 13 titulov (rôznej produkcie).
- *Edukácia k pohybovej aktivite* pre deti predškolského a mladšieho školského veku (celkový počet aktivít: 5; počet spolupracujúcich inštitúcií: 2) na tému „Význam pohybovej aktivity“ (teoretický výklad so skupinovým rozhovorom a názornými ukážkami cvikov) s konaním v dvoch školách:
- ZŠ Krosnianska 4, Košice – 3 prednášky (počet edukovaných 120 žiakov 1. a 2. roč., dňa 19. 5. 2016);
 - MŠ Poľná 4, Valaliky – 2 prednášky (počet edukovaných 45 detí, dňa 7. 6. 2016).
- *Poradensko-edukačné aktivity* pre dospelú populáciu v produktívnom veku – profesijné skupiny, resp. verejnosť (celkový počet aktivít: 6; počet spolupracujúcich inštitúcií: 9), formou *prezentácie služieb mobilnej Poradne zdravia* (zahrňujúc štandardné, resp. vybrané vyšetrenia s poradenstvom¹ k zdravému spôsobu života vrátane pohybovej aktivity) s konaním na piatich miestach:
- KulturPark, Kukučínova 2, Košice, dňa 21. 5. 2016 (aktivita realizovaná v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice a Slovenskou diabetologickou spoločnosťou – Obezitologickou sekciou, v rámci 1. slovenského dňa obezity pod heslom „Buďme akční pre zdravšiu budúcnosť: Pripojme sa k Európskemu dňu obezity!“, s cieľom zvýšenia povedomia o rizikách obezity, o možnostiach jej liečby, o význame zdravej výživy a pohybovej aktivity v prevencii obezity), pre verejnosť/návštevníkov podujatia – s ponukou vybraných vyšetrení (z biochemických: stanovenie celkového cholesterolu a glukózy) s poradenstvom (pre 140 záujemcov);
(Popis aktivity: Program podujatia obsahoval okrem služieb mobilnej Poradne zdravia, t. j. vyšetrenia vybraných rizikových faktorov metabolického syndrómu (hladiny celkového cholesterolu, glukózy, krvného tlaku a i. parametrov), s následným poradenstvom zameraným na optimalizáciu zložiek spôsobu života, ďalšie ponúkané aktivity, ako konzultácie s odborníkmi ohľadom zdravého jedálneho lístka; konzultácie a zhodnotenie rizikových faktorov rozvoja ochorení pridružených k obezite lekármi – odborníkmi na liečbu obezity; športové aktivity zamerané na optimalizáciu telesnej hmotnosti a konzultácie v oblasti vhodných pohybových aktivít z hľadiska frekvencie a intenzity zaťaženia. O pitný režim sa postarali Slovenské pramene a žriedla minerálnej vody Gemerka.)
 - Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., Štúrova 7 v Košiciach, dňa 24. 5. 2016 (aktivita realizovaná v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice), pre zamestnancov spoločnosti (v počte 57) – ponukou vybraných vyšetrení vrátane merania hladiny celkového cholesterolu a poradenstva;
 - U. S. Steel Košice, s. r. o., Vstupný areál U. S. Steel, Košice, dňa 4. 6. 2016 (aktivita realizovaná v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice, v rámci štvrtého ročníka podujatia „Family Safety Day“ s podtitulom „Kde pracuje môj otec, moja mama?“), pre zamestnancov spoločnosti U. S. Steel Košice a dcérskych spoločností a ich rodinných príslušníkov (v počte 134) s ponukou vybraných vyšetrení s poradenstvom;
(Popis aktivity: Tohtoročný „firemný rodinný deň“ návštevníkom ponúkal: exkurziu do výrobných priestorov (teplej valcovne), autobusovú prehliadku areálu podniku, sprievodný program na parkovisku a príľahlej trávnej ploche formou športovo-zábavných, zdravotno-osvetových stanovišť, ako stánok zameraný na poradenstvo zdravého životného štýlu – Poradňa zdravia, stánok stomatóloga a i.)
 - Botanická záhrada Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Mánesova 23, Košice, dňa 4. 6. 2016 (aktivita realizovaná v spolupráci s Ligou proti rakovine, pobočkou Košice, v rámci 5. ročníka podujatia „Radosť zo života víťazí nad chorobou“),

pre onkologických pacientov a rodinných príslušníkov (v celkovom počte 46) – s ponukou vybraných vyšetrení vrátane merania hladiny celkového cholesterolu a poradenstva.

(Popis aktivity: Okrem vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia boli v ponuke pre účastníkov poradenské služby onkológov, rehabilitačné cvičenia, rýchlokurz orientálnych tancov, bubnovanie pre radosť, cvičenie jogy, súťaže pre deti a dospelých, možnosť prehliadky Botanickkej záhrady spojenej s výstavou motýľov.)

- Skanska Technológie, a. s., Alejová 2, Košice, dňa 6. 6. 2016 (aktivita realizovaná v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice) pre zamestnancov spoločnosti (v počte 45) – s ponukou vybraných vyšetrení vrátane merania hladiny celkového cholesterolu a poradenstva.
- Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach – areál Botanickkej záhrady, Mánesova 23, Košice, dňa 24. 6. 2016 (aktivita realizovaná v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice, v rámci „Športového dňa“), pre zamestnancov univerzity (celkovo 33 účastníkov) – s ponukou vybraných vyšetrení vrátane merania hladiny celkového cholesterolu a poradenstva.

¹ *Ponúkané služby zahŕňali:* vyšetrenie celkového cholesterolu, resp. ďalších parametrov (triglyceridy, HDL, glukóza) z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Reflotron, Accutrend Plus; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet indexu telesnej hmotnosti – BMI a indexu centrálnej obezity – WHR; stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi, pulzu; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života vrátane podpory pohybovej aktivity (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačенých zdravotno-výchovných materiálov a i.

- *Zorganizovanie Športového dňa pre zamestnancov RÚVZ so sídlom v Košiciach* (počet aktivít: 1) v lokalite Alpínka, dňa 2. 6. 2016, pre celkový počet 94 účastníkov, z toho 83 žien a 11 mužov.

Popis aktivity: Organizačné zabezpečenie a propagáciu podujatia (sprostredkovanie informácie zamestnancom formou vývesky na informačných tabuliach, e-mailom) boli zastrešené Odborom podpory zdravia. Ťažiskom Športového dňa bola spoločná pešia, resp. cyklistická turistika z Čermel'ského údolia do cieľa podujatia – areálu Alpínky. V cieľi každý z účastníkov mal možnosť dať si odmerať tlak krvi, pulzovú frekvenciu a realizovať vybrané voľné športové disciplíny (kolektívneho charakteru, ako cvičenie s lektorkou, bedminton, loptové hry), resp. priniesť si vlastné športové potreby. V rámci menu bol podávaný guláš s nealkoholickým nápojom.

- *Informačno-propagačná činnosť* – v oblasti témy svetového dňa, so zámerom informovania zamestnancov RÚVZ Košice a verejnosti/návštevníkov úradu, bola zabezpečená prostredníctvom nástennej propagácie na informačných tabuliach/paneloch v budovách úradu.

Správa o uskutočnených aktivitách k Svetovému dňu „Pohybom ku zdraviu“ bola zaslaná na ÚVZ SR v požadovanom termíne (v júni 2016).

V I. polroku 2016 sme sa v spolupráci s Klubom turistov „Medicína“ Košice a Klubom turistov mesta Košice podieľali na organizačnom zabezpečení športového podujatia **Onkokardioturistika – jarná časť 29. ročníka** pre košickú verejnosť, s konaním v areáli Čermel' – Alpínka dňa 10. 4. 2016, s cieľom Horný Bankov. O nami ponúkané vybrané služby mobilnej Poradne zdravia (individuálne konzultácie, stanovenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, meranie krvného tlaku, pulzu, výpočet indexov BMI a WHR) prejavilo záujem celkovo 50 účastníkov podujatia.

3. Tabak, alkohol, drogy

Zvýšenú pozornosť v rámci primárnej prevencie drogových závislostí venujeme vybraným skupinám obyvateľstva, ktoré sú vystavené riziku poškodenia zdravia v dôsledku užívania návykových látok, prioritne deťom a mládeži, ženám v reprodukčnom veku a sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

Často využívanými formami sú:

- výchovno-vzdelávacia a poradenská činnosť (napr. výkon Poradne na odvykanie od fajčenia);
- propagačná a edičná činnosť – tvorba a distribúcia informačných materiálov pre školskú mládež, kontaktné dospelé osoby (učitelia, rodičia atď.) a iné cieľové skupiny;
- účasť na informačných kampaniach (napr. pri príležitosti významných termínov s protidrogovou tematikou);
- participácia na preventívnych programoch, projektoch, úlohách zameraných na škodlivosť návykových látok a na zmysluplné využívanie voľného času (vrátane prípravy, koordinácie, realizácie, vyhodnocovania) v spolupráci s inými subjektmi;
- pôsobenie cez mienkotvorné médiá v oblasti propagácie aktivít a spôsobu života bez drog.

Edukačná činnosť vo vzťahu k školám je zameraná všeobecne na prevenciu drogových závislostí vrátane prevencie závislosti od legálnych drog. Za hodnotené obdobie sme v rámci územnej pôsobnosti RÚVZ Košice uskutočnili výchovno-vzdelávacie akcie na 3 základných školách, 3 stredných školách (na viacerých opakovane), s celkovou účasťou 425 žiakov a študentov. Z didaktického hľadiska, podujatia zväčša pozostávali z teoretického výkladu, individuálnej i skupinovej práce. Rešpektujúc vekové kritérium, žiakom boli v rámci intervencií premietnuté videofilmy a distribuované zdravotno-výchovné materiály. Na prvom stupni ZŠ a v MŠ sa z hľadiska edukačných cieľov volila hravá forma oboznamovania sa s danou problematikou (využívanie prostriedkov, ako mimická bábka Adamko, maľovanky a i.). U žiakov druhého stupňa ZŠ a na SŠ sa zisťovala spätná väzba, resp. prostredníctvom dotazníkovej metódy sa mapovali názory, postoje a poznatková úroveň z problematiky drog, drogových závislostí a osobitne tabakizmu. Študenti – fajčiari (na báze dobrovoľnosti) mali možnosť si otestovať na prístroji Smokerlyzer percentuálne množstvo alveolárneho CO vo výdychu.

V spojitosti s **propagačnou činnosťou vo vzťahu k významným termínom** venovaným problematike zdravia, sme v I. polroku 2016 reflektovali na **Svetový deň bez tabaku – 31. máj**. Pri danej príležitosti sme uskutočnili nasledovné aktivity zamerané na prevenciu tabakizmu a zanechanie fajčenia:

- *exkurziu edukačno-poradenského charakteru* pre študentov z Gymnázia, Šrobárova 1, Košice (v počte 12 v sprievode pedagogického zamestnanca) v Poradenskom centre ochrany a podpory zdravia (v základnej Poradni zdravia a Poradni na odvykanie od fajčenia) a na Odbore podpory zdravia pri RÚVZ Košice dňa 26. 5. 2016 (s cieľom predstaviť činnosť menovaných útvarov);
- *prezentácia témy svetového dňa a Poradne na odvykanie od fajčenia na informačných tabuliach* v budovách RÚVZ Košice s určením pre zamestnancov a návštevníkov úradu.

V rámci vyššie uvedenej akcie sa u záujemcov (fajčiarov) realizovala intervenčná činnosť zahrňujúca stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúciu tlačených zdravotno-výchovných materiálov a i.

Významný termín **Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi – 26. jún** sme dali do pozornosti žiakom a študentom edukačnými aktivitami (teoretickým výkladom a besedou, celkovo prostredníctvom desiatich akcií) na troch školách (podľa požiadaviek škôl). Uskutočnili sa: na Evanjelickom gymnázium J. A. Komenského, Škultétyho 10, Košice, k téme *Prevencia alkoholizmu* dňa 20. 6. 2016 (pre žiakov prímý v počte 34); na Obchodnej akadémii, Polárna 1, Košice, k téme *Prevencia drogových závislostí* dňa 24. 6. 2016 (pre študentov 1. – 3. roč. v počte 60); na Gymnázium, Šrobárova 1, Košice, k trom vzdelávacím blokom *Prevencia závislostí od legálnych drog* –

tabakizmus, Alkoholizmus a fetálny alkoholový syndróm, Prevencia závislosti od nelegálnych drog dňa 27. 6. 2016 (pre študentov 1. – 3. roč. v počte 96).

Z hľadiska *masmediálneho pôsobenia*, bola informácia o podujatí k termínu Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi (26. jún) spolu s fotodokumentáciou uverejnená, napr. na webovom sídle Obchodnej akadémie, Polárna 1, Košice, pozri mesačný prehľad uverejnených príspevkov v médiách za RÚVZ Košice za jún 2016 na www.ruvzke.sk (položka Hlavné menu – O nás – Masmediálne príspevky).

V **Poradni na odvykanie od fajčenia** (skr. POF) sme v hodnotenom období poskytli poradenstvo individuálnou formou (vrátane telefonických konzultácií) pre 124 klientov (51 mužov, 73 žien). Dominoval produktívny vek a záujem o jednorazovú intervenciu. V rámci edukačnej činnosti, skupinové poradenstvo využilo celkovo cca 206 žiakov zo základných a stredných škôl. Ďalší prehľad realizovaných aktivít POF uvádzame v **bodoch 9.2, 9.5, 9.7**.

V súvislosti s **projektom globálneho monitorovania užívania tabaku** (vypracovaného a koordinovaného SZO a Centrom pre kontrolu chorôb a prevenciu v Atlante, USA) a v zmysle inštrukcií ÚVZ SR a metodického usmernenia Ústavu verejného zdravotníctva JLF UK Martin, zapojili sme sa do medzinárodnej štúdie/prieskumu „*Global Youth Tobacco Survey na Slovensku (GYTS)*“ – celosvetového prieskumu užívania tabaku u školskej mládeže na Slovensku, s cieľovou populáciou vo veku 13 – 15 rokov, t. j. žiakov 7. – 9. roč. ZŠ, resp. sekundy – kvarty osemročného gymnázia. Naša participácia na prieskume zahŕňala:

- účasť na školení k realizácii prieskumu organizovanom JLF UK Martin a ÚVZ SR (Martin, 8. 4. 2016);
- logistické zabezpečenie zberu údajov (v mesiacoch apríl – máj 2016), administrácia samotného zberu údajov (osobná účasť pri zbere, asistencia pri vyplňaní dotazníkov respondentmi) v zmysle metodiky a stanovených kritérií pre vzorku;
- vyplnené dotazníky boli zaslané koordinátorovi prieskumu na Slovensku (JLF UK v Martine).

V rámci **publikačnej činnosti** sme v aktuálnom období zaznamenali nasledovné uverejnené príspevky:

- Schnitzerová, Eva. Drogová situácia v sociálne marginalizovaných komunitách. In: Pavol Beňo, Anna Sabová, Miron Šramka, eds. *Sociálne problémy marginalizovaných skupín: Aktuálne problémy v sociálnej práci; Rodina a deti; Rómska minorita; Zdravotne postihnutí, závislosti; Dopady ekonomickej krízy; Etické a právne aspekty. Zborník vedeckých prác*. Vydanie prvé. Báčsky Petrovec, SRBSKO: Ústav sociálnej práce Martina Luthera, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n. o., 2016, s. 190-195. ISBN 978-86-80092-19-5.
- Schnitzerová, Eva. Užívanie návykových látok v sociálne marginalizovaných komunitách. II. príspevok k 3. Verejnému vypočutiu o chudobe 2016. [\[online\]. \[cit. 2016-06-01\]. Dostupné na: <http://sapn.sk/liferay/web/slovenska-siet-proti-chudobe>](http://sapn.sk/liferay/web/slovenska-siet-proti-chudobe).

V I. polroku 2016 sme sa zúčastnili nižšie uvedených **odborných a vzdelávacích podujatí**, tematicky korešpondujúcich s danou prioritou, t. j.:

- zasadnutia Komisie pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti (s pôsobnosťou v rozsahu Košického kraja), zriadenej Okresným úradom Košice (Okresný úrad Košice, 16. 2. 2016);
- IX. krajského seminára medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 3. 3. 2016). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Gregová, S., Zajacová, A., Fabianová, M., Holovková, M.

Primárna prevencia užívania tabaku u žiakov ZŠ zo znevýhodnených komunit na regionálnej úrovni;

- odborného seminára pre medicínsko-technických pracovníkov (RÚVZ so sídlom v Košiciach, 5. 4. 2016). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach. Aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J., Bobrovská, M. *Fetálny alkoholový syndróm*;
- pracovného stretnutia (školenia) k realizácii prieskumu Global Youth Tobacco Survey (GYTS) na Slovensku v roku 2016 (Edukačné centrum Jesseniovej lekárskej fakulty v Martine UK, Malá Hora, Martin, 8. 4. 2016). Organizátori: ÚVZ SR a Ústav verejného zdravotníctva JLF UK;
- odborného seminára pre pracovníkov s VŠ vzdelaním (RÚVZ so sídlom v Košiciach, 19. 5. 2016). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Mýty a fakty o návykových látkach a ich užívateľoch*;
- 3. Verejného vypočutia o chudobe 2016 (NR SR Bratislava, 25. 5. 2016) a prípravného stretnutia (hotel Tatra Bratislava, 24. 5. 2016). Organizátorom podujatia bola Slovenská sieť proti chudobe v spolupráci s Nadáciou Friedrich Ebert Stiftung. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Užívanie návykových látok v sociálne marginalizovaných komunitách*;
- zasadnutia pracovnej skupiny „Prevencia fajčenia“ (s celoslovenskou pôsobnosťou), zriadenej ÚVZ SR, s konaním na RÚVZ Prievidza so sídlom v Bojniciach, 25. 5. 2016;
- tlačovej konferencie "Destigmatizácia a prevencia duševných porúch" (hotel DoubleTree by Hilton, Hlavná 1, Košice, 24. 6. 2016) v rámci XII. Slovenského psychiatrického zjazdu "Psychiatria a súčasná medicína" (23. 6. – 25. 6. 2016). Organizátori: Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS v Košiciach a Liga za duševné zdravie SR.

V súvislosti s našim členstvom v *Komisii pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti* Okresného úradu Košice (s pôsobnosťou v rozsahu Košického kraja) sme na základe požiadavky MV SR – OÚ Košice zaslali vyhodnotenie aktivít RÚVZ so sídlom v Košiciach v oblasti prevencie protispoločenskej činnosti a kriminality, realizovaných v rámci spádového územia (t. j. v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie) za rok 2015.

4. Zdravé pracovné a životné podmienky

a) pracovné prostredie

V rámci podpory zdravého životného štýlu na pracoviskách sme participovali ako spoluorganizátori na akciách, ako Deň zdravia, resp. Športový deň, s určením pre vybrané profesijné skupiny, pozri **body 9.1 – A.I.2, 9.2, 9.7.**

b) životné prostredie

Každoročne na základe spolupráce s Magistrátom mesta Košice predkladáme písomný podklad pre zápis do *Kroniky mesta Košice* (stručnú charakteristiku činnosti RÚVZ Košice, zaznamenané zmeny, výsledky, ktorými sme sa podieľali na rozvoji mesta Košice za uplynulý rok).

V rámci členstva pôsobíme v odbornej poradnej skupine pre *oblasť "Košice – Zdravé a čisté mesto"*, za účelom prípravy Programu rozvoja mesta Košice na roky 2015 – 2020 s výhľadom do roka 2025 (s pôsobnosťou v rozsahu mesta Košice), zriadenej Mestom Košice.

Z odborných podujatí na národnej i medzinárodnej úrovni, zameraných aj na problematiku danej priority, ktorých sme sa zúčastnili, je možné spomenúť napríklad:

- odborný seminár "Sociálne a zamestnanecké štandardy v európskej občianskej spoločnosti" (Knižnica P. O. Hviezdoslava, Hlavná 139, Prešov, 5. 5. 2016). Organizátori: Europe direct Prešov v spolupráci so Slovenskou sieťou proti chudobe, OZ KOVO,

Inštitútom aplikovanej etiky A. Spesza pri KU, Knížnicou P. O. Hviezdoslava Prešov, Sociálnym Prešovom, O. Z.;

- I. medzinárodný kongres miest, životného prostredia a zdravia/I. International Urban, Environment, Health Congress (Kongresové centrum Kaya Artemis, Severný Cyprus, 10. 5. – 14. 5. 2016). Organizátori: Gazi University Ankara, Adnan Menderes University Aydın. Aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J. Podpora zdravia v Slovenskej republike;
- konferencia k Európskemu roku rozvoja 2015 a súčasným problémom s migráciou (Magistrát mesta Košice, Tr. SNP 48, Košice, 30. 5. 2016). Organizátor: Európsky parlament;
- odborný diskusný seminár „Slovenská národná a kultúrna identita v zjednotenej EÚ“ (Libresso Books & Coffee, Hlavná 29, Prešov, 23. 6. 2016). Organizátori: Europe direct Prešov v spolupráci so Slovenskou sieťou proti chudobe a Katedrou aplikovanej etiky FF UPJŠ Košice.

II. Špecifické opatrenia zamerané na najčastejšie vyskytujúce sa chronické neinfekčné ochorenia

1. Kardiovaskulárne ochorenia (ďalej len „KVO“)

V oblasti prevencie chronických ochorení dlhodobu participujeme na pozitívnom ovplyvňovaní zdravotného uvedomenia a zvyšovaní informovanosti obyvateľstva o rizikových faktoroch KVO.

V rámci uvedenej priority bol v uplynulom roku vypracovaný návrh projektu s názvom „**Zisťovanie rizika výskytu kardiovaskulárnych ochorení u vybraných cieľových skupín skríningovým vyšetrením rizikových faktorov ako aj príjmu soli zo stravy**“. Projekt je pilotný a vychádza z cieľov aktualizovaného NPPZ a plnenia uznesenia č. 1 z 3. zasadnutia Ústrednej koordinačnej rady na ochranu a podporu zdravia. Na jeho riešení participujú odbory, ako hygiena výživy, hygiena detí a mládeže, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena životného prostredia, chemické analýzy (alternatívne odbor mikrobiológie životného prostredia). Cieľovou skupinou projektu sú zamestnanci z troch rôznych typov pracovísk (priemyselné odvetvie, materské školy a zariadenie sociálnych služieb). Obsahovo je zameraný na výživovú hodnotu a pestrosť stravy (vo vzťahu k odporúčaným výživovým dávkam) vo vybraných zariadeniach a prevenciu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení na individuálnej/skupinovej úrovni.

2. Diabetes mellitus (ďalej len „DM“)

Podľa NPPZ základnou formou prevencie DM je racionalizácia životného štýlu a vytvorenie podmienok pre realizáciu zdravého životného štýlu (pravidelná a primeraná fyzická aktivita, racionálna energeticky vyvážená strava, kde zdrojom živín sú tzv. zdravé potraviny), redukcia telesnej hmotnosti (v prípade nadváhy alebo obezity), redukcia stresu. Činnosť v tomto smere vykazujeme najmä v **bodoch 9.1, 9.2, 9.7**.

Príkladom boli aktivity pri príležitosti významného termínu SZO **Svetového dňa zdravia – 7. apríl**, s heslami v roku 2016 „**Porazme cukrovku**“ a pre Európsky región SZO „**Buďme aktívni – jedzme zdravo – riaďme sa radami lekárov**“ (viac v **bode 9.7**).

3. Vybrané nádorové ochorenia

Na prevencii nádorových ochorení sa podieľame hlavne poradenskou činnosťou a účasťou na edukačných kampaniach. V aktivitách spolupracujeme najmä s neziskovou organizáciou Ligou proti rakovine, pobočkou Košice a Klubom turistov „Medicína“ Košice, viac v **bodoch 9.1 – A.I.2, 9.2**.

Zdravotno-výchovnou činnosťou sme podporili významný termín *Svetový deň rakoviny – 4. február*, vyhlásený Medzinárodnou úniou proti rakovine. V rokoch 2016 – 2018 sa tento termín nesie v duchu hesla „*My to dokážeme. Ja to dokážem.*“. Realizované aktivity boli dvojakého druhu:

1. Informačno-propagačná činnosť:
 - prostredníctvom informačného materiálu pod názvom „*Svetový deň proti rakovine – 4. február*“ (prezentácie so základnými informáciami zameranými na primárnu prevenciu rakoviny), uverejneného na webovom sídle RÚVZ Košice počnúc dňom 4. 3. 2016, s určením pre širokú verejnosť;
 - zostavenie tematických informačných panelov k téme prevencie rakoviny (t. j. nástenné vystavenie informačných materiálov), umiestnených vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice (na ústrednom pracovisku na Ipeľskej ul. a na oboch detašovaných pracoviskách – Rooseveltova ul. a Senný trh v Košiciach), s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
 - distribúcia informačno-propagačných materiálov spojenú s odborným poradenstvom a konzultáciami, zameranými na primárnu prevenciu onkologických ochorení, s určením pre všetkým klientov základnej Poradne zdravia, ktorí poradňu navštívili v mesiaci február až prvá polovica marca 2016.
2. Skupinová edukačná činnosť – prostredníctvom interaktívnych prednášok s besedou, najmä pre cieľovú skupinu žiakov základných škôl a študentov LF UPJŠ v Košiciach, z čoho môžeme spomenúť napríklad:
 - dve prednášky na tému „*Vplyv výživy na výskyt onkologických ochorení*“ v ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11, pre žiakov 7. roč. (v počte 38) dňa 2. 2. 2016;
 - dve prednášky na tému „*Svetový deň proti rakovine*“ v ZŠ Čaňa, Pionierska 33, pre žiakov 7. roč. (v počte 32) dňa 2. 2. 2016;
 - dve prednášky na tému „*Zdravý spôsob života, výživa a prevencia rakoviny*“ v ZŠ sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50 v Košiciach, pre žiakov 5. – 6. a 8. – 9. roč. (v počte 77) dňa 10. 2. 2016;
 - prednáška na tému „*Prevencia onkologických ochorení*“ pre študentov 1. roč. bakalárskeho štúdia odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (v počte 12).

V problematike prevencie chronických neinfekčných ochorení sme sa zúčastnili viacerých odbornovo-vzdelávacích podujatí. Napríklad išlo o:

- IX. krajský seminár medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 3. 3. 2016). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice (aktívna účasť s príspevkom: Šmídeková, I., Kollarová, J. *Osteoporóza.*);
- odborný seminár pre medicínsko-technických pracovníkov (RÚVZ so sídlom v Košiciach, 5. 4. 2016). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach (aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J. *Global Burden of Disease a indikátor DALY – profil Slovenska.*);
- medzinárodná vedecká konferencia "Ošetrovatelstvo a zdravie X." (Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne, Študentská 1, Trenčín, 20. 4. 2016). Organizátori: Fakulta zdravotníctva Trenčianskej univerzity v spolupráci s RÚVZ Trenčín, Kanceláriou WHO na Slovensku, Trenčianskym samosprávnym krajom, Univerzitou Palackého v Olomouci, Panstwowou Wyszou Szkolou Zawodowou w Nysie, Regionálnou komorou SaPA v Trenčíne a FN Trenčín (aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J. *Udržateľné rozvojové ciele a podpora zdravia.*);

- odborný seminár pre pracovníkov s VŠ vzdelaním (RÚVZ so sídlom v Košiciach, 19. 5. 2016). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach (aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J. *Global Burden of Disease a indikátor DALY – profil Slovenska.*);
- pracovné stretnutie „Stratégia rozvoja systému verejného zdravotníctva v Slovenskej republike“ (Ministerstvo zdravotníctva SR, Limbová 2, Bratislava, 31. 5. 2016). Organizátor: MZ SR;
- vedecká konferencia 39. dni zdravotnej výchovy MUDr. Ivana Stodolu (Kúpele Nový Smokovec, Vysoké Tatry, 23. 6. – 24. 6. 2016). Organizátori: ÚVZ SR, MZ SR, FVZ SZU, Kancelária SZO na Slovensku, SLS – SSSL (aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J. *Záťaž chorobou a indikátor DALY – profil Slovenska.*).

Oblasť B. Preventívne opatrenia zamerané na znižovanie výskytu infekčných ochorení

V súvislosti s danou oblasťou, nami uskutočnené zdravotno-výchovné aktivity boli zamerané hlavne na zvyšovanie informovanosti mladej generácie ohľadom prevencie sexuálne prenosných nákaz, infekcie HIV/AIDS a ochorení preventabilných očkovaním a význame očkovania (pozri body 6.7 i 6.1 a 6.9).

Na prevencii infekcie HIV/AIDS sme sa podieľali realizáciou aktivít v súlade s vybranými úlohami *Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na roky 2013 – 2016* (ďalej len *NPP HIV/AIDS v SR*), t. j. bodu 5. *Aktivity na zabezpečenie úloh NPP HIV/AIDS*, bodu 5.1. *Preventívne aktivity – Aktivity č. 1, 3, 4, 5*. Ich odpočet je uvedený nižšie, resp. v rámci bodov 6.7 tejto správy.

Medziodborová úloha Programov a projektov ÚVZ v SR pod č. **6.7 Prevencia HIV/AIDS**, t. j. edukačné programy/aktivity pre mládež – *interaktívny projekt „Hrou proti AIDS“*, nadväzuje na zmienený NPP HIV/AIDS v SR a participujú na nej pracovníci odborov epidemiológie, podpory zdravia, hygieny detí a mládeže a lekárskej mikrobiológie.

Edukačné aktivity realizované na školách v I. polroku 2016 (**tab. 1 a 2**) mali charakter teoretického výkladu s besedou, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom a boli zamerané na témy, ako Dospievanie, Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu, Prevencia sexuálne prenosných nákaz vrátane infekcie HIV/AIDS, význam Poradne prevencie HIV/AIDS (dve posledne menované témy s určením pre starších žiakov a študentov). Na základných školách boli aktivity organizované zväčša osobitne pre chlapcov a dievčatá. Predmetná problematika bola zakomponovaná i do širšieho tematického rámca – Zdravý spôsob života a prevencia drogových závislostí.

Uskutočnených bolo celkovo **23 edukačných aktivít** (z toho 18 na ZŠ a 5 na SŠ). **Intervenovaných** bolo **spolu 535 osôb** (379 žiakov z 5 ZŠ; 156 študentov z 2 SŠ), pozri tab. 1.

Tab. 1

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho a reprodukčného zdravia na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice v I. polroku 2016

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	7. 3. 2016 ⁽¹⁾ 23. 5. 2016 ⁽²⁾ 13. 6. 2016 ⁽³⁾	ZŠ s MŠ M. R. Štefánika Budimír 11, okres Košice- okolie	6. roč. / 17 ⁽¹⁾ 9. roč. / 39 ⁽²⁾ , 41 ⁽³⁾	1 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾ 4 ⁽³⁾

2.	16. 3. 2016	ZŠ Staničná 13, Košice	9. roč. / 57	2
3.	17. 5. 2016	ZŠ Hlavná 346, Nižná Myšľa, okres Košice-okolie	1. – 4. roč. / 56	2
4.	20. 5. 2016 ⁽¹⁾ 3. 6. 2016 ⁽²⁾	Špeciálna ZŠ Vtáčkovce 2, okres Košice-okolie	2. – 9. roč. / 68 ⁽¹⁾ , 41 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾
5.	19. 6. 2016	ZŠ Krosnianska 4, Košice	1. – 2. roč. / 60	3
6.	24. 6. 2016	Obchodná akadémia, Polárna 1, Košice	1. – 3. roč. / 60	3
7.	27. 6. 2016	Gymnázium, Šrobárova 1, Košice	1. – 3. roč. / 96	2
SPOLU			379 žiakov a 156 študentov	23

¹Prvá akcia v poradí. ²Druhá akcia v poradí. ³Tretia akcia v poradí.

Tlačené zdravotno-výchovné materiály boli distribuované na školy súbežne s realizovanými edukačnými aktivitami. Išlo o tieto tituly:

- *Prečo ma puberta neminie?* Košice: RÚVZ, 2011,
- *Prečo povedať drogám „NIE“!* Košice: RÚVZ, 2015,
- *Hygiena, starostlivosť o telo počas nástupu puberty.* Košice: RÚVZ, 2010.

Výchovno-vzdelávacie aktivity u sociálne znevýhodnených skupín detí a mládeže (tab. 2) boli širšie tematicky ladené. Uskutočnené boli na 3 základných školách (t. j. v ZŠ s MŠ M. R. Štefánika Budimír 11, v ZŠ Hlavná 346, Nižná Myšľa a v Špeciálnej ZŠ Vtáčkovce 2, celkovo pre 182 žiakov). Edukácia bola orientovaná na témy Zdravý spôsob života a prevencia drogových závislostí (s využitím DVD projekcie filmu „Aj my Rómovia dokážeme veľké veci“), s účasťou 34 žiakov. Ďalšie témy, ako Prevencia sexuálne prenosných nákaz vrátane infekcie HIV/AIDS a Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu (osobitne pre chlapcov a dievčatá) s doplnením o DVD film „Sex a zdravie“, boli určené pre starších žiakov v celkovom počte 41. Podpora zdravia znevýhodnených komunit so zameraním na problematiku Choroby z nečistoty – prevencia vybraných infekčných a parazitárnych nákaz, možnosti očkovania, s doplnením o DVD film „Starostlivosť o vlastné zdravie“, bola určená pre 107 žiakov.

Tab. 2

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho a reprodukčného zdravia na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, u žiakov z marginalizovaného prostredia, v I. polroku 2016

P . č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník	Počet edukačných aktivít	Počet edukovaných
1.	7. 3. 2016	ZŠ s MŠ M. R. Štefánika Budimír 11, okres Košice-okolie	6. roč.	1	17
2.	17. 5. 2016	ZŠ Hlavná 346, Nižná Myšľa, okres Košice-okolie	1. – 4. roč.	2	56

3.	20. 5. 2016 3. 6. 2016	Špeciálna ZŠ Vtáčkovce 2, okres Košice-okolie	2. – 9. roč.	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾	68 ⁽¹⁾ 41 ⁽²⁾
SPOLU				7	182 žiakov

¹Prvá akcia v poradí. ²Druhá akcia v poradí.

Verejnosti bola v hodnotenom období spropagovaná problematika Výchovy k zodpovednému partnerstvu, manželstvu a rodičovstvu, cez webové sídlo SZŠ Moyzesova 17, Košice. Odkaz na príslušný titul sa nachádza v mesačnom prehľade príspevkov uverejnených v médiách za RÚVZ Košice na stránke <www.ruvzke.sk> (položka Hlavné menu – O nás – Masmediálne príspevky, pozri 03/2016).

V súvislosti s **Európskym imunizačným týždňom (24. – 30. apríl 2016)** – 11. ročníkom kampane SZO pre zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania ako najjednoduchšej, bezpečnej a efektívnej forme prevencie prenosných ochorení, s tohtoročným zameraním na opatrenia, ktoré je potrebné prijať v európskych krajinách, aby bola zabezpečená primeraná ochrana pred výskytom a šírením osýpok a rubeoly v európskom regióne, s heslom „*Vyplňme medzeru v imunizácii: Očkovanie pre všetkých po celý život*“, bol v spolupráci s Odborom epidemiológie revidovaný informačný leták „*Európsky imunizačný týždeň: Očkovanie = ochrana pred nákazami: Poradňa očkovania pri RÚVZ so sídlom v Košiciach*“ (umiestnený na webovom sídle RÚVZ Košice v položke Aktuality).

V oblasti propagácie témy uvedenej kampane boli z našej strany oslovené materské centrá v meste Košice (v počte 9) a elektronickou formou im bolo sprostredkovaných 5 titulov informačných materiálov: 1. „*Európsky vakcinančný týždeň – Predchádzaj, chráň, imunizuj*“, 2. „*Vyplňme medzeru v imunizácii – Očkovanie pre všetkých po celý život*“ (postery produkcie WHO), 3. „*Osýpky*“, 4. „*Rubeola*“ (letáky produkcie WHO), 5. „*Európsky imunizačný týždeň: Očkovanie = ochrana pred nákazami: Poradňa očkovania pri RÚVZ so sídlom v Košiciach*“ (leták produkcie RÚVZ Košice).

8. ročník kampane „*Umývaj si ruky – zachrániš život*“ na Slovensku, v rámci programu SZO „*Čistá starostlivosť je bezpečná starostlivosť*“, ktorý sa uskutočnil 5. mája 2016, so zámerom poukázať na význam správnej hygieny a dezinfekcie rúk v rámci prevencie šírenia infekcií nielen v zdravotníckych zariadeniach, sme podporili osvetovými aktivitami vo vzťahu k školám, vykonanými v širšom časovom úseku, t. j.:

- dvomi prednáškami na tému „*Hygienu rúk*“ pre žiakov 1. až 4. ročníka na Základnej škole, Hlavná 346, Nižná Myšľa, s počtom edukovaných 56;
- dvomi prednáškami tému „*Hygienu rúk, choroby z nečistoty*“ pre I. a II. stupeň Špeciálnej základnej školy, Vtáčkovce 2, s počtom edukovaných žiakov 34;
- štyrmi prednáškami na tému „*Hygienu rúk, choroby z nečistoty*“ pre žiakov 1. až 2. ročníka na Základnej škole Krosnianska 4, Košice, s počtom edukovaných 120.

V rámci ďalšej spolupráce s Odborom epidemiológie sme sa zapojili plnenia úlohy č. 6.9 „**Zvýšenie povedomia budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania – Očkovanie hrou**“, ktorá je súčasťou Programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR na rok 2016 a ďalšie roky a vyplynula zo štúdie realizovanej v roku 2013 pod názvom „*Identifikácia najčastejších faktorov ovplyvňujúcich postoj rodičov a budúcich rodičov k očkovaniu*“. Gestorom úlohy je RÚVZ Komárno. V úvodnej etape riešenia sme sa zúčastnili pracovného stretnutia (školenia) k danej projektovej úlohe (RÚVZ Banská Bystrica, 18. 4. 2016). Organizátormi stretnutia boli: ÚVZ SR, RÚVZ Komárno a RÚVZ Banská Bystrica.

V zmysle manuálu k pilotnému projektu cieľovou skupinou sú študenti vyšších ročníkov stredných škôl. V našej územnej pôsobnosti bolo vzdelávanie interaktívnou formou realizované v období od 29. 4. 2016 do 3. 6. 2016 prostredníctvom zamestnancov Odboru

epidemiológie a Odboru podpory zdravia. Intervenovaných bolo celkovo 85 študentov z troch škôl rôzneho stupňa, konkrétne študenti 3. ročníka Hotelovej akadémie, Južná trieda 10, Košice (v počte 50) v dňoch 25. 6. a 26. 6. 2016; študenti 3. ročníka Strednej zdravotníckej školy, Moyzesova 17, Košice (v počte 23) dňa 3. 6. 2016; študenti 1. ročníka bakalárskeho štúdia v odbore Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte UPJŠ, Tr. SNP 1, Košice (v počte 12) dňa 29. 4. 2016. Efekt intervencie bol overovaný formou vyplnenia dotazníka I. pred edukáciou a dotazníka II. po edukácii. Celkovo bolo vyplnených 170 dotazníkov (I. a II.). Podľa pokynov z vyššie uvedeného školenia boli vyplnené dotazníky zaslané na RÚVZ so sídlom v Komárne.

So zámerom prevencie a zvýšenia informovanosti verejnosti v otázkach ako sa chrániť pred kliešťom a ochoreniami, ktoré najčastejšie prenáša (lymská borelióza, kliešťová encefalitída), boli dva informačné letáky s titulom „Ako sa chrániť pred kliešťom – deti“ a „Ako sa chrániť pred kliešťom – verejnosť“ (produkcie ÚVZ SR a Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb) umiestnené na webovej stránke RÚVZ Košice (v položke Aktuality). Intervencia na báze osobného kontaktu sa spolu s distribúciou informačných letákov vykonáva priebežne na akciách edukačného i poradenského charakteru pre rôzne cieľové skupiny.

Pre účely vzdelávania, zúčastnili sme sa XIX. východoslovenského vakcinačného dňa Louisa Pasteura (LF UPJŠ Košice, dňa 8. 6. 2016). Podujatie zorganizovali: Slovenská epidemiologická a vakcinologická spoločnosť SLS, Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice, Lekárska fakulta UPJŠ v Košiciach, RÚVZ so sídlom v Košiciach, a A-medi management.

9.1.1 Sledovanie a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľstva Slovenskej republiky

V súvislosti s aktualizovaným Národným programom podpory zdravia a podľa metodického pokynu ÚVZ SR sme sa v hodnotenom období zapojili do dotazníkového prieskumu *Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR*, ktorý sa realizuje periodicky (posledne v roku 2013). Prieskum je zameraný na najzávažnejšie rizikové faktory spôsobu života a ich výskyt v populácii. Umožňuje porovnanie ukazovateľov, ktoré sa týkajú hodnotenia vlastného zdravia, názorov, postojov a návykov slovenskej populácie. Výber respondentov sa realizoval podľa vopred stanovených kritérií (veková štruktúra, pohlavie, bydlisko – mesto, vidiek). Použitou metódou bol anonymný dotazník obsahujúci 93 položiek, ktorý na báze dobrovoľnosti vyplnilo 104 respondentov (52 mužov a 52 žien) podľa určenej kvóty. Zber dát sa uskutočnil v mesiacoch máj až jún 2016. Údaje z dotazníkov sú vo fáze zadávania do súboru (vytvorenej masky) v programe Excel. Kompletná databáza bude v termíne (do októbra 2016) zaslaná na ÚVZ SR k štatistickému vyhodnoteniu. Výsledky prieskumu budú súčasťou správy o zdravotnom stave obyvateľstva Slovenskej republiky, ktorá sa zostavuje každé tri roky.

9.2 Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025

Činnosť v súvislosti s plnením akčného plánu je možné charakterizovať z viacerých hľadísk. Formou individuálneho a skupinového poradenstva (včítane telefonických konzultácií) sa podieľame na aktivitách PCOPZ, ktoré zahŕňajú organizovanie a uskutočňovanie akcií pre verejnosť, pracovné kolektívy, seniorov združujúcich sa v denných centrách (predtým kluboch dôchodcov) a i.

V rámci prevencie chronických ochorení a realizácie individuálneho poradenstva bolo v I. polroku 2016 v Poradni zdravia vyšetrených spolu 1287 osôb, z toho 451 mužov a 836 žien. Práca bola zameraná najmä na monitoring zdravotného stavu klientov, ktorí poradňu navštívili. U 129 klientov (23 mužov a 106 žien) bola odobratá kapilárna krv na vyšetrenie parametrov, sledovaných pri metabolickom syndróme (glukóza, celkový

cholesterol, HDL, triglyceridy) prístrojom Reflotron, uskutočnené boli antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Klienti zároveň vyplnili dotazník, týkajúci sa životného štýlu. Na základe nameraných hodnôt sa individuálne hodnotili výsledky a hľadali možnosti pozitívneho ovplyvnenia zníženia rizika metabolického syndrómu (ďalej len *MS*). U ostatných klientov bol z kapilárnej krvi vyšetrený len celkový cholesterol, uskutočnené boli antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Všetkým klientom bolo poskytnuté individuálne poradenstvo.

Analýza výsledkov vyšetrení všetkých klientov poradne sa nachádza v nižšie uvedenej tabuľke.

Rizikový faktor	počet dotazovaných	spolu	muži	ženy
OPZ, I. polrok 2016				
Fajčenie	počet dotazovaných	1287	451	836
	z toho fajčiarov	124	51	73
	percentuálne vyjadrenie	9,63	11,31	8,73
BMI	počet vyšetrených	1283	450	833
	nadváha – BMI ≥ 25 , <30	420	199	221
	percentuálne vyjadrenie	32,74	44,22	26,53
	obezita – BMI ≥ 30	228	90	138
	percentuálne vyjadrenie	17,77	20,00	16,57
Krvný tlak	počet vyšetrených	1254	434	820
	z toho TK $\geq 140/90$ mmHg	299	143	156
	percentuálne vyjadrenie	23,84	32,95	19,02
Cholesterol celkový (skr. CCH)	počet vyšetrených	1277	449	828
	z toho CCH $\geq 5,2$ mmol/l	577	140	437
	percentuálne vyjadrenie	45,18	31,18	52,78
Glukóza	počet vyšetrených	588	165	423
	z toho glukóza $\geq 6,0$ mmol/l	117	37	80
	percentuálne vyjadrenie	19,90	22,42	18,91
Konzumácia alkoholu	počet dotazovaných	129	23	106
	vôbec	27	3	24
	príležitostná	101	19	82
	pravidelná	1	1	0
Fyzická aktivita	počet dotazovaných	129	23	106
	žiadna	11	1	10
	rekreačná	93	19	74
	pravidelná	25	3	22
Prijem ovocia a zeleniny	počet dotazovaných	129	23	106
	do 2 porcií/deň	55	11	44
	3 – 5 porcií/deň	59	10	49
	> 5 porcií/deň	15	2	13

V spolupráci s rôznymi inštitúciami v regióne sme realizovali akcie s ponukou služieb základnej Poradne zdravia (t. j. vyšetrenie celkového cholesterolu, resp. ďalších biochemických parametrov z kapilárnej krvi, meranie vybraných antropometrických ukazovateľov, tlaku krvi, pulzu s následným individuálnym poradenstvom) a Poradne na odvykanie od fajčenia (t. j. stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu fajčiara prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód s následným individuálnym poradenstvom).

Účasťou na preventívnych programoch verejného zdravotníctva PVV na roky 2012 – 2016 na úseku verejného zdravotníctva a ochrany zdravia obyvateľov SR, spolupracujeme v rámci PCOPZ v poradenskej činnosti s Odborom hygieny výživy – Oddelením fyziológie výživy.

Z hľadiska prehľadu, poradenské služby ***pre rôzne cieľové skupiny klientov*** sme prezentovali na týchto akciách:

V spolupráci s *Ligou proti rakovine – pobočkou Košice*, pracoviskom Klinickej onkológie a rádioterapie pri UN L. Pasteura v Košiciach (a ďalšími partnermi, ako Klub turistov „Medicína“ Košice, Klub turistov mesta Košice), sme sa v roku I. polroku 2016 podieľali na usporiadaní dvoch turisticko-osvetových akcií s určením pre onkologických pacientov, príbuzných a turistov. Prvou v poradí bola *Onkokardioturistika (29. ročník – jarná časť)* v areáli Čermel' – Alpínka – Horný Bankov, dňa 10. 4. 2016. O služby mobilnej Poradne zdravia (individuálne konzultácie, stanovenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, meranie krvného tlaku, pulzu, výpočet BMI, WHR) prejavilo záujem celkovo 50 účastníkov podujatia. Druhou spoločnou akciou s Ligou proti rakovine bol 5. ročník športovo-osvetového podujatia „*Radost' zo života víťazí nad chorobou*“, usporiadaný pre onkologických pacientov, ich rodinných príslušníkov a priateľov. Akcia sa konala v priestoroch Botanickej záhrady Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach dňa 4. 6. 2016. Vybrané vyšetrenia s poradenstvom boli poskytnuté 46 účastníkom.

Pokračujúca spolupráca so *Slovenským Červeným krížom ÚzS Košice-mesto a ÚzS Košice-okolie* spočíva v plánovaní, organizovaní a praktickej realizácii poradensko-edukačných aktivít preventívneho/zdravotno-výchovného charakteru, s určením pre rôzne cieľové skupiny. Prevažovali aktivity k vybraným významným termínom (Svetový deň zdravia – 7. apríl, Svetový deň “Pohybom ku zdraviu” – 10. máj a pod.), v rámci ktorých SČK prispel do programu prezentáciou ukážok prvej pomoci a RÚVZ Košice ponukou služieb Poradne zdravia. K spoločne organizovaným edukačno-poradenským aktivitám patrili napríklad akcie s určením pre:

- zamestnancov Miestneho úradu MČ Košice-Staré Mesto, Hviezdoslavova 7 a seniorov z príslušného denného centra, dňa 5. 4. 2016 (akcia v spolupráci s VŠZP a SČK ÚzS Košice-mesto);
- zamestnancov Mestského úradu, Školská 2, Moldava nad Bodvou (v počte 38), dňa 21. 4. 2016 (akcia v spolupráci s VŠZP a SČK ÚzS Košice-okolie);
- zamestnancov Knižnice pre mládež mesta Košice – KulturPark, Kukučínova 2, Košice, dňa 28. 4. 2016 (akcia v spolupráci s VŠZP a SČK ÚzS Košice-mesto);
- zamestnancov Spojenej školy sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice (4 osoby vyšetrené na riziko MS a 4 osoby vyšetrené na hladinu celkového cholesterolu), dňa 5. 5. 2016 (akcia v spolupráci s SČK ÚzS Košice-mesto, v rámci mestského kola Súťaže mladých zdravotníkov prvej pomoci);
- verejnosť v rámci Dňa otvorených dverí (DOD) na SČK ÚzS Košice-mesto, Komenského 19, Košice, 22. 6. 2016 v čase od 9.00 do 16.30 h. Zo strany RÚVZ Košice boli v rámci DOD návštevníkom/záujemcom ponúkané vybrané služby základnej Poradne zdravia – mobilnej zložky. Z biochemických parametrov bola hladina celkového cholesterolu vyšetrená u 20 záujemcov. Zároveň im bolo poskytnuté poradenstvo v oblasti zásad

zdravého spôsobu života. Ďalšie aktivity počas DOD boli zastrešené SČK (hra na záchranára – oživovanie, defibrilátor, obväzovanie; fit v záhrade; rehabilitácia TheraSuit; kreatívna dielňa; maľovanie na tvár).

Výšetrenia s poradenstvom v štandardnom rozsahu boli na základe dopytu a pokračujúcej spolupráce poskytnuté zamestnancom dvoch škôl: v ZŠ Košická Belá 235, dňa 19. 1. 2016, s účasťou 28 pedagógov a ďalších 10 záujemcov; v Súkromnej strednej odbornej škole, Bukovecká 17, Košice, v dňoch 7. 4. a 8. 4. 2016, s účasťou 28 pedagógov.

V spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach (ďalej len VŠZP) sme v hodnotenom období uskutočnili 13 spoločných akcií mobilnej Poradne zdravia s konaním na 11 miestach. Dominovala orientácia na klientelu najmä v produktívnom veku z rôznych profesií. Pri niektorých aktivitách boli oslovené záujmové skupiny, resp. verejnosť. Klientom boli poskytnuté služby zahrňujúce individuálnu konzultáciu v otázkach ozdravenia spôsobu života, meranie celkového cholesterolu (príp. ďalších parametrov) z kapilárnej krvi, pulzu, krvného tlaku, výpočet BMI, WHR, percenta telesného tuku a u fajčiarov poradenstvo na odvykanie od fajčenia. Na realizovaných akciách bolo prostredníctvom mobilnej Poradne zdravia intervenovaných spolu 929 klientov, z toho 374 mužov a 555 žien, vo vekovom rozpätí od 15 do 89 rokov. Prehľad akcií z hľadiska konkrétneho miesta konania a početnosti klientov základnej Poradne zdravia podľa pohlavia a vekových kategórií ako aj početnosti klientov Poradne na odvykanie od fajčenia uvádza **tab. 1**.

Tab. 1 Poradenské aktivity realizované v spolupráci so VŠZP, a. s., krajskou pobočkou Košice

P. č.	Dátum	Miesto konania (inštitúcia)	Klienti základnej Poradne zdravia (PZ) podľa pohlavia a vekových skupín						SPOLU podľa pohlavia a		SPOLU	Počet fajčiarov z počtu klientov základnej PZ – klienti POF		
			do 30 r.		31 – 64 r.		od 65 r.		M	Ž		M	Ž	Spolu
			M	Ž	M	Ž	M	Ž						
1.	10. 3. 2016	Východoslovenská energetika, a.s., Hollého 3, Košice (Deň zdravia – pre zamestnancov)	9	1	27	58	0	0	36	59	95	0	4	4
2.	5. 4. 2016	Miestny úrad MČ Košice-Staré Mesto, Hviezdoslavova 7, Košice (Deň zdravia – pre zamestnancov)	0	2	11	13	4	14	15	29	44	2	4	6
3.	13. 4. 2016 14. 4. 2016 15. 4.	Getrag Ford Transmissions Slovakia, s. r. o., Kechnec, Perínska cesta 282	40	14	92	25	1	0	133	39	172	20	1	21

	2016	(Dni zdravia – pre zamestnancov) Akcia v spolupráci so Železničnou NsP Košice												
4.	16. 4. 2016	Aupark Shopping Centre Košice, Nám. Osloboditeľov 1, Košice („Škola zdravia 2016“ – pre verejnosť)	18	15	35	55	12	29	65	99	164	9	12	21
5.	21. 4. 2016	Mestský úrad, Školská 2, Moldava nad Bodvou (Deň zdravia – pre zamestnancov)	0	5	10	23	0	0	10	28	38	4	4	8
6.	25. 4. 2016	Asseco Central Europe, a. s., pobočka Košice, Werferova 1 (Deň zdravia – pre zamestnancov)	2	1	7	3	0	0	9	4	13	0	0	0
7.	28. 4. 2016	Knižnica pre mládež mesta Košice, Kulturpark, Kukučínova 2, Košice (Deň zdravia – pre zamestnancov)	2	6	1	29	0	1	3	36	39	2	6	8
8.	21. 5. 2016	Kulturpark, Kukučínova 2, Košice (Slovenský deň obezity – pre verejnosť)	11	32	23	56	3	15	37	103	140	2	4	6
9.	24. 5. 2016	Allianz Slovenská poisťovňa, a. s., pobočka Košice, Štúrova 7 (Deň zdravia – pre zamestnancov)	2	2	10	42	0	1	12	45	57	0	4	4
10.	4. 6. 2016	U. S. Steel Košice, s. r. o., Vstupný areál U. S. Steel (5. ročník Family Safety Day –	7	19	40	61	2	5	49	85	134	7	10	17

		pre zamestnancov a ich rodiny)												
11	24. 6. 2016	Botanická záhrada Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Mánesova 23 (Deň zdravia – pre zamestnancov univerzity)	0	3	4	25	1	0	5	28	33	0	0	0
SPOLU			91	10	26	39	23	65	37	55	929	46	49	95

Vysvetlivky: M – muž, Ž – žena; POF – Poradňa na odvykanie od fajčenia

Riziko chronických neinfekčných ochorení (najmä srdcovocievnych) bolo zisťované na základe už zmieneneho vyšetrenia vybraných biochemických a antropometrických parametrov a stanovenia výsledného rizikového skóre v Teste Zdravé srdce. Pre ilustráciu uvádzame dva zo základných ukazovateľov, celkový cholesterol a tlak krvi, ktoré boli zisťované u všetkých klientov poradne na akciách s VŠZP (tab. 2 a 3).

Tab. 2 Hladina celkového cholesterolu u vyšetrených klientov Poradne zdravia na akciách v spolupráci so VŠZP, a. s., krajskou pobočkou Košice

Celkový cholesterol		Mladí dospelí do 30 r.			Produktívny vek od 31 do 64 r.			Seniori od 65 r.			SPOLU		
		abs.	%		abs.	%		abs.	%		abs.	%	
		.	(↓)	(→)	.	(↓)	(→)	.	(↓)	(→)	.	(↓)	(→)
Muži	normálne hodnoty	72		28,8	16		64,8	16		6,4	25		100,0
	rizikové hodnoty	19		15,5	97		78,8	7		5,7	12		100,0
	Spolu muži	91		24,4	259		69,4	23		6,2	373		100,0
Ženy	normálne hodnoty	71		29,3	15		62,4	20		8,3	24		100,0
	rizikové hodnoty	29		9,2	24		76,4	45		14,3	31		100,0
	Spolu	10		18,3	39		70,4	65		11,3	55		100

	ženy	0	10 0,0	0	1	10 0,0	3		10 0,0	7	6	10 0,0	,0
SPOLU	normálne hodnoty	143	74,9	29,1	313	48,2	63,6	36	40,9	7,3	492	53,0	100,0
	rizikové hodnoty	48	25,1	11,0	337	51,8	77,1	52	59,1	11,9	437	47,0	100,0
	Spolu	191	100,0	20,6	650	100,0	70,0	88	100,0	9,4	929	100,0	100,0

Vysvetlivky:

Celkový cholesterol: normálne hodnoty ≤ 5 mmol/l; rizikové hodnoty $> 5,0$ mmol/l (podľa Testu Zdravé srdce)

(↓), (→): orientačné znaky pre smer výpočtu % v rámci jednotlivých kategórií

Tab. 3 Tlak krvi u vyšetrených klientov Poradne zdravia na akciách v spolupráci so VŠZP, a. s., krajskou pobočkou Košice

Tlak krvi		Mladí dospelí do 30 r.			Produktívny vek od 31 do 64 r.			Seniori od 65 r.			SPOLU		
		abs.	% (↓) (→)		abs.	% (↓) (→)		abs.	% (↓) (→)		abs.	% (↓) (→)	
Muži	normálne hodnoty	86	92,5	27,7	205	79,8	66,1	19	82,6	6,2	310	83,1	100,0
	rizikové hodnoty	7	7,5	11,1	52	20,2	82,5	4	17,4	6,4	63	16,9	100,0
	Spolu muži	93	100,0	24,9	257	100,0	69,0	23	100,0	6,1	373	100,0	100,0
Ženy	normálne hodnoty	93	91,2	19,1	343	88,2	70,2	52	80,0	10,7	488	87,8	100,0
	rizikové hodnoty	9	8,8	13,2	46	11,8	67,6	13	20,0	19,2	68	12,2	100,0
	Spolu	10	18,3	18,3	389	70,0	70,0	65	11,1	55	55	100	100

	ženy	2	10 0,0	3	9	10 0,0	0		10 0,0	7	6	10 0,0	,0
SPOLU	normálne hodnoty	17 9	91, 8	22, 4	54 8	84, 8	68, 7	71	80, 7	8,9	79 8	85, 9	100 ,0
	rizikové hodnoty	16	8,2	12, 2	98	15, 2	74, 8	17	19, 3	13, 0	13 1	14, 1	100 ,0
	Spolu	19 5	10 0,0	21, 0	64 6	10 0,0	69, 5	88	10 0,0	9,5	92 9	10 0,0	100 ,0

Vysvetlivky:

Tlak krvi (TK): normálne hodnoty <140/<90 (vrátane nízkych hodnôt TK); rizikové hodnoty ≥140/≥90 (podľa Testu Zdravé srdce)

(↓), (→): orientačné znaky pre smer výpočtu % v rámci jednotlivých kategórií

V hodnotenom období sme s mobilnou Poradňou zdravia navštívili *Denné centrum seniorov pri MČ Košice-Západ*, Laborecká 2, Košice. Poradenstvo s vyšetrením sme poskytli celkovo 17 záujemcom (prevažovali ženy). U klientov boli uskutočnené štandardné kompletne vyšetrenia vrátane poradenstva so zhodnotením rizika výskytu metabolického syndrómu.

Na základe dopytu po službách základnej Poradne zdravia zo strany dvoch mestských častí, boli poradenské služby s realizáciou štandardného vyšetrenia poskytnuté zamestnancom: na *Miestnom úrade MČ Košice-Sídlisko KVP*, Trieda KVP 1, Košice, v počte 14 intervenovaných/vyšetrených na riziko MS, z toho 8 žien v dôchodkovom veku, dňa 12. 4. 2016; na *Miestnom úrade MČ Košice-Sever*, Festivalové nám. 2, Košice, v počte 19 intervenovaných/vyšetrených na riziko MS a 10 zamestnancov Zariadenia opatrovateľskej služby pri MÚ, vyšetrených na hladinu celkového cholesterolu v krvi, dňa 18. 4. 2016.

Výchovno-vzdelávaciu činnosť uplatňujeme najmä vo vzťahu k deťom a mládeži s cieľom zvyšovať ich zdravotné uvedomenie zvlášť v problematike zdravého životného štýlu s akcentom na správnu výživu a podporu pohybovej aktivity, čo patrí k často preferovaným zdravotno-výchovným témam, pozri **body 9.1, 9.7**.

Príkladom informačno-propagačnej činnosti a vzdelávania vo vzťahu k školám je aj organizovanie a praktická realizácia exkurzií na pôde RÚVZ Košice – Odboru podpory zdravia a PCOPZ (v základnej Poradni zdravia a Poradni na odvykanie od fajčenia). V hodnotenom období prejavili záujem o takúto formu spolupráce dve stredné školy:

- Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice – pre študentov 3. roč. študijného odboru Masér (v počte 19 v sprievode 2 pedagogičiek) dňa 15. 3. 2016 a pre študentov 1. roč. študijného odboru Diplomovaný fyzioterapeut – VOŠ (v počte 20 v sprievode 1 pedagogičky) dňa 9. 6. 2016;
- Gymnázium, Šrobárova 1, Košice – pre vekovo zmiešanú skupinu študentov v počte 12 (s prevahou študentov 1. roč.) v sprievode 1 pedagogičky, dňa 26. 5. 2016.

Súčasťou exkurzií bola edukácia (výklad s besedou), zameraná na predstavenie činnosti Odboru podpory zdravia a PCOPZ – základnej PZ, POF, praktické ukážky vybraných služieb oboch poradní, s možnosťou absolvovať vybrané biochemické a somatometrické vyšetrenia.

Uvedené akcie sa konali na požiadanie škôl.

Pracovníci odboru HDM sa v roku 2016 podieľali na plnení tejto úlohy v rámci plnenia mimoriadnych úloh stanovených ÚVZ SR a to:

- monitoring obsahu kuchynskej soli v pokrmoch v zariadeniach školského stravovania,
- cielený ŠZD so zameraním na monitoring prítomnosti marketingu a reklamy v bufetoch, automatoch a iných formách ambulatného predaja zriadených v rámci zariadení pre deti a mládež.

9.2.1 Vyzvi srdce k pohybu: Celonárodná medzinárodne koordinovaná kampaň na zvýšení pohybovej aktivity dospelaj populácie

Úloha sa plní bez časového obmedzenia, s organizovaním kampane raz za dva roky.

Posledne, v roku 2015 sme sa zapojili do 6. ročníka tejto celoštátnej a medzinárodne koordinovanej kampane zameranej na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie. Cieľom predmetnej akcie je upriamiť pozornosť verejnosti na význam pohybu vo voľnom čase, ako dôležitého faktora v podpore zdravia a v prevencii civilizačných ochorení. Gestorom kampane na národnej úrovni je RÚVZ v Banskej Bystrici. Účasť RÚVZ Košice, ako riešiteľského pracoviska, zahŕňala propagačné a intervenčné aktivity rôzneho cieľového určenia, realizované aj v spolupráci s inými regionálnymi inštitúciami a médiami.

9.3 Podpora zdravia znevýhodnených komunit na Slovensku (obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád)

Úloha súvisí s Revidovaným akčným plánom Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2015-2020 (s prioritou zdravie), so Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (s oblasťou zabezpečenia výchovy k zdraviu u obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád, zameranej na prevenciu ochorení, zvýšenie zdravotného povedomia a podporu zdravého životného štýlu) a so spoluprácou na projekte „Zdravé komunity“, ktorý koordinuje MZ SR a Zdravé komunity, n. o.

Z aktivít, ktoré sa týkali problematiky marginalizovaných skupín, a na ktorých sme v hodnotenom období participovali, môžeme menovať tieto:

- Spoluprácu na pilotnom projekte Európskej komisie (DG SANTE) s názvom „VulnerABLE“, vyplňanie mustry o príkladoch dobrej praxe týkajúcich sa práce so zraniteľnými skupinami so zameraním na zdravie a prístup k zdravotnej starostlivosti;
- IX. krajský seminár medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 3. 3. 2016). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Gregová, S., Zajacová, A., Fabianová, M., Holovková, M. *Primárna prevencia užívania tabaku u žiakov ZŠ zo znevýhodnených komunit na regionálnej úrovni*;
- 3. Verejné vypočutie o chudobe 2016 (Národná rada SR – kinosála, Nám. A. Dubčeka 1, Bratislava, 25. 5. 2016) a prípravné stretnutie (hotel Tatra, Nám. 1. mája 5, Bratislava, 24. 5. 2016). Organizátori: Slovenská sieť proti chudobe v spolupráci s Nadáciou Friedrich Ebert Stiftung. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Užívanie návykových látok v sociálne marginalizovaných komunitách*;
- Konferenciu k Európskemu roku rozvoja 2015 a súčasným problémom s migráciou (Magistrát mesta Košice, Tr. SNP 48, Košice, 30. 5. 2016). Organizátor: Európsky parlament;
- Edukačnú činnosť, v rámci nej sa dlhoročne spolupracuje so školami s vyššou koncentráciou žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ako príklad môžeme uviesť Špeciálnu ZŠ, Inžinierska 24, Košice, ZŠ Hlavná 346, Nižná Myšľa, Špeciálnu ZŠ,

Vtáčkovce 2, kde boli žiaci opakovane intervenovaní ohľadom tém, ako zdravý spôsob života a hygiena životného prostredia, stomatohygiena, prvá pomoc a prevencia úrazov, výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu a i. Spolupráca sa rozvíja s detskými domovmi v územnej pôsobnosti, v zdravotno-edukačných aktivitách pre klientov/deti a mládež, zamestnancov zariadení ako aj profesionálnych rodičov.

- Prípravu a distribúciu dvoch informačno-propagačných materiálov pre komunitných pracovníkov na témy „Svrab“, „Pedikulóza“.

9.4 Národný akčný plán pre problémy s alkoholom v Slovenskej republike

V preventívnom pôsobení sa sústreďujeme najmä na nižšie vekové kategórie, resp. špecifické sociálne skupiny obyvateľstva – nachádzajúce sa vo zvýšenom riziku vzniku závislostí. Výchovno-vzdelávacie prístupy z tematického hľadiska zameriavame na predchádzanie problémom súvisiacim s alkoholom a inými návykovými látkami, na podporu abstinentného spôsobu života, resp. situačnej abstinencie vo vzťahu k alkoholu, na podporu zdravého životného štýlu.

V oblasti primárnej prevencie závislostí a prevencie užívania alkoholu aktuálne dominuje edukačno-poradenská a informačno-propagačná činnosť, pri ktorej spolupracujeme s regionálnou štátnou správou, samosprávou, školami a inými inštitúciami, organizáciami. Edukačnú činnosť orientujeme na *skupinové intervenčné metódy* (teoretický výklad spojený s besedou doplnený o aktivizačné prvky, ako práca v skupinách, panelová diskusia, premietnutie videofilmu, tvorba a distribúcia propagačno-náučných materiálov a i.).

Z informačno-propagačnej činnosti môžeme spomenúť účasť na *edukačnom programe BECEP* (využívajúci formu edukačnej kampane a výchovných opatrení). Realizuje sa na základe Národného plánu SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2011 – 2020. Aktivity v rámci programu BECEP sú zamerané na prevenciu rizika požitia alkoholu, omamných látok, liečiv počas vedenia vozidla, na používanie reflexných a ochranných prvkov, cyklistických prílb a na prevenciu dopravných úrazov prioritne u detí a mládeže.

Viac informácií v **bode 9.1 – A.I.3.**

9.5 Národné a regionálne aktivity v oblasti plnenia úloh Národného programu aktívneho starnutia

Na podporu stratégie aktívneho starnutia sme zdravotno-výchovnú činnosť (poradenskú spojenú s edukáciou) vo vzťahu k seniorom v denných centrách (ďalej len *DC*), resp. ostatných zariadeniach upriamili najmä na oblasť zdravého životného štýlu.

Propagačnou formou sme podporili dve *informačné kampane*:

1. „*Týždeň mozgu – Brain Awareness Week*“ (14. – 20. marec 2016), celosvetovo organizovanú od roku 1996, na Slovensku po deviatykrát. Iniciátormi na národnej úrovni boli Slovenská Alzheimerova spoločnosť, Nadácia MEMORY, Centrum MEMORY a Neuroimunologický ústav SAV. Záštitu nad kampaňou prevzal ÚVZ SR. Jej hlavným zámerom bolo zvýšiť záujem verejnosti a najmä starších ľudí o zdravé starnutie, prevenciu mozgových ochorení a o tréning pamäťových a kognitívnych schopností človeka. V rámci našej účasti sme akciu dali do povedomia verejnosti rôzneho veku viacerými druhmi aktivít:

a) *seniorom* sme zorganizovali edukačné podujatia s ukázkami tréningu pamäti a testov ďalších kognitívnych schopností a vo vybraných prípadoch aj poradenské a pohybovo-tanečné aktivity v desiatich zariadeniach/denných centrách, na témy:

- „*Vybrané psychosociálne aspekty starnutia*“ (prednáška s besedou), 29. 2. 2016 o 9:00 h, Arcus – Špecializované zariadenie a zariadenie pre seniorov, Skladná 4, Košice – klienti zariadenia v počte 35 a vybraní zamestnanci;

- „*Žijeme život prospievajúci mozgu?*“ (prednáška s besedou) 14. 3. 2016 o 14:00 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Vyšné Opátske, Nižná Úvrať 25, Košice – seniори v počte 21;
 - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou), 15. 3. 2016 o 14:30 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice – seniори v počte 40;
 - „*Mozog náš každodenný: Žijeme život prospešný mozgu?*“ (prednáška s besedou) 15. 3. 2016 od 15:00 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Staré Mesto, Hviezdoslavova 7, Košice – seniори v počte 37 a 2 zamestnanci MÚ;
 - „*Význam zdravého životného štýlu v prevencii mozgových demencií*“ (Poradňa zdravia a prednáška s besedou) 17. 3. 2016 od 8:00 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice – seniори v počte 17;
 - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou) 17. 3. 2016 o 9:30 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice – seniори v počte 6;
 - „*Žijeme život prospievajúci mozgu?*“ (prednáška s besedou), 17. 3. 2016 o 13:00 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Juh, Milosrdenstva 4, Košice – seniори v počte 13 ;
 - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou), 17. 3. 2016 o 15:00 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Sídlisko Ťahanovce, Americká trieda 15, Košice – seniори v počte 38;
 - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou), 21. 3. 2016 o 13:30 h, Denné centrum seniorov MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice – seniори v počte 37;
 - „*Týždeň mozgu 2016*“ (prednáška s besedou), 11. 4. 2016 o 14:00 h, Denné centrum seniorov MČ - Košice-Šaca, Železiarenská 7, Košice – seniори v počte 20.
- b) *deťom a školákam* boli venované *edukačné aktivity* na troch školách v Košiciach a okolí, na témy:
- „*Mozog náš každodenný*“ (dvakrát výklad s besedou a kognitívne aktivity), 7. 3. 2016 od 11:30 h, ZŠ s MŠ Budimír 11, Košice-okolie – žiaci 7. – 8. roč. v celkovom počte 80;
 - „*Mozog náš každodenný*“ (päť besied, ktorým predchádzal výklad, a kognitívne aktivity) v dňoch 14. 3. 2016 o 10:55 h; 15. 3. 2016 o 10:00 h; 18. 3. 2016 o 12:45 h, ZŠ Belehradská 21, Košice – žiaci 8. roč. v celkovom počte 94;
 - „*Mozog náš každodenný*“ (dvakrát výklad s besedou a kognitívne aktivity), 18. 3. 2016 od 10:55 h, ZŠ Staničná 13, Košice – žiaci 7. a 8. roč. v celkovom počte 90;
- c) *študentom* prezentáciami na témy:
- „*Žijeme život prospievajúci mozgu?*“ (prednáška s besedou a Poradňa zdravia), 15. 3. 2016 od 13:00 h, RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – študenti 3. roč. študijného odb. masér zo SZŠ Kukučínova 40, Košice, v počte 19 a 2 pedagogičky;
 - „*Mozog náš každodenný*“ (tri prednášky s besedou a ukázkami tréningu pamäti), 16. 3. 2016 od 8:00 h, Knižnica pre mládež mesta Košice – Kulturpark, Kukučínova 2, Košice – študenti I. roč. SZŠ Moyzesova 17, Košice, v počte 90, 2 pedagogičky, 4 zamestnankyne knižnice a 2 návštevníci/čitatelia;
 - „*Žijeme život prospievajúci mozgu?*“ (prednáška s besedou, vedomostné a kognitívne aktivity), 18. 3. 2016 o 11:30 h, Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika Košice, Šrobárova 2, Košice – študenti I. roč. Bc. štúdia odb. VZ, v počte 10;
- d) *širokej verejnosti* prostredníctvom informácií a prezentácií aktivít v masmédiách:

- umiestnením dvoch titulov „*Medzinárodná kampaň Týždeň mozgu 14. – 20. marca 2016*“ a „*Ako si zachovať funkčný mozog*“ na webovom sídle RÚVZ so sídlom v Košiciach, v položke Aktuality (t. j. odkazy s presmerovaním na stránku Slovenskej Alzheimerovej spoločnosti), od 4. 3. 2016 doteraz;
 - informáciou „*Trénovali si mozog*“ na úvodnej stránke webového sídla Knižnice pre mládež mesta Košice, od 16. 3. 2016 doteraz;
 - informáciou „*Týždeň mozgu 2016*“ na webovom sídle MČ Košice–Staré Mesto, v časti Denné centrum seniorov – aktuality, uverejnenej od 16. 3. 2016;
 - informáciou „*Týždeň mozgu 2016*“ uverejnenou v Staromestských listoch č. 2, roč. 15, 2016 – Informačný spravodajca MČ Košice-Staré Mesto;
 - propagáciou kampane prostredníctvom nástenného vystavenia informačných materiálov v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska RÚVZ Košice a oboch detašovaných pracovísk, s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
- e) *odbornej verejnosti* prostredníctvom príspevku na tému „*Žijeme život prosperujúci mozgu?*“ na odbornom seminári pre MTP pracovníkov na RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice 5. 4. 2016;
- f) *pre zamestnancov zariadenia Vision plus, n. o.* boli elektronickou formou sprostredkované zdravotno-výchovné materiály od Slovenskej Alzheimerovej spoločnosti, o. z., k predmetnej kampani.

O aktivity tohto zamerania je záujem, preto v informovaní verejnosti pokračujeme i mimo kampane.

2. Svetový deň Pohybom ku zdraviu – 10. máj, k uvedenému termínu bola činnosť realizovaná v širšom časovom úseku, mala informačný, edukačný i poradenský charakter, bola venovaná rôznym vekovým kategóriám vrátane seniorov. Konkretizáciu aktivít uvádza **bod 9.1 (A.I.2)**.

S mobilnou Poradňou zdravia sme v hodnotenom období navštívili *Denné centrum seniorov pri MČ Košice-Západ*, Laborecká 2, Košice. Poradenstvo s vyšetrením sme poskytli celkovo 17 záujemcom (prevažovali ženy). U klientov boli uskutočnené štandardné vyšetrenia s poradenstvom.

S dvomi dennými centrami seniorov v Košiciach sa nadviazala intenzívna spolupráca v oblasti edukačno-poradenských aktivít zameraných na *Prevenciu osteopénie a osteoporózy pohybom*. Pre klientov DC pri MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice (od roku 2015) a DC pri MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice (od mája 2016) sa realizujú opakované stretnutia (cca v týždňových intervaloch), ktorých náplňou je podpora pohybovej aktivity cez krátky cvičebný program na posilnenie pohybového systému (v tempe primeranom veku a zdravotnému stavu účastníkov). V hodnotenom období, v DC pri MČ Košice-Sever sa uskutočnilo 19 stretnutí/skupinových poradenstiev (v období od 14. 1. do 16. 6. 2016 – zväčša štvrtky) s celkovou návštevnosťou 129 účastí seniorov, s priemernou účasťou cca 7 osôb/1 stretnutie. V DC pri MČ Košice-KVP sa uskutočnilo 7 stretnutí/skupinových poradenstiev (v období od 2. 5. do 20. 6. 2016 – pondelky) s celkovou návštevnosťou 58 účastí seniorov, s priemernou účasťou cca 8 osôb/1 stretnutie.

Z hľadiska vzdelávania pre potreby zabezpečenia adekvátneho regionálneho pôsobenia, zúčastnili sme sa seminára "Podpora zdravia a výchova k zdraviu u seniorov" (hotel Čingov, Smižany, okres Spišská Nová Ves, 10. 2. 2016). Organizátorom bol ÚVZ SR.

9.6 Efektívna podpora kardiometabolického zdravia v prostredí stredných škôl v Bratislavskom samosprávnom kraji

Uvedenú úlohu gesturuje a rieši RÚVZ so sídlom v Bratislave.

9.6.1 Zdravotno-výchovné pôsobenie u detí predškolského veku – stomatohygiena

Pilotná časť projektovej úlohy (pod názvom „*Stomatohygiena u detí predškolského veku – zdravotno-výchovné pôsobenie a monitorovanie stavu orálneho zdravia*“), so začiatkom realizácie na regionálnej úrovni v roku 2008, sa stala komponentom celoslovensky riešeného projektu od roku 2009. Obsahový rámec pilotnej časti nadväzoval na pôvodný celoslovenský projekt z roku 2005, bol však z hľadiska stratégie a metodického postupu doplnený a rozpracovaný na podmienky územných obvodov Košice-mesto a Košice-okolie. Hlavnými riešiteľmi a odbornými garantmi na regionálnej úrovni sú dve pracoviská: Odbor podpory zdravia pri RÚVZ so sídlom v Košiciach a Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie Lekárskej fakulty Univerzity P. J. Šafárika a Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach.

Spoluriešiteľmi sú vybrané materské školy (ďalej len MŠ) z Košíc a okolia (v celkovom počte 19, t. j. 9 mestských a 10 vidieckych, z toho 3 MŠ s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia), ďalej *príslušná samospráva* podľa miestne spadajúcich MŠ (11 samosprávnych orgánov – zriaďovateľov škôl) a *iné oslovené subjekty (partneri a donori)* v celkovom počte 14, menovite Union zdravotná poisťovňa, a. s.; Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s.; Interpharm Slovakia, a. s.; EuDent, s. s r. o.; MČ Košice – Staré Mesto; KK Dent, s. s r. o. Prešov; Listerine®; Zdravé zuby – franšízová predajňa spoločnosti Profimed International, s. s r. o. Košice; Anežka centrum, s. s r. o.; Magistrát mesta Košice; Mesto Medzev a od roku 2010 aj PROFIMED International, s. s r. o.; GC EUROPE N.V. Slovakia a stomatológ MUDr. Milan Tomka.

Pilotná časť regionálneho projektu zahŕňala edukačné pôsobenie, dotazníkový prieskum (realizované cez RÚVZ Košice) a monitorovanie stavu orálneho zdravia (zabezpečené stomatológmi spolupracujúcimi na úlohe). Podľa metodického plánu, hlavnou cieľovou skupinou boli deti vo veku 3 – 6 rokov, ďalšiu cieľovú skupinu tvorili rodičia a učiteľky MŠ. Vytvorené boli dve intervenčné skupiny škôl s odlišne načasovanou intervenčnou etapou vzhľadom ku vstupnej a výstupnej kontrole stavu chrupu. *Cieľom tejto klinickej časti projektu* bolo zhodnotiť súčasný stav v kazovosti chrupu detí a posúdiť efektívnosť intervenčno-edukačného pôsobenia (s odstupom dvoch rokov). *Cieľom dotazníkového prieskumu*, ktorého respondentmi boli rodičia detí a učiteľky MŠ, bolo získať informácie o úrovni starostlivosti o chrup a skladbe stravy, z hľadiska jej relevantnosti pre ústne zdravie. Získané údaje sa využijú pre konkretizáciu prospektívneho zdravotno-edukačného pôsobenia.

Retrospektívne môžeme činnosť v rámci úlohy charakterizovať takto:

Obe *prieskumno-výskumné aktivity* sa súbežne na všetkých MŠ vykonali cca po dvoch rokoch.

Vstupnú *prehliadku chrupu* v roku 2008 absolvovalo **471** detí (z toho 68 bolo rómskych) vo veku v priemere 4 rokov. *Výstupnej prehliadky* sa v rokoch 2010-2011 zúčastnilo **441** detí (z toho 68 rómskych) vo veku cca 6 rokov. Na základe vybraných zistení je možné konštatovať, že v priemere 50,74 % 4-ročných detí má intaktný chrup. (u nerómskych detí je to 54,84 % a u rómskych 26,47 %). Sanovanosť chrupu je na nízkej úrovni, v priemere 5,44 % (u rómskych detí takmer nulová). S odstupom dvoch rokov sa intaktný mliečny chrup vyskytol u 30,84 % 6-ročných detí (u majoritnej skupiny s podielom 32,98 % a u rómskych detí 19,12 %). Z hľadiska porovnania, bol skúmaný súbor detí rozšírený aj o vekovú skupinu 12-ročných detí (neintervenované).

Dotazníkového šetrenia sa vo vstupnej fáze zúčastnilo **443** respondentov – rodičov detí a **118** učiteliek, vo výstupnej fáze (v roku 2010) to bolo **369** rodičov a **95** pedagógov. Distribuované boli tri druhy dotazníkov, zostavené a modifikované podľa predlohy ÚVZ SR.

Preventívne aktivity vzdelávacieho charakteru zahájené v roku 2008 boli určené trom cieľovým skupinám – deťom, učiteľkám a rodičom.

Z hľadiska sumárneho prehľadu, v priebehu dvoch rokov (t. j. 2008 – 2010) sa v rámci prvej intervenčnej skupiny (9 MŠ), medzi vstupnou a výstupnou prehliadkou chrupu a ústnej dutiny, uskutočnilo u detí spolu 65 stretnutí (opakovaná edukácia). Intervencie vo vzťahu k učiteľkám a rodičom sa vykonali zväčša jednorazovo.

U druhej intervenčnej skupiny (10 MŠ) sa zdravotno-edukačné pôsobenie ukončilo v I. polroku 2011. Edukácia detí sa začala realizovať po výstupnej prehliadke chrupu v roku 2010. Na všetkých 10 MŠ sa realizovalo spolu 34 edukačných hodín s určením pre deti, 11 intervencií pre pedagógov a 6 pre rodičov.

Z hľadiska metodického prístupu, uplatňovaný bol interaktívny a hravý spôsob (zahrňujúci výklad, besedu) s využitím rôznych výučbových pomôcok, ako magnetická tabuľa Flipchart s použitím symbolov a piktogramov (znázorňujúcich zdravé a pokazené zuby, ovocie, zeleninu, sladkosti), DVD, maľovanky, detské zubné pasty, kefy, modely chrupu, ústne zrkadielka, tablety na detekciu zubného povlaku a i.

Zo zmieneného dotazníkového prieskumu vyberáme výňatok – niekoľko sumárnych všeobecných postrehov, zistení, týkajúcich sa obľuby sladkostí, sladkých jedál, nápojov a ústnej hygieny u detí a rodičov z pohľadu celosúborových výsledkov zo vstupného a výstupného šetrenia.

Podľa preferencie druhu prijímaných tekutín u detí, najčastejšie bol uvádzaný čaj, aj keď v jeho príjme nastal pokles oproti vstupnému prieskumu (zo 44,5 % na 34,5 %). Ten bol sprevádzaný miernym nárastom konzumácie čistej vody (20,7 % : 25,7 %), ale aj rôznych sladkých nápojov (19,7 % : 23,2 %). Veľmi nízko zastúpená je konzumácia mlieka (0,9 % : 1,4 %). V nasledovných položkách sa stav medzi oboma prieskumami zreteľne nemenil: Viac ako polovici detí z celého súboru rodičia pravidelne kupujú sladkosti. Denne jedáva nejakú sladkosť každé druhé dieťa. Napríklad, cukríky konzumuje niekoľkokrát za týždeň viac ako tretina detí (denne cca 15 % z nich). Jedno balenie čokolády za týždeň si dáva cca 40 % detí. Ostatné sladkosti (medovníky, keksy, tyčinky, napolitánky) má niekoľkokrát týždenne takmer polovica detí (vyše 45 %), denne cca pätina (vyše 20 %). Domáce koláče, resp. iné sladké jedlá jedáva raz týždenne cca polovica opýtaných a niekoľkokrát za týždeň viac ako pätina detí. Sladkosť pred ovocím uprednostňuje viac ako polovica detí. Naproti tomu zeleninu konzumuje s obľubou cca 58 % detí. Aj keď obľúbenosť sladkých pokrmov a sladkostí u detí je zrejmá, vyvažujúcim faktorom je priaznivý posun v umývaní zúbkov v škôlke (z 33,2 % na 72,9 %). Rozšírenosť a udržateľnosť tohto trendu by mohlo napomôcť podpore ústneho zdravia v predškolskom veku.

Väčšina opýtaných rodičov (62,5 %) vyhľadala prvý raz zubného lekára s dieťaťom vo veku 2 – 3 rokov. Ako dôvod prevláda preventívna prehliadka, dvakrát za rok ju absolvovala v priemere tretina detí. S návštevou zubára spája negatívne, resp. iné nešpecifikované pocity vyše 60 % detí. Deti našich respondentov si začali samostatne (bez nútenia) čistiť zuby vo veku cca 2,7 rokov. Väčšina rodičov pre ne volí detskú zubnú pastu.

Rodičia v rámci svojej ústnej hygieny, najčastejšie uviedli frekvenciu čistenia zubov dvakrát denne. Ako hlavný dôvod čistenia chrupu bol uvádzaný najmä zdravotný (u cca 44 % opýtaných) a estetický (u cca 31 % opýtaných). Z hľadiska uplatnenej techniky čistenia zubov, dominovali krúživé pohyby (s podielom cca 54 %). Pätina rodičov volila čistenie zubov od krčka k žuvacej ploche, a takmer pätina opýtaných vodorovné pohyby (nesprávny spôsob). Pri kúpe zubnej kefy respondenti podľa odpovedí prihliadajú najmä na mäkkosť, tvar štetín a následne na cenu. Kečku si menia cca po 2 – 3-mesačnom používaní.

Pre zachovanie zdravého chrupu, väčšina respondentov uviedla potrebu zvýšenej konzumácie zeleniny, ovocia, mlieka a mliečnych výrobkov. Surové ovocie a zelenina je u väčšiny považovaná za podporný prostriedok samočistenia zubov. Z potravín, ktoré

poškodujú chrup, boli v najvyššom zastúpení označené sladkosťou. Zároveň za najdôležitejší spôsob ochrany pred vznikom zubného kazu opýtani vo významnej miere uviedli pravidelnú ústnu hygienu, správnu techniku čistenia zubov.

Pokiaľ ide o zdroje informácií o zdraví ústnej dutiny, naši respondenti (rodičia i pedagógovia) medzi rozhodujúce zaradili zubného lekára, masmédiá, zdravotno-výchovný materiál (brožúry, plagáty).

Ďalšie informácie k plneniu projektovej úlohy:

V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, o osvetu v oblasti ústneho zdravia prejavujú záujem nielen materské školy, ale aj základné školy a iné zariadenia, podľa možností na ich požiadavky reflektujeme. V I. polroku 2016 sme intervenovali 4 základné školy (s účasťou 167 žiakov) a 2 materské školy (s účasťou 57 detí).

9.7 CINDI program SR

Pre aktuálne šírenie hovoreného, písaného slova i obrazovej formy sprostredkovania informácií slúžia iniciatívy rozmanitého charakteru (vo vzťahu k inštitúciám, pri verejne dostupných hromadných akciách i v prístupe k jednotlivcom) ako aj prostriedky masmediálnej prezentácie (tlač, rozhlas, televízia) a internetovej komunikácie.

Plnenie cieľa na regionálnej úrovni predstavujú najmä intervenčné aktivity v zmysle individuálnej i populačnej stratégie vo vzťahu k úlohám č. 9.1 „Národný program podpory zdravia“, 9.2 „Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025“.

Medzi vybrané skupiny adresného pôsobenia, so zámerom vytvárania odborného potenciálu pre ďalšie rozširovanie informácií, patrili pedagógovia, dobrovoľníci z radov matiek, seniorov, rómski aktivisti, ale i poslucháči vysokoškolského štúdia, odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, u ktorých sa spája záujem o danú problematiku s potrebou prispieť k riešeniu celospoločensky prioritných úloh.

Prostredníctvom poradenstva vykonávaného na individuálnej i skupinovej úrovni, zameraného na znižovanie hypertenzie nefarmakologickou cestou, resp. ovplyvňovanie zložiek životného štýlu jedincov, sa podieľame na aktivitách základnej mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia.

Rozsiahla je edukačná činnosť – rôzne zdravotno-výchovné aktivity, priority orientované na školskú mládež (uvedené aj v bode 9.1). Z hľadiska prístupu, dominovali *skupinové intervenčné metódy* – prednášková činnosť doplnená o aktivizačné metódy, uskutočnená k deviatim hlavným témam (prevencia závislosti od legálnych a nelegálnych drog; zdravý životný štýl a výživa; hygiena životného prostredia; prvá pomoc a prevencia úrazov; výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu a rodičovstvu; prevencia pohlavne prenosných nákaz a infekcie HIV/AIDS; stomatohygiena; prevencia infekčných ochorení – chrípky, vírusovej hepatitídy typu A; podpora duševného zdravia). Kvôli zvýšeniu účinnosti nášho vplyvu tvoríme a distribuujeme propagačno-náučný materiál najmä letáky a plagáty, využívame videoprojekciu, uplatňujeme rôzne formy skupinovej práce, spätnej väzby a pod.

Tradičné skupinové edukačné aktivity boli vykonané v 2 materských školách, 10 základných školách (I. a II. stupeň), 5 stredných školách – gymnáziách, SZŠ, SOŠ (na niektorých opakovane) a i. Intervenovaných v rámci vyššie uvedených tém a navštívených škôl, školských zariadení bolo spolu vyše 1937 žiakov a študentov.

Poradensko-konzultačnú činnosť v oblasti zdravotno-výchovnej metodiky, práce s informačno-propagačným materiálom (letáky, plagáty, brožúry) a v oblasti výpožičky videofilmov z našej filmotéky, poskytujeme na požiadanie, resp. podľa aktuálnosti.

Na základe usmernenia ÚVZ SR, zapojili sme sa v roku 2015 do komunikačnej kampane o násilí páchanom na deťoch a o kontaktoch pomoci, ktorá sa realizuje v intenciách Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím. Garantom kampane je Národné koordináčne stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch MPSVaR SR. V súvislosti s našou

účasťou na kampani a podporou osvetu, doposiaľ sme sa zúčastnili dvoch odborných a koordinačných stretnutí k problematike násilia páchaného na deťoch – školení ku komunikačnej kampani (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, Žižkova 21, v dňoch 10. 12. 2015 a 25. 2. 2016). V nadväznosti na uvedené, boli sme zahrnutí do e-learningového vzdelávania (teoretickej prípravy, absolvovania testov) v oblasti ochrany detí pred násilím.

Dlhoročne spolupracujeme s občianskymi iniciatívami, ktoré združujú ľudí v poproduktívnom veku, ako sú denné centrá (predtým kluby dôchodcov). Podobne je tomu v prípade mladých mamičiek s deťmi, ktoré sa zapájajú do činnosti v materských/rodinných centrách.

So všeobecne kladnou odozvou sa stretávajú naše intervencie pre pracovné kolektívy, napr. u zamestnancov samosprávy, škôl, zo súkromnoprávneho sektora, kde majú pomerne pravidelnú periodicitu.

Zámerom aktivít iniciovaných a organizovaných *v rámci kalendára významných termínov* je informovať verejnosť (laickú či odbornú) o aktuálnych, prioritných problémoch týkajúcich sa zdravia. Ich realizácia spočívala vo využití rôznych edukačno-intervenčných prístupov, masmediálneho priestoru a edičnej činnosti. Napríklad významný termín SZO – **Svetový deň zdravia – 7. apríl**, tohto roku v znamení hesla „Porazme cukrovku“, a pre Európsky región s heslom „*Buďme aktívni – jedzme zdravo – riaďme sa radami lekárov*“, sme dali do povedomia rôznym cieľovým skupinám cez propagačné, edukačné a poradenské aktivity. Činnosť bola zabezpečená formou:

1. Propagácie svetového dňa pre verejnosť:
 - informačného materiálu pod rovnomenným názvom (t. j. prezentácie zameranej na primárnu prevenciu diabetu z edície RÚVZ Košice), uverejneného na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Hlavné menu – Aktuality) odo dňa 5. 4. 2016;
 - zostavením troch tematických panelov k téme primárnej prevencie diabetu (nástenným vystavením informačných materiálov), umiestnených vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice (v budove ústredného pracoviska na Ipel'skej ul. a v oboch detašovaných pracoviskách na Rooseveltovej ul. a Sennom trhu v Košiciach), s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť.
2. Výchovno-vzdelávacích aktivít (prednášky/besedy) najmä pre školskú mládež, s konaním na:
 - ZŠ Belehradská 21, Košice, k téme „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu*“ pre žiakov 3. – 5. ročníka (v počte 54) dňa 7. 4. 2016;
 - ZŠ a Súkromnej SOŠ Bukovecká 17, Košice, k téme „*7. apríl Svetový deň zdravia – Primárna prevencia cukrovky*“ pre zamestnancov školy (v počte 28) v dňoch 7. 4. a 8. 4. 2016 (akcia spojená s ponukou služieb Poradne zdravia);
 - ZŠ Belehradská 21, Košice, k téme „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu*“ pre žiakov 4. ročníka v počte 79, dňa 12. 4. 2016 a pre žiakov 2. ročníka (v počte 65) dňa 19. 4. 2016;
 - Miestnom úrade MČ Košice-Sever, Festivalové námestie 2, Košice, k téme „*Zdravý životný štýl, prevencia cukrovky*“ pre opatrovatelky (v počte 10) dňa 18. 4. 2016;
 - LF UPJŠ Košice, Ústav sociálnej a behaviorálnej medicíny, k téme "Životný štýl ako determinant zdravia" pre študentov 1. roč. Bc. štúdia odboru Verejné zdravotníctvo (v počte 11) dňa 22. 4. 2016.
3. Poradenskej činnosti cez mobilnú zložku základnej Poradne zdravia na nasledovných miestach:
 - Miestny úrad MČ Košice-Staré Mesto, Hviezdoslavova 7, Košice, dňa 5. 4. 2016, akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach a so Slovenským Červeným krížom ÚZS Košice-mesto (prezentáciu

- ukážok prvej pomoci), s určením pre zamestnancov úradu a seniorov z príslušného denného centra (44 osôb vyšetrených na hladinu celkového cholesterolu a glukózy);
- ZŠ a Súkromná stredná odborná škola Bukovecká 17, Košice, v dňoch 7. 4. a 8. 4. 2016, s určením pre zamestnancov škôl (odborné poradenstvo a vyšetrenie všetkých parametrov metabolického syndrómu bolo poskytnuté celkovo 28 klientom);
 - LF UPJŠ Košice, dňa 8. 4. 2016, s určením pre študentov odboru Verejné zdravotníctvo, I. ročník bakalárskeho štúdia (odborné poradenstvo poskytnuté so zameraním na primárnu prevenciu diabetu, spojené s vyšetrením celkového cholesterolu u 9 klientov);
 - Onkokardioturistika v rekreačnej lokalite Čermeľ – Alpínka – Horný Bankov, dňa 10. 4. 2016, akcia v spolupráci s Klubom turistov “Medicína“ Košice, Klubom turistov mesta Košice, s určením pre verejnosť (odborné poradenstvo a zisťovanie hladiny celkového cholesterolu bolo poskytnuté 50 klientom);
 - Miestny úrad Košice-Sídlisko KVP, Trieda KVP 1, dňa 12. 4. 2016 (odborné poradenstvo a vyšetrenie všetkých parametrov metabolického syndrómu poskytnuté 22 zamestnancom úradu);
 - Getrag Ford Transmissions Slovakia, s. s. r. o., Perínska cesta 282, Kechnec, jarný termín „Dni zdravia“ 13. 4. – 15. 4. 2016, akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach (odborné poradenstvo a vyšetrenie celkového cholesterolu poskytnuté 172 zamestnancom spoločnosti);
 - OC Aupark, Námestie osloboditeľov 1, Košice, dňa 16. 4. 2016, akcia pod názvom „Škola zdravia“ v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach, Spolkom medikov pri LF UPJŠ v Košiciach a Slovenskou asociáciou študentov medicíny, s určením pre verejnosť (odborné poradenstvo a vyšetrenie celkového cholesterolu a hladiny glukózy v krvi bolo poskytnuté 164 záujemcom);
 - Miestny úrad MČ Košice-Sever, Festivalové námestie 2, Košice, dňa 18. 4. 2016 (odborné poradenstvo a vyšetrenie na riziko výskytu metabolického syndrómu bolo poskytnuté 19 zamestnancom úradu, počas pokračovania akcie v popoludňajších hodinách o vybrané služby prejavilo záujem 10 zamestnancov – opatrovateľky),
 - Mestský úrad, Školská 2, Moldava nad Bodvou, 21. 4. 2016, akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach a SČK ÚzS Košice-okolie (prezentáciou ukážok prvej pomoci) – odborné poradenstvo a vyšetrenie na celkový cholesterol a glukózu bolo poskytnuté 38 klientom;
 - Asseco Central Europe, a. s., pobočka Košice, Werferova 1, 25. 4. 2016, akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach (odborné poradenstvo a vyšetrenia na celkový cholesterol a glukózu poskytnuté 13 klientom);
 - Knižnica pre mládež mesta Košice – Kulturpark, Kukučínova 2, Košice, 28. 4. 2016, akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach a s SČK ÚzS Košice-mesto (prezentáciou ukážok prvej pomoci) – odborné poradenstvo a vyšetrenia na celkový cholesterol a glukózu boli poskytnuté 39 zamestnancom.
 - Spojená škola sv. Košických mučeníkov Čordáková 50, Košice, 5. 5. 2016, akcia v spolupráci so Slovenský Červeným krížom ÚzS Košice-mesto (prezentáciou ukážok prvej pomoci) – odborné poradenstvo a vyšetrenie na riziko výskytu metabolického syndrómu bolo poskytnuté 35 klientom.

(Ďalšia činnosť k významným termínom sa nachádza v **bodoch 9.1, 9.2, 9.5**).

Pre potreby odborného-metodického usmernenia sa konala celoslovenská porada vedúcich odborov/oddelení podpory zdravia/výchovy k zdraviu RÚVZ v SR (hotel Čingov

Smižany, okres Spišská Nová Ves, v dňoch 11. 2. – 12. 2. 2016). Organizátorom bol ÚVZ SR, Odbor podpory zdravia v spolupráci s RÚVZ Spišská Nová Ves.

V rámci vnútroúradného vzdelávania, aktívne sme prispeli do programu odborných seminárov pre pracovníkov s VŠ vzdelaním a pre MTP pracovníkov, organizovaných na RÚVZ so sídlom v Košiciach. Tituly prezentovaných príspevkov, tematicky korešpondujúce aj so zameraním programu CINDI, sú uvedené v **bodoch 9.1 – A.I.3, A.II.**

9.8 Akčný plán realizácie Národnej protidrogovej stratégie SR na obdobie rokov 2013 – 2016

V súlade s predmetným akčným plánom – v oblasti zníženia dopytu po drogách a priority zameranej na preventívne programy, naša účasť spočíva v priebežnom zabezpečení a realizácii aktivít formou výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti zdravého životného štýlu, v oblasti prevencie závislostí od legálnych a nelegálnych návykových látok (alkohol, tabak, iné drogy) a v problematike nelátkových závislostí. Prehľad realizovaných preventívnych aktivít uvádza **bod 9.1 – A.I.3.**

9.9 Znižovanie epidemiologického a chemického rizika pokrmov rýchleho občerstvenia v okrese Levice

Uvedenú úlohu gesturuje a rieši RÚVZ so sídlom v Leviciach.

9.10 Stravovacie návyky a spotrebný potravinový kôš u obyvateľov okresu Levice

Uvedenú úlohu gesturuje a rieši RÚVZ so sídlom v Leviciach.